ROK XXXV. NUMER 9.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 września 1931

TREŚĆ

I. Część.

II Część.

Część pierwsza.

1.

Taksy i opłaty szkolne w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II. 19619/31.

Z mocą obowiązującą od dnia 1-go września 1931 r. zarządzam pobieranie następujących taks i opłat szkolnych.

1. Taksa za egzamin wstępny do kl. pierwszej lub wyższej . . . 10 zł.
2. Taksa za egzamin wstępny z różnicy programów . . . 10 „
3. Taksa za egzamin prywatny zdawany w państwowej szkole średniej (w okręgach, w których te egzaminy istnieją) . . . 10 „
4. Taksa ze egzamin dojrzałości w szkołach średnich państwowych i prywatnych . . . . 12 „
5. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów . . . 60 „
6. Taksy za uzupełnieniający egz. dojrzałości dla eksternów . 15 „
7. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego, lub półrocznego . . . . 5 „
8. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości . . 10 „
9. Taksa administracyjna roczna . . . . 220 „
dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państw. szk. średniej 223 „

Z powyższych taks jedynie taksy, wymienione pod pozycją 7 i 8, stanowią dochód państwowy i winny być wpłacone przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 1, 2 i 3 rozdzielają dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów, względnie członków komisyj egzaminacyjnych jako wynagrodzenie za udział w komisjach. Sumy poszczególne winny być wciągane na tę samą listę, na której są pokwitowania z podziału kwoty pomiędzy egzaminatorów.

Taksy wymienione pod pozycjami 4, 5 i 6 za egzamin dojrzałości, szkoły państwowe i niepaństwowe wpłacają do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" i przesyłają kuratorjum wykaz uczniów (enic), od których taksy te zostały pobrane, oraz dowód wpłacenia łącznej kwoty. Kuratorjum po sprawdzeniu wykazy te wraz z dowodami wpłaty odsyła do Ministerstwa.

Taksy wpłacone przez uczniów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach, 4, 5 i 6 i to tylko w tym wypadku, gdy uczeń (ekstern) z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskiem, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie.

Zwrotu taksy dokonywują kuratorja okręgów szkolnych we własnym zakresie działania z przekazanego przez Ministerstwo funduszu specjalnego „Taksa administracyjna".

Dochód z taks, wymienionych w punkcie 9, winny dyrekcje szkół przekazywać za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej, a mianowicie 75% z taksy

administracyjnej do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" zaś 25% z taksy administracyjnej zatrzymać do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo - administracyjnych szkoły, w szczególności na opał, światło, utrzymanie porządku, na wydatki biurowe, wydatki różne, drobny remont, urządzenie lokali szkolnych, na pomoce naukowe i t. p. Z tego też dochodu rezerwują dyrekcje szkół półrocznie 3% na wycieczki, urządzenie i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p. które dyrekcje organizują według własnego uznania. Wszelkie wpływy do funduszu, pozostającego w zarządzie dyrekcyj szkół jak również i wydatki z tego funduszu czynione, obowiązane są dyrekcje szkół zapisywać jako dochód, względnie rozchód, w myśl przepisów rachunkowo-kasowych dla dyrekcyj gimnazjów państwowych.

Unormowana niniejszem zarządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacona w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednem półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnem półroczu szkolnem, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

Do uiszczenia taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie (eksterni). Zwolnień można udzielać jedynie od taksy za egzamin dojrzałości eksternów i od taksy administracyjnej.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo W. R. i O. P. i dyrekcję szkoły.

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, jednak w granicach 10% ogółu uczniów całej szkoły, przyczem, zgodnie z tutejszem zarządzeniem z dnia 31 grudnia 1928 r. Nr. II. 17818/28[1]) w pierwszym rzędzie uwzględniać należy dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mogą być zwolnieni w połowie kandydaci zupełnie niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, a także i sami funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi. Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przyczem analogicznie do punktu b) poprzedniego ustępu pierwszeństwo mieć winni dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożni inwalidzi wojenni.

Określonych wyżej zwolnień od taksy administracyjnej udzielają co półrocze rady pedagogiczne szkół, stosownie do stanu majątkowego rodziców uczniom (icom), którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady pedagogiczne winny przy zwolnieniach od taks rozważać dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje, nadto jej pilność i po-

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1929 r., str. 261.

stępy w nauce. Zwolnienia od taksy administracyjnej należy odmówić uczniom (icom) bez względu na to, czy są dziećmi funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, którzy nie wykazują należytych postępów w nauce i zachowaniu, a rada pedagogiczna doszła do przekonania, że nie są to objawy przejściowe, ale zasadnicze cechy ujemne inteligencji, lub charakteru. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji rady pedagogicznej w wypadku odmówienia zwolnienia do kuratorjum, które rozstrzyga ostatecznie. Od taksy za egzamin dojrzałości eksternów zwalnia kuratorjum.

Zwolnienie od taksy administracyjnej następuje z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podania wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców, lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej miesięcznym po rozpoczęciu roku. Do podania należy dołączyć stosowne zaświadczenie o stanie majątkowym.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Uczniowie (ice) nie zwolnieni od taksy administracyjnej obowiązani są płacić tę taksę ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich szkół średnich państwowych niezależnie od organów kontroli państwa, kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia uchylam wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące niniejszem rozporządzeniem objętych taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 września 1931 r. Nr. O. 1642/31.

Dyrekcjom szkół średnich ogólnokształcących państwowych i prywatnych w okręgu do wiadomości i wykonania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

2.

Taksy i opłaty szkolne w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. 19620/31.

Z mocą obowiązującą od dnia 1-go września 1931 r. w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli (seminarja nauczycielskie, kursy nauczycielskie, pedagogja, wyższe kursy nauczycielskie, Instytut Nauczycielski, Instytut Pedagogiki Specjalnej, semniarja ochroniarskie, szkoły ćwiczeń przy tych zakładach, preparandy nauczycielskie) oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych ustanawiam niżej wymienione taksy:

1) Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego, jak również duplikatu złożenia części egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych . 5 zł.

2) Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości, dyplomu na nauczyciela szkoły powszechnej, świadectwa ukończenia seminarjum ochroniarskiego, świadectwa egzaminu uzupełniającego względnie pełnego egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, świadectwa praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych, świadectwa z wyższego kursu nauczycielskiego, dyplomu z ukończenia Instytutu Pedagogiki Specjalnej . . . . 10 „

3) Taksa za pełny egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . 60 „

4) Taksa za uzupełniający egzamin na dyplom na nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów . . . . 40 „

5) Taksa za egzamin dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych

a) z jednej grupy przedmiotów lub z jednego przedmiotu artystyczno - technicznego . . . . 10 „

b) z dwóch grup zdawanych łącznie . . . . 15 „

c) z trzech grup zdawanych łącznie . . . . 20 „

d) z czterech i więcej grup zdawanych łącznie . . . . . 25 „

6) Taksa za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych . . . . . . 60 „

7) Taksa za egzamin eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawany w całości w jednym terminie . . . . 40 „

8) Taksa za jedną część egzaminów eksternów na wyższych kursach nauczycielskich . . . . 20 „

9) Taksa za dwie części egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawane łącznie . . . . 30 „

10) Taksa administracyjna roczna . . . . 80 „

Taksy wymienione w punktach 1 i 2 stanowią dochód Skarbu Państwa i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

Taksy wymienione w punktach 2, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 są przeznaczone na wydatki związane z przeprowadzeniem egzaminów i na wynagrodzenie egzaminatorów. Zasady podziału taks są określone w regulaminach odpowiednich egzaminów.

Połowę kwoty pobranej tytułem taksy administracyjnej, wymienionej w p. 10, zatrzymuje dyrekcja zakładu do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo - administracyjnych zakładu, a w szczególności na urządzenie lokali szkolnych, pomoce naukowe, na urządzenie ogrodów szkolnych, na różne drobne wydatki, na remont i konserwację lokali szkolnych, wydatki biurowe i t. p. Z tej również części taksy administracyjnej rezerwują dyrekcje zakładów kwotę, równającą się 8% sumy, pozostającej w dyspozycji dyrekcji, na wydatki organizacyjne wycieczek, na urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p. które dyrekcje organizują we własnym zakresie działania.

Drugą część taksy administracyjnej przekazują dyrekcje zakładów najpóźniej w ostatnim dniu każdego miesiąca za pośrednictwem Pocztowej

Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna".

Unormowana niniejszem rozporządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacana w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca 3-go miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali od tej taksy w jednym półroczu zwolnienie, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu, o ile istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Zwolnienie obowiązuje na przeciąg roku szkolnego. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

Od taks wymienionych w punktach 1 — 9 nie udziela się żadnych zwolnień.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadome, że posiadają znaczniejszy majątek. Płacą oni połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i dyrekcję szkoły;

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, przyczem w pierwszym rzędzie należy uwzględnić dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Od taksy przewidzianej w punkcie 10 nie mogą być zwolnieni słuchacze wyższych kursów nauczycielskich, Instytutu Pedagogiki Specjalnej i Instytutu Nauczycielskiego, korzystający z urlopu płatnego.

Zwolnień na przeciąg każdego roku szkolnego udziela rada pedagogiczna zakładu po wysłuchaniu wniosków opiekunów klasowych (wychowawców) zainteresowanych uczniów. Zwolnienia następują z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podań, wniesionych do dyrekcji zakładu przez rodziców względnie opiekunów uczniów (na wyższych kursach nauczycielskich, na kursach nauczycielskich i t. p. przez zainteresowanych słuchaczy) w terminie najpóźniej miesięcznym po rozpoczęciu roku szkolnego. Dyrekcja może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

Ponieważ w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli kształci się duży procent młodzieży niezamożnej, może zajść potrzeba zwolnienia od taksy administracyjnej w wielu zakładach znacznej liczby wychowanków; rady pedagogiczne winny jednak baczyć, aby zwolnieni zostali tylko uczniowie, zasługujący na to zarówno ze względu na swą wartość intelektualną i moralną, jak i na stan zamożności. Gdyby zaszła potrzeba zwolnienia ponad 30% ogólnej liczby młodzieży w zakładzie (do powyższej liczby nie wlicza się dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych), dyrekcja winna się zwrócić do kuratorjum o stosowne upoważnienie.

Poza tem kuratorjum winno zarządzać zwolnienie od taksy dzieci w tych szkołach ćwiczeń, które jako szkoły powszechne są włączone do normalnej sieci szkolnej i do których dzieci są kierowane przez władze nadzorujące wykonania przepisów o obowiązku szkolnym. W takich wy-

padkach dzieci zwolnionych w szkole ćwiczeń, nie wlicza się do wyżej określonej liczby 30%.

Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

W sprawach związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taksy oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje kuratorjum.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazywaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich zakładów państwowych, niezależnie od organów kontroli państwowej, kuratorja.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia przestają obowiązywać wszystkie dotychczasowe rozporządzenia w przedmiocie taks egzaminacyjnych i opłat szkolnych w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli szkół powszechnych, a w szczególności pierwsza część rozporządzenia z dnia 31-go sierpnia 1928 r. Nr. I. 7055/28, zmieniona niniejszem zarządzeniem.

Rachunkowość i sprawozdawczość omawianych zakładów ureguluje Ministerstwo oddzielnemi przepisami rachunkowo-kasowemi.

Do czasu wydania ich należy w prowadzeniu rachunkowości stosować zasady, zawarte w drugiej części zarządzenia z dnia 31-go sierpnia 1928 r. Nr. I. 7055/28 [1]).

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 21 września 1931 r. Nr. O. 1641/31.

Dyrekcjom (kierownictwom) państwowych i prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli (P. K. N. i W. K. N.), Prezesom państwowych komisyj egzaminacyjnych dla nauczycieli szkół publicznych powszechnych, Radom szkolnym powiatowym, miejskiej we Lwowie, do wiadomości i zastosowania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

3.

Zwrot opłat szkolnych.

Wykaz szkół, w których nauka uprawnia do zwrotu opłat szkolnych w roku szkolnym 1931/32.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 24 czerwca 1931 r. Nr. I. Prez. 4864/31.
Monitor Polski z dn. 24 lipca 1931 r. Nr. 168, poz. 243.

Nr. O. 1353/31. Powołując się na punkt 1. okólnika Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 września 1925 r. Nr. 95/14604 [2]), podaję do wiadomości wykaz prywatnych szkół średnich ogólnokształcących, zakładów kształcenia nauczycieli, szkół zawodowych tudzież szkół artystycznych, w których nauka uprawnia do zwrotu opłaty szkolnej w myśl ust. 3, art.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 357.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1925 r., str. 403.

10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) względnie art. 6, § 1. ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107).

Wykaz ten obowiązuje na rok szkolny 1931/32 z tem zastrzeżeniem, że w szkołach handlowych uprawnienie do zwrotu opłat szkolnych nie odnosi się do klas przygotowawczych.

Zarazem, opierając się na piśmie Pana Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 czerwca 1931 r. Nr. 7208/IV-OS., podaję do wiadomości, że na okres roku szkolnego 1931/32, funkcjonarjusze państwowi zwolnieni będą od obowiązku przedstawiania zaświadczeń o braku wolnych miejsc w szkołach państwowych we wszystkich okręgach szkolnych.

W sprawie przekazywania odpowiednich kredytów na opłaty szkolne, dokonywania wydatków, zarachowania ich, obowiązują nadal bez zmiany dotychczasowe przepisy.

Podsekretarz Stanu (—) *B. Żongołłowicz.*

1. Szkoły średnie ogólnokształcące.

Województwo lwowskie.

Borysław - Tustanowice. 1. Gimnazjum Koedukacyjne T-wa Prywatn. Polskiego Gimn. realn. dla Borysławia i Tustanowic S-ka z ogr. odpow *.

Bąkowice pod Chyrowem. 2. Gimn. Męskie OO. Jezuitów *.

Chodorów. 3. Gimn. Koedukacyjne im. Artura Grottgera T-wa Zakładów Nauk. Ogólnokszt. i Zawodowych im. A. Grottgera.

Dobromil. 4. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Herburtów.

Drohobycz. 5. I. Gimn. Żeńskie T-wa I. Pryw. Gimn. Żeńskiego w Drohobyczu, 6. II. Gimn. Żeńskie im. H. Sienkiewicza Polskiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Henryka Sienkiewicza w Drohobyczu.

Jarosław. 7. Gimn. Żeńskie im. Marji Marceliny Darowskiej Zgromadz. SS. Niepokalanego Poczęcia N. M. P.

Kolbuszowa. 8. Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Gimnazjalnej Męskiej.

Lwów. 9. Gimnazjum Żeńskie SS. Bazyljanek, 10. Gimn. Żeńskie Józefy S. Goldblatt Kamerlingowej, 11. Gimn. Żeńskie Dra Adeli Karp Fuchsowej, 12. Gimn. Żeńskie im. Adama Mickiewicza Olgi Żychowiczowej *, 13. Liceum Żeńskie im. Adama Mickiewicza Olgi Żychowiczowej *, 14. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Najświętszej Rodziny z Nazaretu *, 15. Gimn. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej — Spadkobierców Zofji Strzałkowskiej *, 16. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. de Notre Dame *, 17. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Sercanek *, 18. Gimn. Żeńskie im. Juljusza Słowackiego T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. J. Słowackiego, 19. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. Urszulanek *, 20. Gimn. Męskie Humanistyczne Żydow. T-wa Szk. Lud. i Średn., 21. Gimn. Męskie Klasyczne Żydow. T-wa Szkoły Lud. i Średn., 22. Gimn. Żeńskie Żydow. T-wa Szk. Lud. i Średn.

Przemyśl. 23. Gimn. Żeńskie PP. Benedyktynek, 24. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej - Anny Kleczyńskiej, 25. Gimn. Żeńskie Ukraińskiego Instytutu dla dziewcząt w Przemyślu *.

---

*) Gimnazja oznaczone gwiazdką posiadają „pełne prawa".

Przeworsk. 26. Gimn. Koedukacyjne Miejskie im. Króla Władysława Jagiełły.

Rzeszów. 27. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimnazjum Żeńskiego.

Sambor. 28. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej T-wa Pryw. Gimn. Żeńsk. im. Marji Konopnickiej.

Strzyżów. n/W. 29. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne.

Turka n/Str. 30. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Józefa Piłsudskiego T-wa Gimnazjalnego.

Województwo stanisławowskie.

Dolina. 1. Gimn. Koedukacyjne Polskie im. Zygmunta Krasińskiego T-wa Szkoły Średniej im. Krasińskiego.

Horodenka. 2. Polskie Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej.

Kałusz. 3. Miejskie Gimnazjum Koedukacyjne.

Kołomyja. 4. Gimn. Żeńskie Zgromadz. SS. Urszulanek *, 5. Gimn. Żeńskie Żyd. Tow. Szkoły Ludowej i Średniej.

Stanisławów. 6. Gimn. Żeńskie im. Elizy Orzeszkowej Twa Pol. Prywat. Gimn. im. Elizy Orzeszkowej, 7. Gimn. Żeńskie Zgromadzenia SS. Urszulanek *, 8. Gimn. Koedukacyjne Żydowskiego T-wa Szkoły Ludowej i Średniej.

Stryj. 9. Gimn. Żeńskie T-wa Pryw. Gimn. Żeńskiego *.

Województwo tarnopolskie.

Broszczów. 1. Gimn. Koedukacyjne T-wa Szkoły Średniej.

Brody. 2. Gimn. Żeńskie im. E. Orzeszkowej Dra Loewina *.

Jazłowiec. 3. Gimn. Żeńskie Konwentu SS. Niepokalanego Poczęcia Najśw. P. M.

Przemyślany. 4. Polskie Gimn. Koedukacyjne im. Królowej Jadwigi T-wa Polsk. Gimn. im. Król. Jadwigi.

Radziechów. 5. Gimn. Koedukacyjne im. Marszałka Badeniego T-wa Gimn. w Radziechowie.

Tarnopol. 6. Gimn. Żeńskie im. Marji Konopnickiej — Zofji Lenkiewiczowej *.

Tarnopol 7. Gimn. Żeńskie T-wa „Ridna Szkoła" U. T. P.

Złoczów. 8. Gimn. Koedukacyjne U. T. P. „Ridna Szkoła".

Zakłady kształcenia nauczycieli.

Województwo lwowskie.

Cieszanów. 1. Pryw. Semin. Naucz. Koeduk. im. Stan. Sobińskiego.

Drohobycz. 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz., 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.

Jarosław. 4. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Emilji Plater.

Jaworów. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.

Krosno. 6. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńsk.

Lwów. 7. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Zofji Strzałkowskiej, 8. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Anny Rychnowskiej, 9. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Nazaretanek, 10. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek im. św. Józefata.

Łańcut. 11. Pryw. Seminarjum Naucz. Żeńskie S. S. Boromeuszek. Przemyśl. 12. Pryw. Semin. Naucz. Męskie Koła Stow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz., 13. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie PP. Benedyktynek. Rzeszów. 14. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie.

Sambor. 15. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. Adama Asnyka, 16. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Ukraińsk. Tow. Pedagog.

Sokal. 17. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Miejskie.

Żółkiew. 18. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie SS. Felicjanek.

Województwo stanisławowskie.

Stryj. 1. Miejskie Semin. Naucz. Żeńskie, 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła Pedagog. Tow. Ukraińskiego.

Stanisławów. 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej, 4. Pryw. Semin., Naucz. Żeńskie SS. Bazyljanek.

Tłumacz. 5. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Tow. Chrz. Narod. Naucz. Szkół Powsz.

Województwo tarnopolskie.

Czortków. 1. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie im. M. Konopnickiej.

Tarnopol. 2. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Komitetu Obywatelskiego. 3. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie Koła T. S. L.

Złoczów. 4. Pryw. Semin. Naucz. Żeńskie (k) im. M. Konopnickiej.

Szkoły zawodowe.

Województwo lwowskie.

Borysław. 1. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L.

Drohobycz. 2. Średnia Szkoła Techniczna T-wa Średniej Szkoły Technicznej, 3. 3-kl. Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H. 4. Szkoła Zawodowa Żeńska im. E. Orzeszkowej Tow. Średniej Szkoły Zawodowej Żeńskiej.

Fredrowo. 5.2-letnie kursy Praktyki Ogrodniczej T-wa Ogrodniczego we Lwowie.

Gródek Jagielloński. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L.

Jarosław. 7. 4-letnia Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H.

Lwów. 8. Szkoła Rzemiosł im. Dr. A. Korkisa, 9. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S .H., 10. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Żydowskiego T-wa Szkoły Handlowej, 11. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa „Proświta“, 12. Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego T. S. H., 13. Jednoroczna Żeńska Szkoła Przysposobienia Kupieckiego M. Christofa, 14. Liceum Handlowe Koedukacyjne T-wa Liceum Handlowego we Lwowie, 15. Jednoroczna Koedukacyjna Szkoła Przysposobienia Kupieckiego Z. Olszewskiego, 16. Prywatna Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla dziewcząt żydowskich, 17. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz. SS. Opatrzności Bożej, 18. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz .SS. Bazyljanek, 19. Szkoła Zawodowa Żeńska Wyrobów Galanteryjnych T-wa Szkoły Zawodowej, 20. Szkoła Majstrów Elektrotechników T-wa Szkół Przemysłowo-Technicznych.

Przemyśl. 21. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L., 22. Liceum Handlowe Koedukacyjne T. L. H., 23. Prywatna Szkoła Zawodowa T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla Dziewcząt Żydowskich.

Rawa Ruska. 24. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L., 25. Szkoła Krawiecka Męska T-wa Szkoły Ludowej.

Rozwadów. 26. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa Szkół Zawodowych.

Rzeszów. 27. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T-wa Szkoły Kupieckiej, 28. Szkoła Przemysłowa Żeńska T. S. L., 29. Szkoła Rzemiosł T-wa Prywatnej Szkoły Przemysłowej.

Sambor. 30. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H., 31. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Fundacji O. Gotthelfa, 32. Średnia Szkoła Zawodowa im. St. Sobińskiego T-wa Szkoły Średniej Zawodowej Żeńskiej, 33. Szkoła Przemysłowa dla Dziewcząt Żydowskich Fundacji O. Gotthelfa.

Sanok. 34. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Związku Nauczycieli Szkół Powszechnych.

Snopków. 35. Główna Szkoła Gospodarcza Żeńska.

Sygniówka pod Lwowem. 36. Szkoła Mechaników Lotniczych L. O. P. P.

Żółkiew. 37. Szkoła Zawodowa dla Dziewcząt Żydowskich T-wa Ochrony Dzieci i Młodzieży Żydowskiej.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja. 1. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. H., 2. Szkoła Zawodowa Żeńska Zgromadz. SS. Urszulanek.

Stanisławów. 3. Szkoła Przemysłowa Żeńska T-wa Szkoły Przemysłowej Żeńskiej, 4. Szkoła Zawodowa Żeńska Związku dla Szerz. Wykształcenia Zawodowego wśród Żydów w Małopolsce, 5. 3-klasowa Żeńska Szkoła Handlowa T. S. H.

Stryj. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Fr. Świderskiego 7. Szkoła Zawodowa Żeńska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet, 8. Szkoła Rzemieślniczo - Przemysłowa T-wa Warsztatów Rękodzielniczych dla Młodzieży Żydowskiej.

Województwo tarnopolskie.

Brody. 1. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa D. Loewina.

Brzeżany. 2. Szkoła Przemysłu Drzewnego T-wa Szkoły Zawodowej.

Czortków. 3. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa Gusty Buchsgang, 4. Szkoła Zawodowa Żeńska T-wa Szkoły Przem. - Handlowej.

Jazłowiec. 5. Seminarjum Gospodarcze Zgromadz. SS. Niepokalanego Poczęcia Najśw. M. Panny.

Tarnopol. 6. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L., 7. Szkoła Zawodowa Żeńska T. S. L.

Złoczów. 8. 3-klasowa Koedukacyjna Szkoła Handlowa T. S. L.

Szkoły artystyczne.

Województwo lwowskie.

Drohobycz. 1. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie.

Jaworów 2. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie.

Lwów. 3. Instytut Muzyczny im. M. Łysenki, 4. Konserwatorjum Polskiego Towarzystwa Muzycznego, 5. Lwowski Instytut Muzyczny, 6. Szkoła Muzyczna im. Ignacego Paderewskiego, 7. Szkoła Muzyczna Sabiny Kasparek, 8. Zakład Muzyczny Malwiny Reyssówny.

Przemyśl. 9. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 10. Instytut Muzyczny im. Fr. Chopina Wandy Cyrbesowej, 11. Szkoła Muzyczna im. L. van Beethovena A. i J. Grzywieńskich, 12. Szkoła Muzyczna J. Eustachji Petersowej.

Województwo stanisławowskie.

Kołomyja. 1. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 2. Filja Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego im. St. Moniuszki w Stanisławowie, 3. Filja Lwowskiego Instytutu Muzycznego.

Stanisławów. 4. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 5. Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego im. St. Moniuszki.

Stryj. 6. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie (Muzyczne Towarzystwo im. M. Łysenki we Lwowie - Filja Stryj).

Województwo tarnopolskie.

Czortków. 1. Szkoła Muzyczna Stanisława Łukasiewicza.

Tarnopol. 2. Filja Instytutu Muzycznego im. M. Łysenki we Lwowie, 3. Szkoła Muzyczna Towarzystwa Przyjaciół Muzyki.

4.

Uprawianie w urzędach państwowych handlu obnośnego.

Rozp. Prez. Rady Ministrów z dnia 3 lipca 1931 r. Nr. II. 8024/II.

Naczelna Rada Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego zwróciła się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o wydanie zakazu uprawiania w urzędach państwowych procedury handlu obnośnego przez osoby trudniące się tym procederem zawodowo.

Mając na uwadze straty czasu w urzędach, jakie wynikają z tego powodu, oraz ze względu na to, że uprawianie handlu w urzędach nie licuje z ich powagą, przychylam się do wniosku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i proszę Pana Ministra o wydanie zakazu uprawiania wszelakiego rodzaju handlu w obrębie poszczególnych biur.

Ponieważ zdarzają się wypadki, że w niektórych urzędach sami urzędnicy zajmują się w godzinach pracy rozsprzedażą rozmaitych artykułów, proszę powyższym zakazem objąć i ten rodzaj handlu.

Prezes Rady Ministrów (—) *Prystor.*

Zarządzenie Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego z dnia 27 lipca 1931 r. Nr. O. 1360/31.

Nawiązując do tutejszego okólnika z dnia 6 czerwca 1931 Nr. O. 893/31[1]) i wskutek zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15 lipca 1931 r. Nr. I. Prez. 5439/31 podaję powyższy okólnik do wiadomości i zastosowania się.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. str. 294.

5.

Rewizja wykazów stanu służby.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 29 sierpnia 1931 roku. Nr. I. Prez. 1396/31.

W związku z uzupełnieniem wykazów stanu służby Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że przy wpisywaniu służby wojskowej winny służyć jako dowody przedewszystkiem zaświadczenia odnośnych P. K. U. Jedynie w razie niemożności uzyskania zaświadczenia władz wojskowych o odbyciu wojskowej służby zaborczej mogą być przyjmowane dowody pośrednie, jak orzeczenia komisyj weryfikacyjnych, zaświadczenia osób trzecich, lub inne dokumenty, przyczem jednak ocena wiarygodności tych dowodów pozostawiona jest władzy służbowej.

Daty wpisane do wykazów stanu służby winny odpowiadać ściśle datom, zamieszczonym w dokumentach. O ile interesowani posiadają dokumenty niekompletne, winni postarać się o uzupełnienie w odnośnych P. K. U. lub w archiwum wojskowem w Warszawie.

Naczelnik Biura Personalnego: *Dr. A. Owsionka.* wr.

Zarządzenie Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 8 września 1931. Nr. O. 1498/31.

Udzielam Dyrekcjom państw. gimnazjów, seminarjów, kursów naucz., szkół zawodowych oraz radom szkolnym pow. (miejskiej we Lwowie) do wiadomości i przestrzegania w związku z okólnikiem Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 30 stycznia 1931 r. Nr. O. 105/31 oraz zarządzeniem Minist. W. R. i O. P. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8833/31.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. *St. Świderski*, wr.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 3 stycznia 1931 r. Nr. I. Prez. 8833/30.

Nr. O. 105/31. Na podstawie dotychczasowej praktyki przy wykonywaniu ustawy emerytalnej z dnia 11-go grudnia 1923 r. stwierdzone zostało, że przy przeniesieniach funkcjonarjuszów państwowych w stan spoczynku, względnie przy wymiarze pensyj wdowich i sierocych w wypadkach śmierci funkcjonarjusza w czynnej służbie, zdarzają się często znaczne opóźnienia w wymiarze zaopatrzeń emerytalnych, względnie pensyj wdowich i sierocych.

Opóźnienia te, dochodzące niejednokrotnie do kilku a nawet kilkunastu miesięcy, powodują interwencje ze strony osób interesowanych, które w wielu wypadkach dają wyraz mniemaniu, że władze rozmyślnie opóźniają przyznanie im należnego zaopatrzenia.

Należy stwierdzić, że opóźnienia w wymiarze zaopatrzenia emerytalnego, względnie pensyj wdowich i sierocych w przeważnej mierze są zawinione przedewszystkiem przez samych funkcjonarjuszów państwowych, którzy w czasie czynnej służby zaniedbali zebrania odpowiednich dowodów swej poprzedniej służby lub też nie dostarczyli we właściwym czasie swym władzom dowodów swej służby wojskowej, względnie cywilnej, pełnionej przed wstąpieniem do ostatnio odbywanej służby cywilnej lub wojskowej polskiej. Z powodu braku takich dowodów służby i skutkiem tego niemożności doliczenia do wysługi emerytalnej lat służby poprzedniej, uzasadniającej prawa emerytalne, wymiar zaopatrzenia nie może nastąpić do czasu zebrania i dostarczenia tych dowodów, często bowiem czas ostatnio

pełnionej służby nie daje prawa do żądania zaopatrzenia (brak 10-ciu lat nieprzerwanej służby państwowej.

Wprawdzie w myśl art. 36 i 79 ustawy emerytalnej uposażenie emerytalne przyznaje się i oblicza na podstawie dat, zawartych w wykazie stanu służby, jednak wykazy stanu służby są często niewypełnione datami i przebiegiem służby poprzedniej, nadto zaś daty służby, spędzonej przed wstąpieniem do ostatnio pełnionej służby, są częstokroć wpisywane na podstawie ustnych zeznań funkcjonarjusza, bez przedłożenia dowodów, wobec czego dat tych nie można uznać za dostatecznie udowodnione.

Z chwilą śmierci danego funkcjonarjusza wdowa niejednokrotnie nie ma nawet możności wydostania odpowiednich dowodów, celem przedłożenia ich władzom wymiarowym, gdyż często nawet nie wie, gdzie jej zmarły mąż dawniej pełnił służbę i w jakim charakterze.

Usunięcie powyższych niedomagań, leżące tak w interesie funkcjonarjuszów państwowych i ich rodzin, jak również w interesie władz, jest możliwe przedewszystkiem w drodze rewizji wykazów stanu służby i uzupełnienia aktów osobowych każdego funkcjonarjusza brakującemi dowodami z czasów poprzedniej służby, wpisanej do wykazu stanu służby, oraz przez ścisłe stosowanie w praktyce zasady, że wpisywanie przebiegu służby do wykazu stanu służby może być dokonane wyłącznie na podstawie odpowiednich dowodów, tudzież, że w chwili dokonania wpisu winien być sporządzony niezwłocznie legalizowany odpis przedłożonego dowodu, w końcu, że odpis ten musi bezwarunkowo być przechowywany łącznie z wykazem stanu służby.

W związku z powyższem Ministerstwo W. R. i O. P., opierając się na okólniku Ministerstwa Skarbu z dnia 17 grudnia r. ub. D. I. 4400/5/30, poleca przeprowadzić uzupełnienie względnie rewizję wpisów, dokonanych w wykazach stanu służby urzędników i nauczycieli jak również wykreślić z wykazów służby te wpisy, które nie są oparte na wiarygodnych dokumentach, nadto uzupełnić wykazy odpisami dokumentów, na których oparto dokonane wpisy.

W sprawie wpisanych już do wykazu stanu służby dat poprzedniej służby Ministerstwo zauważa, że w razie braku odpowiednich dowodów należy wezwać niezwłocznie wszystkich funkcjonarjuszów państwowych i nauczycieli do przedłożenia wiarygodnych dowodów do ściśle oznaczonego terminu z zagrożeniem, że w razie niezadośćuczynienia wezwaniu daty poprzedniej, nieudowodnionej służby, zostaną wykreślone z wykazu stanu służby, jako nieznajdujące uzasadnienia w dowodach, jakie winny być dostarczone przez interesowanego funkcjonarjusza.

6.

Sposób wykonywania robót budowlanych z kredytów pozabudżetowych Ministerstwa W. R. i O. P.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 30 kwietnia 1931 r. Nr. I. Prez. 2023/31.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 r. o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) w porozumieniu z Panem Ministrem Robót Publicznych zarządzam, co następuje:

§ 1. Roboty budowlane dzielą się na 3 kategorje: 1. nowe budowle, 2. dobudowy, przebudowy, nadbudowy i t. p. adaptacje, 3. remont.

Roboty 1 i 2 kategorji wykonywane być muszą z zasady przez specjalnie do tego powołany organ „Komitet Budowy“. Roboty 3 kategorji wykonuje administracja budynku.

Ministerstwo W. R. i O. P. jako władza naczelna decyduje o wykonaniu budów z funduszów pozabudżetowych, zatwierdza skład „Komitetów Budów“ i likwiduje je po wypełnieniu zadania, mianuje przewodniczących tychże, zatwierdza programy i projekty pod względem potrzeb szkolnych, przekazuje potrzebne na ten cel kredyty, zatwierdza wynik kolaudacji.

Kuratorja okręgów szkolnych podejmują inicjatywę budów, proponują skład „Komitetów Budów“, opinjują: o wnioskach odnośnie programów i zakresu projektownych budów, odnośnie akceptacji szkiców i projektów pod względem potrzeb szkolnych, odnośnie zmian w zatwierdzonych projektach i kosztorysach wynikłych w trakcie wykonywania budów, zatwierdzają wnioski odnośnie umów z kierownikami (architektami), czuwają nad postępem robót i prawidłowością prowadzenia rachunkowości, dokonują wypłat przedsiębiorcom na wnioski „Komitetów Budów“ na podstawie sprawdzonych przez kierowników rachunków, informują Ministerstwo o postępie robót, przedstawiają wnioski o likwidacji „Komitetów Budów“ po ukończeniu zleconego im zadania.

„Komitety Budów“ przygotowują programy budowlane, zawierają umowy z kierownikami, wyjednują zatwierdzenie tychże przez kuratorja okręgów szkolnych, współdziałają w opracowaniu szkiców, projektów, kosztorysów oraz zatwierdzeniu tychże, ogłaszają przetargi na wykonanie robót, zawierają umowy z przedsiębiorcami, majstrami i t. p., akceptują rachunki, stawiają wnioski odnośnie wypłat i ewentualnych zmian w projektach lub sposobie wykonania w czasie budowy, sporządzają perjodyczne sprawozdania z postępu robót i swych czynności, przeprowadzają zarówno odbiór poszczególnych seryj robót i końcowy odbiór budów (kolaudacje).

Organizację i sposób przeprowadzenia tych zadań określają:

a) Przepisy rachunkowo - kasowe (M. P. Nr. 285 z 1921 r.).

b) Ogłoszone jako załączniki do niniejszego zarządzenia: Regulamin Komitetu Budowy i Instrukcja o trybie postępowania przy wykonaniu robót budowlanych.

c) Przepisy o oddawaniu dostaw i robót w władzach podległych Ministerstwu W. R. i O. P.

§ 2. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki*, wr.

Regulamin Komitetu Budowy.

Zadania. Komitet Budowy jest organem Ministerstwa W. R. i O. P., powołanym do przeprowadzenia budowy lub przebudowy gmachów szkolnych z kredytów pozabudżetowych.

Do zadań Komitetu Budowy należy więc opracowanie programu budowy, szkiców, projektu, kosztorysu, planu finansowego, przeprowadzenie przetargów, zawarcie umów z kierownikiem, przedsiębiorcami, majstrami, dostawcami i t. p. Uchwalanie wypłat, śledzenie za postępem robót, oraz wykonywanie wszelkich tym podobnych czynności związanych z przeprowadzeniem budowy.

Skład. Komitet Budowy składa się z 5 członków.

W skład ten wchodzą: dyrektor zainteresowanej uczelni, członek grona nauczycielskiego tejże uczelni, przedstawiciel urzędu wojewódzkiego, dyrekcji robót publicznych i przedstawiciele kół rodzicielskich, ewentualnie innych organizacyj społecznych, mianowani na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Przewodniczący. Przewodniczącego Komitetu Budowy mianuje Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego.

Przewodniczący zwołuje posiedzenia Komitetu Budowy a) wedle własnego uznania, co najmniej raz w miesiącu, b) na wniosek zgłoszony przez dwu członków Komitetu, wreszcie c) na wniosek technicznego delegata; czuwa nad prawidłowym przebiegiem posiedzeń; podaje sekretarzowi treść zapisków pomieścić się mających w protokóle; czuwa nad prawidłowem spełnieniem czynności, zleconych członkom Komitetu; czuwa nad postępem wykonania całokształtu budowy; na podstawie wniosków delegata technicznego, uchwalonych na posiedzeniach Komitetu Budowy, przedstawia kuratorjum okręgu szkolnego wnioski o wypłatę wszelkich należności.

Delegat techniczny Komitetu Budowy. Komitet Budowy porucza jednemu ze swych członków (delegatowi dyrekcji robót publicznych) czynności nadzoru techniczno - finansowego nad przeprowadzeniem budowy. Do zadań tych należą wszelkie czynności złączone z pracami wstępnemi jak współdziałanie z właściwemi władzami przy ustalaniu wstępnego programu budowy, obraniu i zakupnie placu pod budowę, opracowaniu dla Komitetu wniosku na zawarcie umowy z architektem lub budowniczym o opracowanie szkiców, projektu, kosztorysu, rysunków wykonawczych, oraz wykonanie nadzoru i kierownictwa budowy; opracowanie wniosku co do sposobu przeprowadzenia robót (w przedsiębiorstwie generalnem czy cząstkowem) przygotowanie i przeprowadzenie czynności przetargowych, sformułowanie wniosku co do rozdania robót i treści umowy z przedsiębiorcami, kontrola i nadzór nad wykonaniem umów z przedsiębiorcami pod względem technicznym i gospodarczym, opracowanie wniosków co do częściowych wypłat należności przedsiębiorców za wykonane roboty stawianych na podstawie rachunków sprawdzanych przez kierowników roboty a potwierdzonych przez tegoż delegata dyrekcji robót publicznych wreszcie przeprowadzenie kolaudacji budowy i przedstawienie Komitetowi wniosku co do ostatecznego zamknięcia rozrachunku z przedsiębiorcami.

Członkowie Komitetu. Członkowie Komitetu biorą udział w posiedzeniach, których bez usprawiedliwienia opuszczać nie mogą, stawiają wnioski zmierzające do jak najlepszego rozwiązania projektu budynku i jak najkorzystniejszego przeprowadzenia budowy.

Członkowie Komitetu budowy mają prawo wglądu we wszystkie akta i dokumenty Komitetu Budowy i kierownictwa robót, mają prawo wolnego wstępu na plac budowy w celu badania postępu robót i jakości ich wykonania.

Członkowie Komitetu Budowy komunikują spostrzeżenia swe przewodniczącemu, w ich kompetencji nie leży jednak wydawanie jakichkolwiek bezpośrednich zarządzeń na budowie. To ostatnie wydać może tylko przewodniczący i delegat dyrekcji robót publicznych przez wpisanie treści zarządzenia do dziennika budowy.

Sekretarz. W razie koniecznej potrzeby Komitet Budowy ma prawo powołać do prowadzenia protokołów, prac kancelaryjnych, rachunków i t. p. sekretarza, który jednak nie jest członkiem Komitetu Budowy. Normalnie czynności te spełnia jeden z członków Komitetu Budowy.

Sekretarz podlega służbowo przewodniczącemu Komitetu Budowy.

Doradcy i rzeczoznawcy. Komitet Budowy ma prawo powoływania doradców i rzeczoznawców w wypadkach, gdy tego zajdzie potrzeba.

Plan budowy. Do wykonania szkiców, projektu i kosztorysu i rysunków wykonawczych powołuje Komitet Budowy architekta lub budowniczego, z którym zawiera umowę na warunkach zaprojektowanych przez delegata dyrekcji robót publicznych.

Kierownik budowy. Temu samemu architektowi, lub budowniczemu lub innemu fachowcowi zleca Komitet Budowy na podstawie tej samej lub osobnej umowy czynności kierownika budowy.

Do zadań kierownika należy techniczne przeprowadzenie budowy t. j. nadzór, kierownictwo, sprawdzanie rachunków i rachunkowość techniczna i w tym zakresie kierownik budowy obciążony jest całkowitą odpowiedzialnością za trwałość, celowość i terminowość wykonania budowy. Do dalszych obowiązków kierownika należy.

a) stosowanie obowiązujących przepisów, instrukcyj, norm oraz prawideł nauki technicznej, dotyczących wykonywania odnośnej gałęzi robót, jakości i odbioru materjałów względnie gotowych elementów budowlanych, oraz jakości i wytrzymałości gruntu, w szczególności zaś stosowanie szczegółowych warunków budowy i odbioru materjałów, jakie bywają wymagane w umowach, zawieranych z przedsiębiorcami;

b) stosowanie obowiązujących norm administracyjnych i rachunkowych;

c) stosowanie przepisów ustaw socjalnych, dotyczących ubezpieczeń społecznych (kasa chorych, ubezpieczenie pracowników umysłowych, ubezpieczenie od wypadków, od bezrobocia i t. p.) oraz ustaw normujących stosunek pracy (pracownicy umysłowi, robotnicy — o ile przepisy te dotyczą obowiązków kierownika robót lub pracodawcy).

d) stosowanie postanowień umów (załączników umów) zawartych z przedsiębiorcami lub dostawcami,

e) stosowanie się do wydanych przez właściwe władze i organa oraz kontrolę Państwa, przepisów, zarządzeń i poleceń.

Odpowiedzialność. Członkowie Komitetu Budowy, będący funkcjonarjuszami państwowymi, odpowiadają za swe czynności wymienione wyżej, stosownie do istniejących przepisów o odpowiedzialności służbowej.

Odpowiedzialność kierownika budowy, sekretarza, rzeczoznawców i t. p. o ile nie są funkcjonarjuszami państwowymi normuje zawarta z nimi umowa.

Wynagrodzenie. Przewodniczący, delegat dyrekcji robót publicznych i ewentualnie sekretarz Komitetu Budowy pobierają za czynności w Komitecie wynagrodzenie z funduszów budowy w wysokości zgóry przez kuratorjum okręgu szkolnego określonej.

Pozostałym członkom Ministerstwo W. R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szk. może przyznać odpowiednie wynagrodzenie z funduszów budowy.

Wynagrodzenie kierownika budowy, rzeczoznawców i t. p. regulują umowy oparte na normach stosowanych przez Ministerstwo Robót Publicznych.

Tajemnica. Członków Komitetu Budowy obowiązuje tajemnica służbowa co do wszystkich spraw związanych z pracami Komitetu Budowy i prowadzeniem budowy, a w szczególności co do rozpisywanych przetargów, ofert i t. p.

Uchwały. Do powzięcia uchwał potrzebna jest, oprócz przewodniczącego obecność przynajmniej dwóch członków Komitetu w tem delegata dyrekcji robót publicznych. Postanowienia Komitetu Budowy zapadają większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego.

Uchwała Komitetu zakwestjonowana przez przedstawiciela dyrekcji robót publicznych musi być bezzwłocznie przedstawiona kuratorjum okręgu szkolnego, które w porozumieniu z dyrekcją robót publicznych poweźmie decyzję.

Realizacja zadania. Zrealizowanie powierzonego zadania Komitet Budowy powinien przeprowadzić w sposób najkorzystniejszy pod względem należytego przystosowania budynku do celów jakim ma służyć, przeprowadzenia robót i przestrzegania interesów Skarbu Państwa.

Zmiany. Zmiany zatwierdzonych projektów, kosztorysów, umów i t. p. zasadniczo są niedopuszczalne.

Zmiany omawiane, spowodowane niedającą się uniknąć, ani przewidzieć, koniecznością, lub roboty dodatkowe, wymagają zatwierdzenia kuratorjum okr. szk.

Kolaudacja. Końcowego odbioru robót (kolaudacji) polegającego na sprawdzeniu zgodności wykonywanych robót z zatwierdzonemi planami i kosztorysami, zawartemi umowami co do sposobu, jakości i terminu, co do sprawności działania instalacyj, co do zgodności ksiąg rachunkowych, protokołów zestawień rachunkowych, kasowych i t. p. dokonuje komisja kolaudacyjna powołana przez Komitet Budowy, w której skład wchodzą: delegat dyrekcji robót publicznych i 2 członków Komitetu.

Delegat dyrekcji robót publicznych przy pomocy kierownika budowy przygotowuje plany wykonawcze, zestawienia rachunkowe i rzeczywistych kosztów budowy, równoległe do odpowiednich pozycyj kosztorysu wstępnego. O terminie kolaudacji Komitet Budowy zawiadamia kuratorjum okręgu szkolnego.

Wynik aktu kolaudacji zatwierdza Ministerstwo W R. i O. P. na wniosek kuratorjum okręgu szkolnego.

Po ostatecznem sprawdzeniu aktów Komitetu Budowy następuje rozwiązanie tegoż przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Instrukcja o trybie postępowania przy wykonywaniu robót publicznych.

Prace wstępne.

Wnioski o potrzebie budowy lub przebudowy zgłaszają zainteresowane zakłady szkolne do kuratorjum właściwego okręgu szkolnego w terminie do dnia 15 października każdego roku.

Kuratorjum okręgu szkolnego przedstawia Ministerstwu W. R. i O. P. w terminie do dnia 1 listopada całokształt otrzymanych zapotrzebowań wraz z opinją, lub składa wnioski własne i po otrzymaniu od Ministerstwa decyzji odnośnie realizacji i najpilniejszych budów, mianuje Komitet Budowy dla każdego objektu i po uzyskaniu zatwierdzenia go przez Ministerstwo przesyła mu potrzebne instrukcje odnośnie placu pod budowę, programu budowlanego i możliwości finansowych. O wyznaczenie delegata technicznego zwraca się kuratorjum okręgu szkolnego do wojewody (d. r. p.).

Komitet Budowy przystępuje do prac wstępnych, t. j. rozwija program budowy, dostosowując go do warunków miejscowych, zawiera umowę z kierownikiem budowy (względnie projektodawcą o ile zamierzony jest rozdział czynności architektonicznych), przejmuje plac pod budowę i przeprowadza pomiary, badania gruntu, niwelację i t. p.

Po uzyskaniu zatwierdzenia programu budowy przez Ministerstwo W. R. i O. P. następuje opracowanie szkiców i projektu budowy według obowiązujących przepisów budowlanych i zatwierdzenie ich przez Ministerstwo W. R. i O. P., poczem Komitet Budowy załatwia formalności związane z ustawowem zatwierdzaniem planów przez wojewodę (dyrekcję robót publicznych).

Na podstawie zatwierdzonego projektu następuje opracowanie kosztorysu i przedłożenie go kuratorjum okręgu szkolnego do zatwierdzenia. Równocześnie przeprowadza delegat techniczny Komitetu Budowy studja warunków miejscowych pod względem konjunktur technicznych i handlowych potrzebnych do przygotowania warunków przetargowych, a po zatwierdzeniu kosztorysu i planu finansowego ogłasza Komitet przetarg na całość lub część robót, sprawdza wyniki rozprawy przetargowej, na tej podstawie dokonuje wyboru firmy, zawiera z nią umowę i przystępuje do wykonywania budowy.

Prace wykonawcze.

Celem zabezpieczenia należytego toku robót, Komitet Budowy zleca zawczasu kierownikowi budowy wykonanie prac, związanych z opracowaniem rysunków roboczych, projektów instalacyj, kosztorysów, przetargów i umów, na dalsze grupy robót i t. p.

W trakcie roboty czuwa Komitet Budowy przez swego technicznego delegata w stałym kontakcie z kierownikiem budowy i pod kontrolą kuratorjum nad prawidłowością wykonywanych robót, dostaw materjałów, bada ich dobroć, dokonuje odbioru poszczególnych grup robót, czuwa nad dotrzymaniem terminów, warunków umowy i wypłat. Te ostatnie uchwala zaliczkowo na podstawie rachunków przedstawionych przez kierownika budowy, sprawdzonych pod względem ilości i cen przez delegata technicznego Komitetu Budowy do wysokości sum przewidzianych w umowie.

Kierownik budowy prowadzi „Dziennik Budowy", w którym wpisywane są wszystkie dane, odnoszące się do postępu robót, zarządzeń, wymiarów robót, niedających się sprawdzić po ich wykonaniu i t. p. Uwagi, żądania odnośnie wykonywanych robót przewodniczący Komitetu Budowy lub delegat techniczny Komitetu Budowy komunikuje kierownikowi budowy, który jest jedyną osobą uprawnioną do wydawania na budowie zarządzeń. Zarządzenia kierownika budowy w „Dzienniku Budowy", odnośnie przedsiębiorców lub dostawców winny być przez tychże podpisywane.

Posiedzenia Komitetu Budowy odbywają się w terminach zgóry określonych oraz ilekroć tego zajdzie potrzeba. Odpisy protokołów z posiedzeń Komitetu Budowy, sprawozdania kasowe i z postępu robót, przesyłane są do kuratorjum okręgu szkolnego z końcem każdego miesiąca.

Po zakończeniu budowy przeprowadzony zostaje odbiór i kolaudacja robót oraz rozwiązanie Komitetu Budowy po zatwierdzeniu wyniku kolaudacji przez Ministerstwo W. R. i O. P.

7.

Ulgi w opłacaniu podatków.

Rozp. Ministerstwa Skarbu z dnia 18 lipca 1931 r. L. D. V. 13199/1.

Celem ułatwienia spłaty zaległości podatkowych tym płatnikom, którzy posiadają należności od Skarbu Państwa za wykonane roboty i dostawy dla instytucyj państwowych, Ministerstwo Skarbu ustanawia następujący tryb postępowania.

Dla uzyskania decyzji, wstrzymującej egzekucję z tytułu zaległości skarbowych, zainteresowani płatnicy winni zwrócić się do właściwej kasy skarbowej o wydanie wyciągów z właściwych kont ksiąg bierczych tych podatków, względnie innych należności skarbowych, z któremi płatnik zalega.

Kasa skarbowa, wydając wyciąg z konta, winna zaznaczyć w uwadze wyciągu wysokość kar i odsetek za zwłokę 1½%, 1% lub ½%, daty, od których biegną kary względnie odsetki zwłoki od każdej przypisanej w księdze bierczej zaległości, sumę należnego 10%-go dodatku i ewentualnie sumę narosłych już kosztów egzekucyjnych.

Otrzymane z kasy skarbowej wyciągi z kont ksiąg bierczych płatnik składa przy podaniu tej władzy państwowej, dla której wykonał do-

stawę, prosząc o wydanie zaświadczenia o wysokości należnej mu za dostawę kwoty oraz o przelanie przez tę władzę z jego należności odpowiedniej kwoty na pokrycie zobowiązań względem Skarbu Państwa, uwidocznionych w złożonych przez niego wyciągach.

Władza państwowa, dla której wykonana została dostawa, wystawia płatnikowi zaświadczenie, w którem winny być wymienione:

a) rodzaj, wysokość i data powstania należności, b) dział, paragraf i pozycja budżetu, z którego należność ma być asygnowana, c) oświadczenie władzy asygnującej, że suma zaległości w określonej w zaświadczeniu kwocie zostanie przelana przez tę władzę na uregulowanie wspomnianych zaległości skarbowych natychmiast po otrzymaniu kredytu.

Urząd skarbowy, z chwilą otrzymania zaświadczenia, zawierającego wszystkie wymienione wyżej dane, obowiązany jest wstrzymać całkowicie względnie ograniczyć odpowiednio kroki egzekucyjne, zależnie od sumy, która ma być przelana przez władzę asygnującą na pokrycie zaległości skarbowej.

Całkowite zwolnienie z pod zajęcia zasekwestrowanych ruchomości następuje z chwilą przelania przez władzę asygnującą należności za dostawy, o ile przelana kwota wystarcza na pokrycie zaległości skarbowej. W przeciwnym razie urząd skarbowy winien zwolnić z pod sekwestru tylko część zajętych ruchomości, zależnie od stopnia zabezpieczenia pretensji Skarbu.

W końcu Ministerstwo Skarbu przypomina, że kary za zwłokę od zaległości skarbowej, stosownie do okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 24 grudnia 1925 r. L. DPO. 8085/I. i z dnia 6 marca 1926 r. L. DPO. 1332/I. w wypadku przedłożenia przez dostawcę zaświadczenia o posiadaniu należności od Skarbu Państwa, oblicza się do dnia powstania prawa płatnika do otrzymania należności za dostawę, o ile data tego prawa została uwidoczniona w wydanem przez instytucję zaświadczeniu, w przeciwnym zaś razie kary za zwłokę oblicza się do dnia wystawienia wspomnianego zaświadczenia.

Minister Skarbu (—) *Jan Piłsudski.*

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 lipca 1931 r. Nr. I. R. 7597/31.

Nr. O. 1386/31. Ministerstwo przesyła w załączeniu zarządzenie Ministerstwa Skarbu z dnia 18 lipca 1931 r. Nr. D. V. 13199/1, z poleceniem wydawania omówionych zaświadczeń oraz uskuteczniania przelewów bezzwłocznie po otwarciu właściwych kredytów.

Do asygnacyj przelewowych należy dołączać otrzymane od płatników wyciągi z ksiąg bierczych.

Za Naczelnika Wydziału (—) *E. Waydel*, Radca Ministerjalny.

8.

Podatek dochodowy.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 26 czerwca 1931 r. Nr. I. R. 6536/31.

Nr. O. 1259/31. Ministerstwo w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu wyjaśnia, że w myśl postanowień Działu II. ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. U. R. P. Nr. 58 z r. 1925, poz. 411) obowiązek potrącania podatku z uposażeń służbowych ciąży wogóle na służbodawcach, wypłacających wszelkiego rodzaju wynagrodzenia. Z zasady tej wynika odrębność

opodatkowania w tych wypadkach, kiedy pracownik zatrudniony jest u kilku służbodawców, co jest zresztą zrozumiałe, gdy się zważy, że łączenie dla celów obliczenia stopy procentowej podatku od uposażeń, wypłacanych danemu pracownikowi przez kilku służbodawców, byłoby w praktyce niewykonalne ze względu na to, że do obliczenia i potrącania podatku powołani są służbodawcy, którzy odpowiadają tylko za kwoty wynagrodzeń przez się wypłacanych.

Naczelnik Wydziału: *A. Nowak.* wr.

9.

Listy płatnicze.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 21 sierpnia 1931 roku Nr. I. R. 4173/31.

Nawiązując do pisma okólnego z dnia 13 kwietnia 1927 r. Nr. OR. 4938/27 [1]) w sprawie prowadzenia ksiąg płacy i sporządzania listy płacy, zarządzam, by w sporządzanych przez kuratorja dla podległych urzędów listach płacy za miesiąc październik każdego roku wypełniane były wszystkie rubryki, a zatem i te, które dotyczą części składowych uposażenia.

Niezależnie od powyższego przy każdej zmianie części składowych uposażenia poszczególnego funkcjonarjusza należy wypełniać wszystkie rubryki, dotyczące jego uposażenia.

O powyższem zechcą Kuratorja powiadomić ogół nauczycielstwa, podkreślając potrzebę zwrócenia uwagi na treść list płatniczych za miesiąc październik, celem uniknięcia zbędnej korespondencji w sprawie wymiaru uposażenia.

Podsekretarz Stanu (—) *B. Żongołłowicz.*

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 3 września 1931. Nr. O. 1459/31.

Udzielam Dyrekcjom państw. gimnazjów, seminarjów, szkół zawodowych, radom szkolnym powiatowym (miej. we Lwowie) do wiadomości z wyjaśnieniem, że poprzednie zarządzenie Kuratorjum z 28 stycznia 1930 r. Nr. O.207/30, ogłoszone w Dz. Urz. Kurat. O. S. Lw. Nr. 2 z r. 1930 na str. 76, unieważnia się.

W przyszłości listy płatnicze wypełniane będą tylko 1 października każdego roku, o czem należy poinformować ogół nauczycielstwa, celem skontrolowania list płatniczych oraz ewentualnego odnotowania sobie części składowych uposażenia i potrąceń.

Kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego: p. o. ***St. Świderski,*** wr.

Terminy zwrotu list płatniczych na uposażenie nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

Rozp. Min. W. R. i O. P. z dnia 10 sierpnia 1931 r. Nr. 6548/31.

Nr. O. 1435/31. Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że podany w § 14 rozporządzenia w sprawie wypłat poborów nauczycielom publicz-

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 76.

nych szkół powszychnych z dnia 6 grudnia 1922 r. Nr. 5309/F/22 okres miesięczny, przed upływem którego inspektor szkolny powinien zwrócić do kuratorjum pokwitowane listy płatnicze, należy rozumieć w sposób następujący:

1) Listy płacy na uposażenie, wypłacane miesięcznie zgóry w pierwszym dniu każdego miesiąca, winny być zwrócone kuratorjum przed upływem tego miesiąca, za który asygnowano uposażenie.

2) Listy płacy na wszelkie dodatkowe wypłaty, uskuteczniane w ciągu miesiąca, winny być zwrócone kuratorjum przed upływem okresu miesięcznego, licząc od daty zrealizowania odnośnej asygnacji kuratorjum przez kasę skarbową, t. j. od daty przelania pieniędzy na rachunek bieżący inspektora szkolnego.

Za Naczelnika Wydziału (—) *E. Waydel*, Radca Ministerjalny.

10.

Diety dla kierowników pedagogicznych w hufcach szkolnych p. w.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20 czerwca 1931. Nr. I. W. F. 3861/31.

Nr. O. 1201/31. Ministerstwo nie przewiduje specjalnego wynagrodzenia kierowników pedagogicznych hufców szkolnych za czynności podczas ćwiczeń hufca szkolnego poza miejscem swego stałego zatrudnienia, w szczególności podczas przewidzianych w punkcie 12 zarządzenia Ministra W. R. i O. P. i Ministra Spraw Wojskowych z dnia 4 lutego 1931 roku Nr. I. W. F. 637/31 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 31)[1]) całodziennych ćwiczeń i gier polowych, oraz podczas jednorazowych 3-dniowych ćwiczeń, połączonych z biwakowaniem. Wynagrodzenie za wymienione czynności objęte jest już normami wynagrodzenia, przewidzianemi dla kierowników pedagogicznych w końcowym ustępie punktu 6 cytowanego zarządzenia.

W szczególnych przypadkach dyrekcje szkół mogą zwolnić kierownika pedagogicznego hufca od stałej obecności przy hufcu podczas 3-dniowego ćwiczenia, połączonego z biwakowaniem.

Podsekretarz Stanu: (—) *K. Pieracki.*

11.

Zakaz marszów i biegów w maskach gazowych młodzieży.

Nr. O. 1392/31. Podaję do wiadomości, że Ministerstwo Spraw Wojskowych pismem z dnia 11 lipca 1931 r. L. dz. 4539/wyszk. zabrania przeprowadzania w jednostkach p. w. marszów i biegów w maskach gazowych w formie zawodów dla młodzieży szkolnej z uwagi na zbyt wielki wysiłek stawiany młodemu organizmowi.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski.* wr.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1931 r., str. 369.

12.

Kurs Abiturjentów przy Państw. Szkole Ekonom. Handlowej we Lwowie — uprawnienia.

Nr. III. 3614/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 1 lipca 1931 r. Nr. III. A. 2434/31 wyjaśniło, iż Kursy Abiturjentów przy Państwowej Szkole Ekonomiczno-Handlowej we Lwowie są publicznym zakładem naukowym w rozumieniu art. 4, ust. 3, lit. c, ustawy z dnia 9-go października 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Za Naczelnika Wydziału: *H. Salówna*, p. o. Okr. Wiz. szkół.

13.

Egzaminy czeladnicze dla głuchoniemych.

Rozp. Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 czerwca 1931 Nr. III. 3938/31.

Nr. III. 3663/31. Ze względu na brak szkół dokształcających zawodowych dla głuchoniemych i ociemniałych, którzy uczą się rzemiosła w warsztatach szkolnych publicznych lub prywatnych, uważam za wskazane stosowanie do nich w szerszym zakresie ulg przy ocenianiu przez kuratorjum ich kwalifikacyj naukowych przewidzianych w prawie przemysłowem, a mianowicie:

1) brak dla nich szkoły specjalnej uznawać za brak szkoły dokształcającej w miejscu ich terminowania;

2) świadectwo odbycia obowiązku szkolnego w zakładzie specjalnym, stwierdzające elementarną umiejętność czytania, pisania i rachowania, uznawać za równowartościowe z ukończeniem szkoły dokształcającej zawodowej w rozumieniu art. 155 prawa przemysłowego.

Jednocześnie polecam poczynić starania, celem zorganizowania szkół dokształcających zawodowych przy istniejących w okręgu szkolnym zakładach specjalnych.

Szkoły byłyby przeznaczone zarówno dla wychowanków zakładu, pracujących w warsztatach przy zakładzie, jak i dla młodzieży z zewnątrz.

Dla zamiejscowych należałoby organizować przy tychże zakładach krótkoterminowe kursy. Kurs taki organizuje w r. b. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego.

Za Dyrektora Departamentu: (—) *G. Hensel*, p. o. Naczelnika Wydziału.

Organizacja szkół.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił:

1) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. II. 6622/31 Zarządowi Towarzystwa Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. Henryka Sienkiewicza w Drohobyczu koncesji na prowadzenie prywatnego gimnazjum koedukacyjnego typu humanistycznego pod nazwą: Gimnazjum Koedukacyjne im. Henryka Sienkiewicza Towarzystwa Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego w Drohobyczu;

2) rozporządzeniem z dnia 29 sierpnia 1931 r. Nr. II. 16781/31 Głównemu Zarządowi T-wa „Ridna Szkoła“ we Lwowie koncesji na prowadzenie ośmio-klasowego koedukacyjnego gimnazjum typu klasycznego w Drohobyczu pod nazwą: Koedukacyjne Prywatne Gimnazjum im. Iwana Franki w Drohobyczu.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Kurator O. S. Lw. udzielił zezwolenia:

1) rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. III. 4027/31 Zarządowi „Sojuzu Ukrainek“ w Przemyślu na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Kopernika Nr. domu 5, II. p., prywatnych 3-letnich warsztatów rękodzielniczych krawieckich dla kobiet pod nazwą: „Warsztaty Rękodzielnicze Krawieckie Sojuzu Ukrainek w Przemyślu“;

2) rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. III. 4233/31 na otwarcie i prowadzenie w Przemyślu, przy ulicy Szpitalnej Nr. domu 10, prywatnych kursów gotowania, pieczenia i porządków dla kobiet od lat 16-tu pod nazwą: Kurs Gospodarczy Tow. Warsztatów Rękodzielniczych Żydowskich w Przemyślu;

3) rozporządzeniem z dnia 3 września 1931 r. Nr. III. 4472/31 Związkowi Rewizyjnemu Zaprzysiężonych Znawców Księgowości we Lwowie na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, przy ul. Bourlarda Nr. domu 5, prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Bilansowy Związku Rewizyjnego Zaprzysiężonych Znawców Księgowości we Lwowie;

4) rozporządzeniem z dnia 8 września 1931 r. Nr. III. 4554/31 p. Dr. Zygmuntowi Schenklowi we Lwowie (ul. Głęboka 3), na otwarcie i prowadzenie w Turce n. Str. w budynku Publicznej Szkoły Powszechnej prywatnych kursów pod nazwą: Kurs Handlowy Dr. Zygmunta Schenkla w Turce n. Str.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 21 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6531/31 przeniósł **p. Stanisława Huberta,** naczelnika wydziału szkół średnich w Kuratorjum O. S. Lw., w stan spoczynku.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9 września 1931 r. Nr. B. P. 7116/31 zwolnił **p. dra Karola Zagajewskiego,** okręgowego wizytatora szkół i p. o. naczelnika wydziału, od pełnienia obowiązków naczelnika wydziału szkolnictwa zawodowego w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 15 września 1931 r. Nr. B. P. 6643/31 powierzył **p. Ludwikowi Jusowi,** okręgowemu wizytatorowi szkół, pełnienie obowiązków naczelnika wydziału szkół średnich w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9 września 1931 r. Nr. B. P. 6646/31 powierzył **p. inż. Teofilowi Kozłowskiemu,** prowiz. okręgowemu wizytatorowi szkół, pełnienie obowiązków naczelnika wydziału szkół zawodowych w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 20 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 3982/31 przeniósł **p. dr. Mieczysława Ziemnowicza,** okręgowego wizytatora szkół Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego w Krakowie, na równorzędne stanowisko do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 5470/31 zwolnił **p. Władysława Probulskiego,** dyrektora gimnazjum XI. we Lwowie, p. o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., od pełnienia obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., i powierzył mu zpowrotem obowiązki dyrektora gimnazjum XI. we Lwowie.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 6 września 1931 r. Nr. II. 18765/31 przeniósł **p. dr. Denysa Łukianowicza,** dyrektora gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu, p. o. okręgowego wizytatora szkół, na stanowisko dyrektora gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, z równoczesnem zwolnieniem z pełnienia obowiązków okr. wizytatora szkół.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 5470/31 powierzył **p. Ludwikowi Tulei,** dyrektorowi gimnazjum w Jaworowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 4 września 1931 r. Nr. B. P. 5586/31 powierzył **p. Sewerynowi Łeszczijowi,** profesorowi gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 sierpnia 1931 r. Nr. I. 26779/31 powierzył na podstawie upoważnienia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10 sierpnia 1931 r. Nr. II. 16483/31 **p. Marji Rudzińskiej,** nauczycielce szkoły żeńskiej im. M. Magdaleny we Lwowie, czynności instruktorki nauki robót kobiecych w publicznych szkołach powszechnych okręgu szkolnego lwowskiego w roku szkolnym 1931/32.

P. Kurator O. S. Lw. przyjął do służby w Kuratorjum O. S. Lw. w charakterze praktykanta:

1) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. O. 69/31 p. Adama Kossowskiego;

2) rozporządzeniem z dnia 31 sierpnia 1931 r. Nr. O. 1044/31 p. Stanisława Marjana Piechotę.

Rada Ministrów uchwałą z dnia 3 sierpnia 1931 r. przeniosła w stan nieczynny lekarzy szkolnych: Dra Draka Juljusza (gimn. VI. we Lwowie), Dra Hibla Władysława (gimn. II. w Przemyślu), Dra Lachowicza Wojciecha (sem. męsk. w Czortkowie), Dra Mikiewiczównę Annę (sem. I. żeńsk. we Lwowie), Dr. Popielską Helenę (sem. II. we Lwowie), Dr. Koczenaszową Józefę Janinę (sem. żeńsk. w Przemyślu), Dra Grzegorczyka Józefa (gimn. I. i II. w Rzeszowie).

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 3 lipca 1931 r. Nr. II. 10097/31 zamianował **p. Franciszka Lutra,** prowizorycznego zastępcę inspektora szkolnego w Kołomyi, prowizorycznym inspektorem szkolnym w Kałuszu.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 4 września 1931 r. Nr. II. 19195/31 przeniósł **p. Stanisława Bieniowskiego,** inspektora szkolnego w Przeworsku, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Brodach.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 5 września 1931 r. Nr. II. 9837/31 przeniósł **p. Longina Pyża,** inspektora szkolnego w Brodach, na równorzędne stanowisko inspektora szkolnego w Przeworsku.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 14 września 1931 r. Nr. I. 28206/31 zamianował **p. Janinę Hrohorowiczównę,** prowizoryczną urzędniczkę gimnazjum I. w Stryju, prowizoryczną urzędniczką w X. st. sł. w Radzie Szkolnej Powiatowej w Brodach.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Beń Bazyli, kierownikiem 7-klasowej szkoły im. Szaszkiewicza we Lwowie; Brodacz Mikołaj, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Podemszczyźnie (Lubaczów); Byrkówna Elżbieta, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej w Samborze.

Czułowski Mieczysław, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Kamionce Starej Wsi (Rawa Ruska).

Fedorowowa Stefanja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Aksmanicach (Przemyśl); Frankiewicz Feliks, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Lipsku (Lubaczów).

Gajewska Adela, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Tyrawie-Solnej (Sanok); Grün Rudolf, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Miłkowie (Lubaczów).

Hładuńska Kazimiera, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Św. Stanisławowie (Stanisławów); Howicki Włodzimierz, nauczycielem szkół specjalnych, bez oznaczenia miejsca służbowego z przydzieleniem do Zakładu dla Głuchoniemych we Lwowie.

Jabłoński Alfred, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Maćkówce (Przeworsk); Janiczek Andrzej, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Mraźnicy (Drohobycz).

Kaćma Stanisława, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu dla Ciemnych we Lwowie; Kogut Tomasz, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Lubieniu Wielkim (Gródek Jagielloński); Kulczycki Michał, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Kruszelnicy (Skole); Krupska Julja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Turzańsku (Sanok);

Łegedza Józef, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Stanili (Drohobycz).

Pasterczykowa Marja, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie; Prokopowiczówna Helena, nauczycielką 7-klasowej szkoły w Kulikowie (Żółkiew) (reaktywowana).

Ruczkowski Zygmunt, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Hostowie (Tłumacz); Rudy Jan, kierownikiem 3-klasowej szkoły w Białogłowach (Zborów).

Sandowiczówna Marja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Darowcach (Przemyśl); Streicherówna Zofja, nauczycielką szkół specjalnych bez oznaczenia miejsca służbowego, z przydzieleniem do Zakładu dla Głuchoniemych we Lwowie,

Tropaczyńska Stanisława, kierowniczką 3-klasowej szkoły w Derewni (Żółkiew).

Przeniesieni: Andruszkówna Bronisława, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Pantalowicach (Przeworsk), do 4-klasowej szkoły w Hucisku Jawornickim (Przeworsk).

Banasiowa Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kańczudze (Przeworsk), do 7-klasowej szkoły męskiej w Kańczudze; Baraniecka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Elżbiety w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. Jana Kochanowskiego w Stryju; Basarabowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Bohorodczanach Starych (Bohorodczany), do 3-klasowej szkoły w Dźwiniaczu (Bohorodczany); Będkowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Medenicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły w Schodnicy (Drohobycz); Bielakowowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hołotkach (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Ochrymowcach (Zbaraż); Brzozowska Anna Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Bieniawie (Podhajce), do 7-klasowej szkoły męskiej w Podhajcach; Buynówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Niedźwiedni (Żółkiew), do 3-klasowej szkoły w Doroszowie Wielkim (Żółkiew).

Chachamowiczówna Jadwiga, nauczycielka 5-klasowej szkoły im. Szewczenki w Tustanowicach (Drohobycz), do 7-klasowej szkoły im. Henryka Sienkiewicza w Tustanowicach; Cwenarska Adela, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. św. Elżbiety w Stryju.

Domaradzka Katarzyna, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Połowcach (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Pauszówce (Czortków); Ks. Dutkiewicz Bronisław, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Tyczynie (Rzeszów), do 7-klasowej szkoły w Głogowie (Rzeszów).

Gadzińska Helena, nauczycielka szkoły w Kobiernicach, powiatu bialskiego, do 2-klasowej szkoły w Woli Baranieckiej (Sambor); Gajdaczówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Chołojowie (Radziechów), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Radziechowie; Garbacka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. św. Kingi w Stryju, do 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Stryju; Gardiasz Marjan, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Wulce Mazowieckiej (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Wierzbicy (Rawa Ruska); Gardiaszowa Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Wulce Mazowieckiej (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Wierzbicy (Rawa Ruska).

Hazik Józef, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Woli Wielkiej (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Lipiu (Lubaczów); Hutówna Hudia, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Marjampolu (Stanisławów), do 7-klasowej szkoły w Jezupolu (Stanisławów).

Jezierska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Kołłątaja w Drohobyczu, do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Drohobyczu.

Ks. Kaczorowski Henryk, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Tłumaczu, do 7-klasowej szkoły w Monasterzyskach (Buczacz); Kindykiewicz Szymon, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej w Drohobyczu, do 5-klasowej szkoły w Stebniku (Drohobycz); Klebanowa Irena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Rakowiskach (Radziechów), do 6-klasowej szkoły w Chołojowie (Radziechów); Komusiewicz Aleksander, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Majdanie Lipowieckim (Przemyślany), do 2-klasowej szkoły w Podusowie (Przemyślany); Komusińska Helena, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Chlewczanach (Rawa Ruska), do 3-klasowej szkoły w Werchracie (Rawa Ruska); Kozaczkowa Karolina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Połtwi (Przemyślany), do 3-klasowej szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Ks. Kozłowski Kazimierz, nauczyciel religji w Brzozdowcach (Bóbrka), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Buczaczu; Krućkowa Helena, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Podemszczyźnie (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Bihalach (Lubaczów); Kucka Julja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hucisku Brodzkim (Brody), do 2-klasowej szkoły w Hołoskowicach (Brody); Kwaśnicka Elżbieta, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hucie Różanieckiej (Lubaczów), do 1-klasowej szkoły w Kosobudach (Lubaczów); Kwaśnicki Michał, nauczyciel 2-klasowej szkoły w Hucie Różanieckiej (Lubaczów), do 2-klasowej szkoły w Żukowie (Lubaczów).

Lewkowiczowa Julja, nauczycielka 7-klasowej szkoły męskiej w Kańczudze (Przeworsk), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kańczudze; Liebersbachówna Katarzyna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Lubawie, powiatu lubawskiego (okręgu szkolnego pomorskiego), do 3-klasowej szkoły w Załukwi (Stanisławów).

Łotocka Stefanja, nauczycielka szkoły w Rudzie Wolińskiej (Siedlce), do 2-klasowej szkoły w Burkanowie (Podhajce); Łotocki Leon, nauczyciel szkoły w Rudzie Wolińskiej, powiatu Siedlce, do 2-klasowej szkoły w Burkanowie (Podhajce).

Madeyska Stanisława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Turynce (Żółkiew), do 7-klasowej szkoły w Żółkwi; Ks. Malski Tadeusz, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Kopyczyńcach, do 7-klasowej szkoły męskiej w Tłumaczu; Mańkowska Franciszka, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Grzęsce (Przeworsk), do 3-klasowej szkoły w Studzianie (Przeworsk); Messnerowa Teodora, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Dżurynie (Czortków), do 4-klasowej szkoły w Połowcach (Czortków); Michcińska Seweryna, nauczycielka 7-klaswej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu, do 7-klasowej szkoły im. Kołłątaja w Drohobyczu; Mielnikowa Anna, kierowniczka 3-klasowej szkoły w Skorodnem (Lesko), do 6-klasowej szkoły w Monasterzu (Przeworsk).

Niemczewski Marjan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. Tadeusza Kościuszki w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Jachowicza w Kołomyi.

Onufryj Emiljan, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Koszlakach (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Dobromirce (Zbaraż).

Pelczarska Marja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław); Petrykówna Marja, nauczycielka 6-klasowej szkoły w Starzawie (Mościska), do 4-klasowej szkoły w Laszkach Gościńcowych (Mościska); Piotrowska Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Drohobyczu, do 1-klasowej szkoły w Manasterze Dereżyckim (Drohobycz); Piotrowska Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Michałowicach (Drohobycz), do 1-klasowej szkoły w Dereżycach (Drohobycz); Pitulanka Janina, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Bereźnicy Szlacheckiej (Kałusz), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Kałuszu; Pluszyńska Janina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Zadnieszówce (Skałat), do 6-klasowej szkoły żeńskiej w Podwołoczyskach (Skałat); Pohorecki Miron, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Dorohowie (Stanisławów), do 5-klasowej szkoły w Wiktorowie (Stanisławów); Popadiukowa Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Krzywołuce (Czortków), do 7-klasowej szkoły w Czortkowie.

Raba Włodzimierz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Pnikucie (Mościska); Rabowa Zofja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Pnikucie (Mościska); Radwańska Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Dolinie (Sanok), do 7-klasowej szkoły w Birczy (Dobromil); Rauch Boruch, nauczyciel religji mojż. 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Piramowicza w Przemyślu; Rogowska Wiktorja, nauczycielka szkoły w Czuchlebach, powiatu konstantynowskiego, do 7-klasowej szkoły im. J. Słowackiego we Lwowie (Zamarstynów); Romankiewiczowa Malwina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Racie (Rawa Ruska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Rawie Ruskiej.

Satkowska Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Bełzcu (Sokal), do 2-klasowej szkoły w Racie (Rawa Ruska); Schmidtowa Stanisława, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Pruchniku-Mieście (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Skiba Marjan, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Romanówce (Czortków), do 7-klasowej szkoły męskiej im. króla Jana Sobieskiego w Czortkowie; Steliga Bolesław, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Chomiakówce (Czortków), do 1-klasowej szkoły w Czerkawszczyźnie (Czortków); Syrowatka Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Nisku, do 7-klasowej szkoły w Rudniku n. Sanem (Nisko); Szojkowits Juljan, kierownik 4-klasowej szkoły w Husakowie (Mościska), do 4-klasowej szkoły w Bachowie (Przemyśl); Szumilak Mieczysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły męskiej w Lubaczowie.

Wachułka Antoni, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Jarosławiu, do 7-klasowej szkoły w Pruchniku-Mieście (Jarosław); Wańczycka Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Kamiennej (Nadwórna), do 1-klasowej szkoły w Buchtowcu (Nadwórna); Warzenicowa Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły utrakwistycznej w Żulinie (Stryj), do 1-klasowej szkoły z pol. j. naucz. w Żulinie (Stryj); Ks. Wilkoń Stanisław, nauczyciel religji szkoły w Zborowie, do 6-klasowej szkoły w Podwołoczyskach (Skałat); Wilkoszewska Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Siemiakowcach (Czortków), do 3-klasowej szkoły w Rydodubach (Czortków); Wokrojówna Irena, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Lipiu (Lubaczów), do 1-kla-

sowej szkoły w Woli Wielkiej (Lubaczów); Wołoszczakówna Jadwiga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Baryłowie (Radziechów), do 1-klasowej szkoły w Rakowiskach (Radziechów).

Zaychowska Władysława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Łężanach (Krosno), do 7-klasowej szkoły w Jedliczu (Krosno).

Spensjonowani: Barniakowa Olga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Przerośli (Nodwórna); Buchtowa Olga, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Wolance—Tustanowicach (Drohobycz).

Chrzanowiczówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Kosowcu (Gródek Jag.).

Danyluk Karol, nauczyciel 2-kl. szkoły w Szeparowcach (Kołomyja); Demkowiczowa Paulina, nauczycielka szkoły powszechnej w Rogóżnie (Jaworów); Dubeltski Juljan, kierownik 4-kl. szkoły w Uścieczku (Zaleszczyki); Dunicz Leonard, kierownik 5-kl. szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Dziubowa Julja, nauczycielka 3-kl. szkoły w Podhajczykach (Trembowla).

Gottwaldowa Wilhelmina, nauczycielka 7-kl. szkoły w Trembowli.

Kleinowa Marja, nauczycielka 5-kl. szkoły w Liszni (Drohobycz); Krawczukowa Józefa, nauczycielka 7-kl. szkoły w Jasienicy Solnej (Drohobycz).

Januszowa Ludwika, nauczycielka 4-kl. szkoły w Wybranówce (Bóbrka).

Lisowski Józef, nauczyciel 7-kl. szkoły męskiej im. M. Magdaleny we Lwowie.

Ławrowska Eufemja, nauczycielka 7-kl. szkoły w Lubaczowie; Łepkówna Natalja, nauczycielka 7-kl. szkoły im. św. Kazimierza w Kołomyi.

Małaniukowa Ahalfja, nauczycielka 4-kl. szkoły w Wierzbowcach (Horodenka); Menkes Hersch, nauczyciel religji mojż. 7-kl. szkoły żeń. im. Piramowicza w Przemyślu; Miarkowska Marja, nauczycielka 2-kl. szkoły w Horodyszczu Cetnarskiem (Bóbrka).

Nowicki Włodzimierz, nauczyciel 3-kl. szkoły w Łanach (Bóbrka).

Ostafiński Władysław, kierownik 3-kl. szkoły w Babicy (Rzeszów).

Pasieka Bazyli, kierownik 2-kl. szkoły w Zawadowie (Stryj).

Radoszewska Michalina, kierowniczka 2-kl. szkoły w Zarębkach (Kolbuszowa).

Schäfferowa Marja, nauczycielka 4-kl. szkoły w Laszkach Gościńcowych (Mościska); Sosnowska Wanda, kierowniczka 7-kl. szkoły w Rzeszowie; Strutyński Józef, nauczyciel 7-kl. szkoły w Stanisławowie; Szerszeń Jan, kierownik 3-kl. szkoły w Hordyni (Sambor).

Tarnowska Józefa, nauczycielka 1 kl. szkoły w Ceniowie - Osadzie (Brzeżany); Tatuch Stefan, nauczyciel 7-kl. szkoły im. Konarskiego w Przemyślu.

Walczakowa Paraskewja, nauczycielka 1 kl. szkoły w Laszkach (Jaworów); Wilkoszowa Bogumiła, nauczycielka szkoły specjalnej, przydzielona do Zakładu Głuchoniemych we Lwowie; Wojdałowicz Adam, kierownik 7-kl. szkoły męskiej w Przeworsku.

Zaszkiewicz Bronisław, kierownik 2-kl. szkoły w Knihiniczach (Rohatyn); Zawadzka Leonja, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie; Zawicka Helena, nauczycielka szkoły w Cetuli (Jaworów).

Zmarli: Cieśla Jan, b. kierownik szkoły w Białobrzegach (Łańcut), zmarł dnia 26-go sierpnia 1931 r. w 56 roku życia, a 36 roku służby.

Grodecka Anna, nauczycielka 7-kl. szkoły im. Mickiewicza w Kołomyi, zmarła dnia 17-go sierpnia 1931 w 51 roku życia a 31 roku służby.

Jędrzejowski Józef, kierownik 5-kl. szkoły w Wierzawicach, powiatu łańcuckiego, zmarł dnia 20-go sierpnia 1931 w 56 roku życia i 36 roku służby.

Ks. Olbrycht Władysław, nauczyciel religji rzym. kat. 7-kl. szkoły żeńskiej w Buczaczu, zmarł dnia 20-czerwca 1931 w 49 roku życia, a 27 roku służby nauczycielskiej.

Wenne Juljusz, nauczyciel szkoły w Zielonej (Buczacz), zmarł dnia 27-go czerwca 1931 w 32 roku życia, a w 8 roku służby nauczycielskiej.

Woźniak Bazyli, nauczyciel 1-kl. szkoły w Ostrożcu (Mościska), zmarł dnia 16-go sierpnia 1931 w 50 roku życia, a w 25 roku służby nauczycielskiej.

Seminarja i kursy nauczycielskie.

Mianowani: Niewiadomski Romuald, nauczycielem seminarjum męskiego w Rzeszowie.

Owadiuk Franciszek, nauczycielem seminarjum męskiego w Tarnopolu.

Wolak Czesław, nauczycielem seminarjum męskiego w Krośnie.

Przeniesieni: Dr. Jupiter Jonas, nauczyciel seminarjum męskiego w Zaleszczykach, do seminarjum żeńskiego w Jaworowie.

Zmarli: **Stefan Patocki,** nauczyciel P. K. N. we Lwowie, zmarł dnia 13 sierpnia 1931 r. w Zakopanem po długich i ciężkich cierpieniach w 56 r. życia po 35 latach służby nauczycielskiej. Śp. Stefan Patocki w czasie swej cichej ale bardzo wocnej pracy w zakładach kształcenia nauczycieli, a mianowicie: w seminarjum w Tarnowie, Krośnie i Rzeszowie, na P. K. N. we Lwowie, oraz jako referent do spraw pedagogicznych w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego we Lwowie, dał się poznać jako wybitny metodyk i znawca szkolnictwa powszechnego.

Szczery przyjaciel młodzieży — uzyskiwał jej szacunek, miłość i zaufanie — szukała też ona u niego rady i pomocy nietylko w czasie pobytu w szkole, ale i po opuszczeniu murów szkolnych, ilekroć znalazła się w ciężkich warunkach czy to zawodowych, czy życiowych. Pomocy i rady nie odmówił.

Ponadto zaznaczył się śp. Stefan Patocki chlubnie w wydawnictwie książek szkolnych. opracowując kilka podręczników do nauki rachunków w szkole powszechnej.

Śmierć Jego wywołała szczery i głęboki żal u tych wszystkich, którzy mieli sposobność poznać jego umysł i serce.

Szkoły średnie ogólno - kształcące.

Mianowani: Pan Minister W. R. i O .P. rozporządzeniem z dnia 5-go września 1931 Nr. II. 14.592/31 zamianował p. Ksawerego Bułkowskiego, profesora p. o. kierownika gimnazjum w Leżajsku, dyrektorem gimnazjum w Leżajsku.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 5-go września 1931 r. Nr. II. 10360/31 zamianował p. Andrzeja Graselę, profesora gimnazjum II. w Stryju, dyrektorem gimnazjum w Sanoku.

Pan Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 9-go lipca 1931 r. Nr. II. 10763/31 zamianował p. Henryka Hollendra, nauczyciela gimnazjum VII. we Lwowie, dyrektorem gimnazjum XII we Lwowie.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 26-go sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6703/31 powierzył p. Stefanowi Bakowskiemu, nauczycielowi gimnazjum I. w Przemyślu, pełnienie obowiązków ministerjalnego wizytatora szkół w Ministerstwie W. R .i O. P.

Pan Kurator O. S. Lw .rozporządzeniem z dnia 30-go lipca 1931 r. Nr. II. 11138/31 powierzył p. Dr. Janowi Pyszkowskiemu, profesorowi gimnazjum VII. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika gimnazjum VIII we Lwowie.

Bator Stanisław, nauczycielem gimnazjum I. w Samborze; Bieszczad Józef, nauczycielem gimnazjum w Tarnobrzegu; Blaschke Engelbert Ignacy nauczycielem gimnazjum w Złoczowie; Blecher Stanisław, nauczycielem gimnazjum w Sokalu; Bojko Włodzimierz, nauczycielem gimnazjum w Rawie Ruskiej; Dr. Breuer Saul, nauczycielem gimnazjum w Rohatynie; Brzozowski Mieczysław, nauczycielem gimnazjum VIII. we Lwowie.

Cinciruk Eljasz, nauczycielem gimnazjum w Brodach.

Erdstein Juljan Henryk, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu.

Dr. Fränkel Józef, nauczycielem gimnazjum w Trembowli.

Gellmanowa Sara, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu; Golczewska Irena, anuczycielką w Złoczowie.

Dr. Hauser Leon, nauczycielem gimnazjum w Tłumaczu.

Kebuz Stefan, nauczycielem gimnazjum w Brodach; Dr. Krampner Irena, nauczycielką gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Kuczkowicz Tadeusz, nauczycielem gimnazjum I. w Jarosławiu; Kuntzl Marja Zofja, nauczycielką gimnazjum w Złoczowie.

Lewicki Michał ,nauczycielem gimnazjum XI. we Lwowie.

Łomnicka Marja, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu.

Majgier Józef, nauczycielem gimnazjum w Buczaczu; Mazurkiewicz Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Czortkowie.

Dr. Ottenbreiter Rudolf Albin, nauczycielem gimnazjum I. w Rzeszowie.

Proć Michał, nauczycielem gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu.

Rattner Calej, nauczycielem gimnazjum w Czortkowie.

Dr. Schächter Regina, nauczycielką gimnazjum w Brzeżanach; Siedlecka Janina, nauczycielką gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu; Szewczyk Tadeusz, nauczycielem gimnazjum w Zbarażu.

Przeniesieni: P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 27-go lipca 1931 r. Nr. II. 16299/31 przeniósł pana Adama Czechowskiego, dyrektora gimnazjum w Tarnobrzegu, na równorzędne stanowisko do gimnazjum w Ostrowie Wielkp.

Barącz Jan, profesor gimnazjum II. w Przemyślu, do gimnazjum I. w Przemyślu; Bienenstock Adolf, profesor gimnazjum I. w Przemyślu, do gimnazjum w Brzeżanach.

Ks. Dajczak Józef, nauczyciel gimnazjum IX. we Lwowie, do gimnazjum III. we Lwowie.

Fediuk Mikołaj, nauczyciel gimnazjum z r. j. w. w Przemyślu, do gimnazjum II. w Przemyślu.

Janicki Roman, nauczyciel gimnazjum w Nisku, do gimnazjum w Tarnobrzegu. Zarazem powierzono p. Janickiemu pełnienie obowiązków dyrektora w tem gimnazjum.

Kalityński Mieczysław, profesor gimnazjum w Kamionce Strumiłowej, do gimnazjum w Śniatynie; Dr. Kijas Juljusz, profesor gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum II. w Przemyślu; Krzaklewski Tomasz, profesor gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum w Brzeżanach.

Lisikiewicz Józef, profesor gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu, do gimnazjum II. w Przemyślu.

Mączak Antoni, nauczyciel gimnazjum XI. we Lwowie, do gimnazjum im. J. Słowackiego w Warszawie.

Orzechowski Franciszek, nauczyciel gimnazjum II. w Stanisławowie, do gimnazjum w Toruniu.

Pastuszeńko Jan, nauczyciel gimn. im. Kr. Kazimierza Jagiellończyka w Kołomyi, do gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Zbarażu; Pluta Tadeusz, profesor gimnazjum I. w Rzeszowie, do gimnazjum w Brodach; Podwapiński Franciszek Marjan, nauczyciel gimnazjum X. we Lwowie, do gimnazjum VIII. we Lwowie; Dr. Przyboś Stefan, nauczyciel gimnazjum II. w Rzeszowie, do gimnazjum III. w Stanisławowie.

Skowronek Andrzej, profesor gimnazjum III. w Przemyślu, do gimnazjum I. w Przemyślu; Szewera Marjan, nauczyciel gimnazjum I. w Rzeszowie, do gimnazjum w Krośnie; Szymańska Klotylda, profesor gimnazjum III. w Tarnopolu, do gimnazjum żeńskiego w Tarnopolu.

Dr. Thullie Kazimierz, profesor gimnazjum X. we Lwowie, do gimnazjum VIII. we Lwowie; Tutek Władysław, nauczyciel gimnazjum II. w Przemyślu, do gimnazjum w Czortkowie.

Wachnianin Bohdan, profesor gimnazjum II. w Stryju, p. o. w gimnazjum r. j. z. we Lwowie, do gimn. z. r. j. n. we Lwowie.

Dr. Józef Zieliński, nauczyciel gimnazjum I. w Stanisławowie, do gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie.

Żukowski Bronisław, nauczyciel gimnazjum VIII. we Lwowie, do gimnazjum X. we Lwowie.

Uchylono zwolnienia: Dąbrowskiego Józefa, nauczyciela gimnazjum II. w Jarosławiu.

Gadzińskiego Kazimierza Marjana, nauczyciela gimnazjum I. w Stanisławowie i przeniesiono do gimnazjum I. w Samborze.

Hibla Stanisława, nauczyciela gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi.

Jurijczuka Jana, nauczyciela gimnazjum w Brodach i przeniesiono do gimnazjum w Kamionce Strumiłowej.

Kamińskiego Jana, nauczyciela gimnazjum XI. we Lwowie.

Łucówny Jarosławy, nauczycielki gimnazjum w Sokalu.

Ponikłówny Anieli, nauczycielki gimnazjum w Łańcucie.

Rottera Alfonsa, nauczyciela gimnazjum II. w Stanisławowie.

Smotera Władysława, nauczyciela gimnazjum III. w Stanisławowie; Szczurowskiego Alfonsa, nauczyciela gimnazjum w Buczaczu; Szumskiego Emila, nauczyciela gimnazjum VIII. we Lwowie.

Wałkowskiego Leopolda, nauczyciela gimnazjum V. we Lwowie.

Żurawskiego Władysława, nauczyciela gimnazjum w Sokalu.

Spensjonowani: Kuźmowycz Włodzimierz, w stanie nieczynnym nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Przemyślu.

Zwolnieni: Medon Leonard, nauczyciel gimnazjum II. w Stanisławowie (z powodu nieuzyskania kwalifikacyj).

Tabor Adam, nauczyciel gimnazjum II. w Stryju, p. o. w prywatnem gimnazjum w Dolinie.

Zrezygnowali: Błaszczyk Zygmunt, nauczyciel gimnazjum I. w Samborze.

Zmarli: Pinkas Henryk, profesor gimnazjum w Drohobyczu, zmarł dnia 1-go czerwca 1931 r.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: P. Minister W. R. i O. P. rozp. z dnia 24 sierpnia 1931 r. Nr. III. A. 5389/31 zamianował p. Tadeusza Broniewskiego dyrektorem Państwowej Szkoły Budownictwa w Jarosławiu.

Zmarli: Buczek Juljan, nauczyciel państwowej 3-kl. szkoły handlowej męskiej i żeńskiej w Przemyślu, zmarł 13-go września 1931 r. w 24 roku służby nauczycielskiej.

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Dobromil	Sufczyna	2 kl.	koeduk.	—	polski	3 ubik.	1/2 ha	
1	Gródek Jag.	Zawidowice	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Kamionka Strumił.	Batiatycze	5 „	„	—	„	2 „	2 mg	
2	„	Gawliki ad Sielec B.	2 „	„	—	polski	3 „	1 mg	
3	„	Obydów	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
4	„	Warchoły ad Adamy	2 „	„	—	„	3 „	1 mg	
1	Kołomyja	Ceniawa	2 „	„	—	„	3 „	94 a 27 m²	
2	„	Kowalówka	2 „	„	—	ruski	3 „	1 mg	Konk. drugi
3	„	Młodiatyn	4 „	„	—	pol.-r.	—	1 ha 14 a	
4	„	Tekucza	2 „	„	—	„	3 „	1 ha 15 a	
1	Łańcut	Białobrzegi	3 „	„	im. A. Mickiewicza	polski	3 „	1 mg	
2	„	Wierzawice	5 „	„	—	polski	3 „	2 mg	
1	Mościska	Husaków	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	1 1/2 mg	
1	Przeworsk	Łopuszka Wielka	7 „	„	—	polski	3 „	1/4 mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n. Konkurs ponowny
2	„	Przeworsk	7 „	męska	—	„	4 „	31 a	Pierwszeństwo mają kand. z w. k. n.
1	Rawa Ruska	Monastyrek	2 „	koed.	—	ruski	—	—	Konk. 3-ci
2	„	Rata	2 „	„	—	polski	—	—	Konk. 2-gi
1	Rohatyn	Knihynicze	7 „	„	—	pol.-r.	3 ubik.	1·14 ha	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n. lub egz. wydz.
1	Śniatyn	Hańkowce	3 „	„	—	„	3 „	—	Konk. 2-gi
2	„	Zawale	3 „	„	—	„	3 „	1 1/2 mg	Konk. 3-ci

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	**Tarnopol**	Stechnikowce	2 kl.	koed.	—	pol.-r.	—	1 mg	
1	**Zborów**	Ostaszowce	2 „	„	—	ruski	3 ubik.	22 a	
1	**Złoczów**	Hucisko Oleskie	2 „	„	—	polski	3 „	100 sąż.	
2	„	Kołtów	3 „	„	—	„	—	$^3/_4$ m	Konk. drugi
1	„	Rozważ	2 „	„	—	„	3 „	375 sąż.	„ „

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca listopada 1931 r.

Unieważnienie konkursów.

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . szkoły	Język wykładowy	Unieważnia się konkurs ogłoszony na posadę	Unieważnia się konkurs ogłoszony w Dz. Urz. Kur. O.S.L. Nr.	Uwaga
1	**Nisko**	Golce	3 kl.	koeduk.	—	polski	kierown.	8/1930	
2	„	Jata	2 „	„	—	„	„	4/1931	
3	„	Kłyżów	3 „	„	—	„	„	3/1931	
4	„	Kurzyna Średnia	3 „	„	—	„	„	2/1931	
1	**Sanok**	Trepcza	2 „	„	—	pol.-r.	„	11/30	
2	**Tarnobrzeg**	Durdy	2 „	„	—	polski	„	2/31	

Ogłoszenia.

Ogniska metodyczne.

Nr. II. 8192/31. Od początku roku szk. 1931/32 otwiera Kuratorjum O. S. Lw. ognisko metodyczne:

1) nauki przyrodoznawstwa w państwowem XI. gimn. im. Śniadeckich we Lwowie, pod kierownictwem p. Ludwika Iwanickiego, prof. wspomnianego zakładu.

2) nauki przyrodoznowstwa w państw. gimnazjum matem. przyrodn. w Jarosławiu pod kierownictwem p. Tadeusza Mula, prof. wspomnianego zakładu.

3) nauki robót ręcznych w państw. gimn. VIII. im. Króla Kazimierza Wielkiego we Lwowie pod kierownictwem p. Franciszka Madydy, nauczyciela wspomnianego zakładu.

Rola ognisk metodycznych określona jest w Dz. Urz. K. O. S. Lw. Rok 1931 Nr. 6 — 7, str. 296.

Pieczęcie skradzione.

Nr. I. K. N. 4284/31. Powołując się na ogłoszenie w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 8 z 1931 r., str. 423, Kuratorjum podaje dalsze straty zauważone po włamaniu się do kancelarji Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Samborze, a mianowicie:

1 pieczęć prostokątna z napisem: Bibljoteka Państwowego Seminarjum Naucz. Męskiego w Samborze.

1 pieczęć z napisem: Towarzystwo Przyjaciół Młodzieży Szkolnej w Samborze.

Kuratorjum O. S. Lw. przestrzega ponownie przed ewentualnemi nadużyciami pieczęci wymienionego zakładu.

Biuro informacyjne dla abiturjentów.

Nr. O. 1320/31. W Warszawie, przy Instytucie Szerzenia Wiedzy Przemysłowej, uruchomione zostało Akademickie Biuro Informacyjne dla abiturjentów szkół średnich i zawodowych i udziela porad przy obiorze dziedziny wyższych studjów i t. p.

Zgłaszać należy się osobiście lub listownie pod adresem: Akademickie Biuro informacyjne — Warszawa, ul. Marszałkowska 68 m. 11 G. Tel. 8-13-04. Godziny urzędowania: 12 — 14 i 17 — 20 codziennie za wyjątkiem niedziel i świąt.

Stypendjum im. Z. Swatona.

Z okazji przejścia w stan spoczynku Wicedyrektora Kolei Państwowych Zygmunta Swatona utworzył Komitet Humanitarny Kolejowców Okręgu Lwowskiego przy Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Lwowie, ku uczczeniu zasług, położonych około rozwoju Komitetu, stypendjum imieniem em. Wicedyrektora Swatona w kwocie 40 zł. miesięcznie,

przeznaczone dla ucznia względnie uczennicy szkoły średniej, sieroty po pracowniku kolejowym dyrekcji kolejowej lwowskiej, na okres trwania nauki t. j. przez 10 miesięcy w roku.

Podania reflektantów (tek) zaopatrzone w świadectwa ubóstwa, metrykę urodzenia oraz świadectwo szkolne z ostatniego półrocza, wykazujące przynajmniej dobry postęp w naukach, przedkładać względnie przesyłać należy w nieprzekraczalnym terminie najpóźniej do dnia 1-go listopada br. na ręce sekretarza Komitetu Humanitarnego w Wydziale IV. Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych we Lwowie I. p. drzwi Nr. 105 ul. Zygmuntowska l. 1. (Patrz Dz. Urz. Kur. O. Sz. Lw. z 1930 r. str. 536.).

Wykluczeni.

Kuratorjum O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 29-go sierpnia Nr. II. 10172/31 wykluczyło z gimnazjum państwowego w Brzeżanach Mikołaja Kłębickiego, ucznia klasy V. urodzonego 5-go września 1915 w Małowodach.

Część druga.

Dyr. KAZIMIERZ MISSONA (Trembowla).

Plan nauki wychowania w szkołach średnich [1]).

Sposoby oddziaływania wychowawczego.

Słyszymy ogólne żądanie nauczycielstwa, aby mu podano dokładny plan pracy wychowawczej w szkole średniej. Czynię to niniejszem na podstawie doświadczeń w gimnazjum o typie wychowawczym w Brzesku, poczynionych od r. 1915.

Wychowanie młodzieży rozpada się na 2 działy:

a) wychowywanie na kółkach młodzieży;

b) wychowywanie na osobnej lekcji szkolnej, t. zw. lekcji wychowania (życia).

Lekcja wychowania powinna odbywać się przed południem (jako ostatnia), na niej będzie skupiało się omówienie wszystkich zabiegów wychowawczych, czynionych dla młodzieży danej klasy: tak wyniki pracy w kółkach, jako też potrzeby wynikające z planu nauki o wychowaniu i bieżące potrzeby z życia młodzieży.

Wychowaniem zajmą się przeto poszczególni opiekunowie kółek młodzieży i opiekun klasy. Potrzeby wychowawcze całego zakładu i wyniki pracy będą omawiane na konferencjach, w których powinno uczestniczyć całe grono nauczycielskie.

---

[1]) Artykuł p. dyr. K. Missony nadaje się do przedyskutowania na zebraniach Rad Pedagogicznych szkół średnich. Redakcja prosi Dyrekcje o nadesłanie w związku z zaprojektowanym planem wychowania uwag krytycznych, ujętych w postaci krótkich artykułów, które ewentualnie zamieszczone będą w następnych numerach Dz. Urz.

Redakcja Dz. Urz.

Dyrektor prowadzi obrady i reguluje pracę wychowawczą w całym zakładzie.

Wychowywanie powinno odbywać się w atmosferze pogodnej i swobodnej. Nauczyciel nie może być krępowany wyczerpaniem materjału, winien wykazać tylko w jakim kierunku pracował.

Lekcje wychowania, na podstawie doświadczeń nauczycieli, bywają najprzyjemniejszemi pośród lekcyj szkolnych i natężają najmniej uczniów i nauczycieli.

2. Kierunki działalności wychowawczej szkoły.

Działalność wychowawcza szkoły rozwija się w następujących kierunkach:

a) Cielesny: kółka sportowe, hufiec szkolny, harcerstwo, wycieczki, nadzór stancyi, nad dochodzącymi i dojeżdżającymi (ew. spostrzeżenia o koedukacji).

b) Religijny: kółko sodalicyjne, śpiew kościelny (cała młodzież śpiewa).

c) Towarzyski: nauka o dobrem wychowaniu i formach towarzyskich (ćwiczenia praktyczne i lektura). Rozwinięcie czytelni zakładu na miejsce zebrań towarzyskich młodzieży (1 raz tyg.). Czasopisma, gry, zabawy, tańce, radjo, wyświetlanie przeźroczy. Wspólny opłatek, święcone. Wieczór zabawowy (1 raz w roku). Zebrania całej młodzieży z dyrektorem (doraźne regulowanie kierunku wychowawczego).

d) Społeczny: gminy klasowe I. — VIII. kl. Sąd klasowy dla jednej klasy. Sąd międzyklasowy dla rozsądzania sporów młodzieży z różnych klas. Kasa oszczędności i pożyczek. (Kółko L. O. P., Czerwonego Krzyża, Morskie).

e) Samokształceniowy: kółka naukowe starszych (i młodszych). Bibljoteczki klasowe. Wycieczki naukowe. Kółko krajoznawcze. Kronika zdarzeń w życiu szkoły, zestawiana przez jednego z uczniów.

f) Artystyczny: kółko teatralne (osobne dla gimn. niż.). Kółko muzyczne (orkiestry). Wystawa rysunków i robót (ew. przyrządów naukowych, sporządzonych przez młodzież). Budowa sceny. Wyjazd do teatru stoł. Założenie muzeum szkolnego.

g) Praktyczny: kółko robót ręcznych (od IV. kl.). Kółko robót kobiecych (od I kl.). Kółko popierania wytwórczości rodzimej. Bufet uczniowski. Sklepik szkolny. Sprzedaż używanych podręczników. Czyszczenie ławek. Urządzanie boiska. Utrzymywanie porządku w klasie (dyżurni).

h) Humanitarny: pomoc koleżeńska (stałe składki). Doraźna pomoc w nagłych wypadkach.

(Liczby kółek i zabiegów należy ograniczyć — nie wszystko może być dokonane odrazu. Lepiej dokładniej, niż powierzchownie).

3. Praca gminy szkolnej i kółek młodzieży.

Celem uspołecznienia młodzieży, zbliżenia jej do życia, usamodzielnienia i wychowania na czynnych obywateli, zakłada się gminę szkolną. Będzie ona ośrodkiem łączącym wszystkie instytucje młodzieży.

Gmina szkolna składa się z tylu gmin klasowych, ile klas zakład liczy.

Naczelnym organem gminy klasowej jest zarząd gminy klasowej: 1. naczelnik; 2. gospodarz; 3. skarbnik (może być nim także naczelnik); 4. sędzia (1 — 2), którzy spełniają swoje czynności pod nadzorem opiekuna klasowego.

Naczelnym organem gmin klasowych (więc całej młodzieży) jest zarząd gminy szkolnej, składający się z przedstawicieli wszystkich gmin klasowych pod nadzorem opiekuna gminy szkolnej (p. Statut).

Zarząd gminy szkolnej jest ośrodkiem, łączącym także wszystkie instytucje młodzieży i kółka. Zdają one sprawę ze swej pracy na posiedzeniach zarządu gminy szkolnej.

4. Statut Gminy Szkolnej.

I. Cel gminy szkolnej.

§ 1. Gminę szkolną tworzą wszyscy uczniowie i uczennice gimnazjum.

§ 2. Dzieli się ona na tyle gmin klasowych ile jest klas.

§ 3. W skład gminy wchodzą także wszystkie instytucje utworzone przez młodzież gimnazjalną.

a) Każda z nich ma obowiązek przysyłać na posiedzenia zarządu gminy delegatów, którzyby zdawali sprawę z jej działalności.

b) Każda ma prawo żądać pomocy w razie potrzeby.

§ 4. Celem gminy jest zorganizowanie młodzieży, przyzwyczajanie jej do życia obywatelskiego, następnie utrzymanie szeregu instytucyj, zapewniających młodzieży pomoc materjalną, moralną, w samokształceniu, w wymiarze sprawiedliwości, jak również możliwość korzystania z pewnych rozrywek.

II. Środki.

§ 5. Środkami wiodącemi do osiągnięcia celu są:

a) tworzenie i kierowanie gminami klasowemi,

b) praca w instytucjach uczniowskich,

c) posiedzenia,

d) opłaty do wspólnej kasy.

III. Członkowie, ich obowiązki i prawa.

Członkami gminy szkolnej jest cała młodzież gimnazjum.

§ 6. Obowiązkiem członków jest:

a) brać udział w głosowaniu na urzędników klasowych, a oddawać głos, nie kierując się względami osobistemi, lecz jedynie dobrem sprawy, poczuciem słuszności i sprawiedliwości;

b) stosować się bezwzględnie do uchwał zapadłych na posiedzeniach zarządu gminy;

c) uczestniczyć w pracach gminy.

§ 7. Członkowie mają prawo:

a) korzystania z urządzeń, opieki i interwencji gminy;

b) prawo interpelacji i uchwalania zarządowi gminy zaufania;

c) prawo wyboru do zarządu gminy;

d) prawo przyjmowania i zatwierdzania rocznego sprawozdania zarządu.

IV. *Gmina klasowa.*

a) Organizacja.

Gmina klasowa jest jednostką ustrojową w życiu młodzieży zakładu. Składa się z całej młodzieży danej klasy. Gmina ma za cel utrzymanie w klasie porządku, zorganizowanie młodzieży i przysposobienie jej do osiągnięcia wspólnych celów życia młodzieży, złączenia jej z resztą gmin klasowych całego zakładu.

Gmina klasowa wybiera:

a) naczelnika i jego zastępcę,

b) gospodarza klasowego (gospodynię),

c) dwóch sędziów (cenzorów).

Wyboru dokonuje cała klasa na pierwszej lekcji w roku szkolnym, pod kierunkiem opiekuna klasowego.

Obowiązkiem naczelnika względnie jego zastępcy jest organizowanie młodzieży, wyrabianie w niej posłuchu dla wybranego przez nią przodownika, ściąganie od młodzieży składek uchwalonych przez zarząd gminy na potrzeby czy to klasy, czy to na cele całej gminy, wyznaczanie dyżurnych (dziennych), mających dbać o ład w klasie i umożliwienie sprawności w pracy szkolnej.

Obowiązkiem gospodarza klasy jest dbanie o jej czystość i piękność w porozumieniu z naczelnikiem klasy. Potrzebne na to fundusze wydaje naczelnik.

Sędziowie rozpatrują skargi pod kierunkiem opiekuna klasy (osobny regulamin) i wydają wyroki. Jeden z nich prowadzi katalog postępów uczniów.

Zebrania gminy klasowej odbywają się co najmniej raz w miesiącu, poza tem na życzenie jednej piątej części gminy klasowej. Przewodniczy naczelnik. Obecnym jest opiekun klasowy. Protokół pisze zastępca naczelnika.

Na zebraniu załatwia się potrzeby gminy klasowej lub życzenia, mające być przedstawione na posiedzeniu zarządu gminy szkolnej. Uchwały zapadają większością głosów. Naczelnik (lub jego zastępca) przedkłada je na posiedzeniu zarządu gminy szkolnej.

b) Dochody gminy klasowej.

Gmina klasowa (naczelnik) pobiera od członków miesięczną wkładkę, uchwaloną przez zarząd gminy szkolnej. Jedną część obraca na swoje potrzeby (wysokość oznacza zarząd gminy szkolnej), drugą oddaje do kasy zarządu gminy szkolnej.

Naczelnik wylicza się z dochodów i wydatków na cele klasy przed gminą klasową i zarządem gminy szkolnej. Opiekun klasy kontroluje rachunki miesięczne naczelnika.

V. *Zarząd gminy szkolnej.*

§ 8. Zarząd gminy szkolnej tworzą:

a) delegaci gmin klasowych,

b) delegaci czytelni, pomocy koleżeńskiej, kółek i innych instytucyj, założonych przez młodzież.

§ 9. Delegatami każdej klasy do zarządu są: naczelnik względnie jego zastępca i gospodarz.

§ 10. Członków zarządu obowiązuje bezwzględna karność oraz przestrzeganie zapadłych uchwał.

§ 11. Dochody na potrzeby gminy czerpie zarząd:

a) z wkładek miesięcznych, uchwalonych przez siebie, a płaconych przez klasy,

b) z dochodów z przedstawień, zabaw i przedsiębiorstw, urządzanych przez gminę.

§ 12. Zarząd gminy posiada następujące prawa:

a) prawo uchwalania wniosków,

b) prawo ustanawiania wkładek (n. p. na czytelnię 50 gr, pomoc koleż. 10, gminę klasową 10 — razem 70 gr.).

c) prawo zarządzania funduszami gminy,

d) prawo mianowania urzędników gminy,

e) prawo wyboru marszałka, jego zastępcy, sekretarza, skarbnika, prezesa czytelni, jego zastępcy, oraz delegata pomocy koleżeńskiej,

f) prawo tworzenia kółek i instytucyj i zatwierdzania ich regulaminów,

g) prawo proponowania gronu nauczycielskiemu opiekuna gminy (na pierwszem posiedzeniu w roku, na którem przewodniczy dyrektor),

h) prawo zwracania się do grona nauczycielskiego z potrzebami młodzieży,

i) prawo układania programu obchodów, uroczystości i szkolnych zebrań towarzyskich.

§ 13. Godność delegata pomocy koleżeńskiej może piastować sekretarz zarządu.

§ 14. Godność prezesa czytelni może piastować wicemarszałek.

§ 15. Godność: a) marszałka, b) jego zastępcy, c) prezesa czytelni i skarbnika przysługuje tylko uczniom dwóch klas najwyższych.

§ 16. Z wyjątkiem godności wymienionych w § 13 i 14 żadnych innych ze sobą łączyć nie wolno.

§ 17. Od przyjęcia urzędów nie można się uchylać.

§ 18. Delegatów kółek i instytucyj wybierają ich zarządy, lub w razie braku zarządów mianują ich opiekunowie instytucyj.

§ 19. Marszałek reprezentuje młodzież na zewnątrz, przewodniczy posiedzeniu zarządu gminy szkolnej i zebraniom więcej niż jednej klasy, i przewodniczy wyborom urzędników, dokonywanych przez więcej, niż jedną klasę, czuwa nad wykonaniem uchwał. W razie chwilowej nieobecności lub ustąpienia marszałka z urzędu, w prawa jego wchodzi zastępca.

§ 20. Sekretarz, ewentualnie jego zastępca, pisze protokoły obrad zarządu gminy, przygotowuje i ogłasza program posiedzenia, zawiadamia o terminie zebrania w porozumieniu z opiekunem i marszałkiem.

§ 21. Skarbnik zawiaduje kasą gminy szkolnej.

Może mieć w razie potrzeby pomocnika, którego wybiera zarząd gminy.

§ 22. Prezes czytelni (względnie jego zastępca) zawiaduje kasą czytelni, załatwia korespondencje, czyni zakupy, wyznacza i kontroluje dyżurnych, czuwa nad wykonaniem regulaminu czytelni.

§ 23. Prezes pomocy koleżeńskiej zarządza pomocą sam, lub łącznie z pomocnikami, zamianowanymi przez zarząd gminy.

Kuratorzy z grona nauczycieli nadzorują agendy pomocy, bibljoteki względnie innych instytucyj stale.

Komisja kontrolująca, wybrana przez zarząd gminy w liczbie 3 członków, kontroluje wszystkie rachunki, co najmniej raz w miesiącu.

VI. Posiedzenia zarządu gminy szkolnej.

§ 24. Pierwsze posiedzenie zarządu gminy szkolnej zwołuje na początku roku dyrektor zakładu.

§ 25. W obradach zarządu biorą udział członkowie zarządu. Posiedzenia odbywają się zawsze w obecności opiekuna gminy.

§ 26. Posiedzeniom przewodniczy marszałek, w razie jego nieobecności zastępca.

§ 27. Wnioski przechodzą większością głosów i stają się prawomocne, jeżeli uzyskają zgodę opiekuna i zatwierdzenie grona nauczycielskiego.

§ 28. Członków spóźniających się, lub bez ważnego powodu opuszczających posiedzenia, zarząd karze, a przysługuje mu nawet prawo usunięcia nieodpowiedniego urzędnika.

§ 29. Posiedzenia zwyczajne odbywają się z końcem każdego miesiąca. Oprócz nich są posiedzenia nadzwyczajne; o ich potrzebie stanowi wydział zarządu.

§ 30. Treść obrad posiedzenia zarządu gminy szkolnej:

a) naczelnicy zdają sprawę z życzeń gmin klasowych, z wkładek i wydatków,

b) delegaci instytucyj składają sprawozdania z ich rozwoju,

c) we wnioskach i zapytaniach porusza się wszystkie sprawy gminne.

VII. Wydział zarządu gminy.

§ 31. Wydział zarządu składa się z marszałka względnie zastępcy, głównego skarbnika i sekretarza.

§ 32. Wydział zarządu zbiera się tylko w nagłych wypadkach, ażeby powziąć decyzję w sprawach, wymagających szybkiego załatwienia. Na posiedzenie zaprasza się delegatów tych instytucyj, których sprawy ma się rozpatrywać (z głosem doradczym).

§ 33. Wydział bywa zwołany przez marszałka, za wiedzą opiekuna, który musi być obecny na posiedzeniu.

§ 34. Na najbliższem posiedzeniu pełnego zarządu wydział zdaje sprawę z poczynionych zarządzeń.

VIII. Kółka i instytucje.

§ 35. Wszystkie kółka i instytucje, będące pod zarządem gminy, mają regulaminy, zatwierdzone przez zarząd gminy szkolnej.

IX. Sąd międzyklasowy.

§ 36. Sąd składa się z delegatów klas VI—VIII — po 2 z każdej klasy. Ci wybierają przewodniczącego większością głosów. Sąd rozstrzyga spory międzyklasowe w obecności opiekuna sądu międzyklasowego. Jest nim nauczyciel. Od wyroku sądu przysługuje odwołanie do grona nauczycielskiego. (Osobny regulamin).

X. Postanowienia końcowe.

§ 37. Statut może być zmieniony przez zarząd gminy tylko w porozumieniu z gronem nauczycielskiem.

§ 38. Postanowień statutu nie mogą pomijać ani profesorowie ani uczniowie.

§ 39. Statut odczytuje się co roku wszystkim klasom.

§ 40. Sprawozdania z posiedzeń zarządu gminy odczytuje się w klasach, bezpośrednio po posiedzeniu.

5. Plan nauki wychowania.

(Nauka o życiu w 1 godz. tygodniowo).

a) Gimnazjum niższe, kl. I—III.

Klasa I. Organizacja szkoły. Przepisy szkolne. Swoisty ustrój naszego zakładu. Jego potrzeby. Instytucje utworzone przez młodzież.

Omówienie powstania celów i pracy gminy szkolnej. Wybory zarządu klasy. Kontrola składek i rachunków ze zbiórek pieniężnych w klasie, stałe sprawozdanie naczelników ze stanu i potrzeb klasy. Posiedzenie gminy klasowej raz w miesiącu na lekcji wychowania. Posiedzenie sądu klasowego w razie potrzeby, po lekcjach szkolnych.

Przedmioty nauki. Omówienie podręczników szkolnych. Jak uczeń winien rozłożyć sobie czas pracy, jak uczyć się.

Życie ucznia dotychczas. Stan i majątek rodziców. Przebywa w domu, na stancji. Stosunki na stancji (kwestjonarjusz).

Jak uczeń powinien urządzić sobie życie osobiste. Potrzeby, dochody, wydatki. Prowadzenie rachunków. Prowadzenie pamiętnika ze swego życia (ciąg dalszy w następnych klasach).

Życie ucznia w szkole. Klasa to nie koszary, to nasz wspólny dom. Szanujmy sprzęt klasowy. Kult piękna w klasie (przegląd porządku w klasie co tygodnia). Poszanowanie cudzej własności. Kłamstwo w szkole.

Czystość obuwia i ubrania. Uwagi o zdrowotności i czystości.

Upodobanie ucznia. Zbieranie chrząszczów, motyli, marek (kwestjonarjusz). Przygotowanie do prowadzenia zbiorów w ciągu całej nauki szkolnej. Bibljoteczka klasowa.

Lektura klasowa. „Zasady przyzwoitego zachowania się“ Piątka, wydanie „Książnicy Atlas“, byłaby podstawą zabiegów wychowawczych w tej klasie.

Najbliższe otoczenie ucznia. Dom, miasto, wieś, kraj. Stosunek ucznia do nich. Władze we wsi, mieście, powiecie, kraju. Urzędy i instytucje, stowarzyszenia w miejscowości szkoły — (objaśnienia i wypracowania pisemne).

Uczniowie zamiejscowi (dochodzący, dojeżdżający), ich potrzeby cielesne i kulturalne. Próby połączenia ich z tradycją zakładu.

Polak — obywatel i jego obowiązki względem Polski.

Popierajmy handel i przemysł krajowy. Firmy krajowe.

Obowiązkowe zapiski treści lekcji, wypracowania przeglądane przez nauczyciela od czasu do czasu.

(Zeszyt na naukę wychowania powinien być uzupełniany w następnych klasach i stworzyć dla ucznia kronikę przeżyć i doświadczeń w ciągu pobytu w szkole, jako pamiętnik szkolny.)

Bieżące wiadomości z życia szkoły, miasta, powiatu i państwa, dzienników, czasopism, o wynalazkach i ważnych zdarzeniach narodowych i państwowych. (Uczniowie zgłaszają je także sami).

Lektura „Iskier“, „Orlego Lotu“, „Czynu Młodzieży“ lub też osobnego wyciągu z gazety codziennej na lekcji wychowania. Można wyznaczyć osobnego referenta dziennikowego.

Spostrzeżenia uczniów godne zanotowania.

Rozprawy ustne na zapowiedziany lub zgłoszony temat (ew. doraźnie). Sprawozdanie z publicznych wykładów, wieczorków, przedstawień, wycieczek (notowane w zeszycie).

Katalog postępów uczniów w nauce, prowadzonych przez cenzora klasy, przeglądany przez opiekuna klasy i omawiany w czasie między okresami klasyfikacyjnemi, dla podniesienia pilności klasy i pobudzenia uczniów do oceny postępu klasy w naukach.

(Po każdej wywiadówce z rodzicami omówienie spostrzeżeń o uczniach, podanych nauczycielom przez rodziców.)

Klasa II. Omówienie, jak klasa przedstawiała się w poprzednim roku. Jakie wartości wnosi w roku obecnym do życia szkoły.

Braki miejscowych uczniów, dochodzących, dojeżdżających, stancyjników.

Nowi uczniowie przedkładają swój życiorys w specjalnym zeszycie. Nauczyciel przegląda go.
wanie. Nauczyciel przegląda go.

Do jakich kółek uczniowie należą, pozostawienie ich tamże lub usunięcie.

Co to jest organizacja, istota, potrzeba karności, łączność.

Próba zawiązania kółka deklamatorskiego lub teatralnego.

Higjena w ogólnych zarysach stale na jednej lekcji.

Sporządzanie rzeczy praktycznych, przydatnych do życia i nauki. Popieranie pracy praktycznej i wynalazczości.

Omówienie nowych wynalazków w dziedzinie techniki.

Uzupełnienie wiadomości o zachowaniu się w domu, na ulicy, w szkole i t. d.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami. Wychowawca ma się stosować do ogólnych ram materjału, a postępować swobodnie pod względem treści.

Klasa III. Wstępne omówienie wydarzeń z minionego roku szkolnego i nowych potrzeb klasy.

Życie człowieka w walce z przyrodą. Rolnictwo, rzemiosło, przemysł, wynalazki, handel, komunikacja.

Praca ręczna a umysłowa. Praca ręczna dla użytku szkoły.

Organizowanie samopomocy w uczeniu się. Korepetytorzy, ich obowiązki.

Krajoznawstwo na podstawie życia najbliższej okolicy, znanego każdemu uczniowi.

Omówienie zwyczajów i obyczajów wsi, miasta, powiatu na podstawie zapisków młodzieży, zbieranych w miejscu swego urodzenia i pobytu (ew. podczas wycieczek, które uczeń musi opisywać).

Krótki zarys prawa państwowego i obywatelskiego, życie w społeczeństwie. Rząd, społeczeństwo, samorząd, podatki, stany, zawody, wybór zawodu, szkoły handlowe.

Omawianie nowych wynalazków.

Lekcje uzupełniające stylu, wymowy, krótkie wykłady na dany temat, doraźne przemówienia.

Pisanie listów, telegramów, próśb i t. p. (Część młodzieży przerywa naukę po ukończeniu III. kl.).

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

b) Gimnazjum wyższe.

Klasa IV. Przygotowanie ucznia do dalszej pracy w kierunku naukowym.

Omówienie planu nauki w wyższych klasach. Omówienie sposobów uczenia się i pracy samodzielnej (lektury, ćwiczenia, kółka naukowe).

Organizacja korepetytorów, ich obowiązki.

Gimnazjum to twój dom i pole działania. Obywatel gimnazjalny, w przyszłości akademicki. Prawa i obowiązki. Stworzenie tradycji szkolnej. Jak doskonalić się. Kształcenie woli. Moje zamiary na przyszłość.

Nie zapominaj o wartości pracy ręcznej i samopomocy w załatwianiu potrzeb życiowych. Umysłowość nie może zabijać cielesności, żywego życia. Kółko pracy ręcznej dla potrzeb szkoły i własnych.

Szkoła pożycia z ludźmi, dobry ton (jako wypracowanie lub wykłady od czasu do czasu, gdy okażą się jeszcze jakieś braki w zachowaniu się młodzieży).

Krajoznawstwo na podstawie znajomości najbliższej okolicy (stałe notatki, jako ciąg dalszy pracy w kl. III.).

Rozwijanie popędów estetycznych (wiek dojrzewania).

Lektura dziennika (na jednej lekcji) według wyboru nauczyciela (ewentualnie stały referent dziennikarski).

Krótkie wykłady, przemówienia. Pisanie listów, telegramów, podań i t. p.

Uzgadnianie materjału uczniowskiego, zebranego w tej klasie (wielu nowych uczniów przychodzi ze szkoły powszechnej). Wytwarzanie harmonji klasowej.

Poza tem materjał wychowawczy jak w kl. I, względnie w innych klasach, stosownie do potrzeb młodzieży i wyczerpania poprzedniego materjału. (Materjał z poprzednich klas należy uzupełniać stale).

Klasa V. Człowiek wśród przyrody (łącznie z nauką o człowieku). Higjena człowieka, choroby ogólne, szkolne, zakaźne. Uświadomienie płciowe.

Wartość ćwiczeń cielesnych, sportów i zawodów. Towarzystwa gimnastyczne, sportowe, ich znaczenie.

Życie osobiste człowieka. Ideał życia domowego, rodzina. Prawo człowieka do życia. Dobrobyt. Nędza społeczna. Towarzystwa filantropijne, Wartość i potrzeba organizacji. Ubezpieczenia życiowe.

Lektura czasopisma „Higjena ciała" lub pokrewnego sportowego.

Czytanie dziennika względnie odpowiednich sprawozdań.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Klasa VI. (Łącznie z nauką języka polskiego). Co to jest kultura? Rozwój jej i stopnie. Środki kultury nowoczesnej. Dziennik, czasopismo, książka, telefon, kino radjo.

Nauka, historja, literatura, sztuka. Praca naukowa a literacka. Pogląd naukowy a literacki. Historja a literatura — rzeczywistość życiowa i fantazja (złuda). Dziennikarstwo i jego rola w naszem życiu.

Język ojczysty a obce. Etymologja porównawcza (zajmuje ogromnie), Czystość języka, obce wyrażenia i naleciałości, nowotwory. Odczyszczanie języka.

Styl naukowy a literacki. Pisanie listów, telegramów, podań, próśb, korespondencyj, sprawozdań.

Ćwiczenia w mówieniu.

Kółko teatralne.

Referat bibljoteczek klasowych.

Główne zasady prawa karnego potrzebne każdemu obywatelowi.

Czytanie dziennika (ewent. innego niż w poprzednim roku).

Omawianie nowych wynalazków.

Omawianie kwestyj wysuwanych przez młodzież samodzielnie.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami. Należy powracać wciąż do materjału z poprzednich lat, poruszać go ponownie, utrwalać i uzupełniać.

Klasa VII. Obowiązki Polaka (łącznie z historją Polski). Wady narodowe.

Dzielnice a wspólność narodowa. Regjonalizm jako czynnik rozwoju kultury. Narzecza polskie.

My a Słowianie. Najważniejsze wiadomości o liczebności, obecnym stanie ekonomicznym i kulturalnym Słowiańszczyzny (referaty uczniów).

Organizacja życia stanów w Polsce. Wieś i miasto. Rolnictwo, przemysł, handel. Kwestja robotnicza. Reforma rolna. Życie kulturalne. Rozwój kultury w przyszłości czy na tle literatury i sztuki, czy techniki? Co dają poszczególne stany dla życia i rozwoju Polski?

Rozwój życia ekonomicznego w Polsce. Spółki, towarzystwa udziałowe, ubezpieczenia. Kasy oszczędności — w mieście, na wsi i w kraju.

Lektura artykułów dziennikarskich z dziedziny ekonomicznej, rozprawy na temat ekonomiczny. Tematy z otoczenia.

Referat i organizacja sklepiku szkolnego dla całego zakładu.

Redakcja „Gazety Szkolnej".

Emigracja polska. Jej rodzaje, rozwój i życie. Poznanie dzienników emigracji polskiej.

Życie polityczne w Polsce. Stronnictwa. Lektura artykułów politycznych z dzienników przeciwnych sobie partyj politycznych i poznanie ich programów (bez ich oceny).

Najważniejsze wiadomości z prawa cywilnego, jako stała lektura szkolna.

Określenie typu Polaka w kierunku dodatnim i ujemnym. W czem widziałbyś ideał Polaka? Wychowanie narodowe i państwowe.

Lektura jednego dziennika (ewentualnie naprzemian z różnych partyj). Osobny referat.

Prowadzenie kroniki szkolnej, omawiającej, co zdarzyło się w zakładzie w ciągu tygodnia.

Referat i organizacja wycieczek szkolnych.

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Klasa VIII. Wiadomości społeczne w związku z nauką o Polsce współczesnej.

Mężczyzna i kobieta. Miłostki, dzikie związki a związki uprawnione Rodzina i jej cel.

Państwo, kościół, organizacje społeczne.

Postęp w państwie. Oświata i moralność dźwignią postępu. Praca oświatowa, pozaszkolna, towarzystwa oświatowe w Polsce, ich cele.

Towarzystwa naukowe, społeczne, abstynenckie.

Szerzenie oświaty obowiązkiem oświeconego młodzieńca. Towarzystwa młodzieży. Sposób zakładania ich, prowadzenia obrad, stosunek do władz państwowych.

Ludowe przedstawienia sceniczne, ich ważność dla kultury narodowej.

Referat przysposobienia wojskowego w zakładzie.

Moralność osobista a publiczna. Etyka a polityka. Dzielność obywatelska a wady społeczne. Rozwój woli w życiu jednostek i narodu. Czyn wykładnikiem życia w społeczeństwie. Ćwiczenie woli do czynu, wyrabianie charakteru, odwaga cywilna.

Co Polacy dają odrębnego ze siebie dla życia i kultury świata. Duch dziejów Polski.

Uzupełnienie wiadomości z prawa cywilnego i obywatelskiego. Lektura Konstytucji Polski.

Mój rozwój cielesny dotychczas. Mój rozwój duchowy. Mój cel w przyszłości.

Zawody. Rodzaje szkół wyższych, naukowych i praktycznych. Wybór zawodu (kwestjonarjusze).

Omówienie nowych wynalazków i postępu w technice. Kino, radjo, somoloty, walka gazowa.

Stała lektura jednego dziennika.

Przypomnienie młodzieży odchodzącej w życie zasad przyzwoitego zachowania się (doraźnie, stosownie do nastręczającej się potrzeby).

Poza tem materjał jak w kl. I. z odpowiedniemi zmianami.

Rozważałem możliwość rozłożenia wychowawczej pracy przed południem na większą ilość nauczycieli, niż liczba klas i opiekunów. Doprowadziłoby to do zmniejszenia liczby uczniów podlegających zabiegom wychowawczym jednego nauczyciela, coby było z korzyścią dla wychowania. Możnaby osiągnąć to tylko rzadko, bo przecież trzeba się liczyć zawsze z tem, że będą wśród grona nauczyciele, nie nadający się bardzo do tej pracy, którym trudno będzie powierzyć przedpołudniowe zabiegi. Natomiast niektórzy z nich mogą się nadać do wykonywania zabiegów popołudniowych (w kółkach naukowych).

Możnaby próbować wogóle rozbić zakład na mniejsze liczebnie jednostki niż jego klasy i powierzyć każdemu nauczycielowi wychowanie indywidualnie jednej grupy.

Trudno jednak to uczynić; musiałoby się zmienić cały dotychczasowy system szkolny, opierający się na pracy nauczycieli fachowców.

Trzeba tedy obracać się w działaniu wychowawczem w ramach dotychczasowego systemu szkolnego i przydzielić każdej jednostce klasowej osobnego opiekuna, dbającego o jej wychowanie (systemem naszym).

Podany tutaj materjał jest bardzo obszerny. Nauczyciel ma swobodę wyboru rzeczy, które odpowiadają najbardziej potrzebom jego wychowanków.

6. Rozkład lekcji wychowania.

Jak przedstawia się u nas lekcja wychowania, podaję pokrótce.

Nauczyciel wchodzi do klasy. Młodzież wita go przez powstanie z miejsc, nauczyciel pozdrawia ich: Dzień dobry!

Dyżurni przedstawiają się, ew. składają raport.

Nauczyciel rzuca okiem po klasie, czy wszystko w porządku: stolik nauczyciela, przybory do pisania, dziennik. Podłoga, okna, kwiaty, firanki (bibułkowe), ściany, obrazy (jak wiszą), umywalnia, dzbanek z wodą, ławki (czy odczyszczone szkłakiem). Kontrola czystości i całości ubrania, obuwia, rąk, włosów, głowy.

Przegląd książek (wszystkich od czasu do czasu) zeszytów „na wychowanie", krótkiego streszczenia z ostatniej lekcji wychowania. Uwagi nauczyciela, doraźne poprawki.

Zapytania dotyczące ostatniej lekcji. Wykonanie poleceń (ew. uchwał klasowych).

Nowa lekcja: Co się wydarzyło nowego w klasie. Raport naczelnika, uwagi nauczyciela.

Co się wydarzyło w mieście. Omówienie ważniejszych wydarzeń.

Wydarzenia w Polsce: narodowe, kulturalne (rocznice, obchody) społeczno-polityczne. Epokowe wynalazki najnowsze.

Raport sprawozdawcy dziennikarskiego (w klasach niższych czyni to sam nauczyciel).

Odczytanie referatu, poleconego do opracowania uczniowi na lekcję (z dziedziny zachowywania się w towarzystwie, w szkole, lub zagadnień ogólnych).

Sprawy pożycia koleżeńskiego, ew. przekazanie ich sądowi klasowemu (cenzor klasowy) lub sądowi międzyklasowemu. Oznaczenie terminu sądowego (po lekcjach szkolnych — w razie potrzeby).

Program lekcji może się zmienić, stosownie do potrzeb klasy i uznania nauczyciela.

Raz w miesiącu na lekcji wychowania:

Posiedzenie gminy klasowej — przewodniczy naczelnik klasowy. Sekretarz pisze protokół. Potrzeby i życzenia klasy wogóle. Sprawy zarządu gminy szkolnej. Życzenia klas do zarządu gminy szk. (przedkłada naczelnik).

Kontrola składek na rzecz gminy i kółek.

(Ew. omówienie zarządzeń grona lub dyrekcji, uchwał zarządu gminy, wywieszanych w klasie na osobnej tablicy ogłoszeń. Odczytanie protokółu posiedzenia zarządu gminy szkolnej).

W środku okresu konferencyjnego: przejrzenie przez opiekuna katalogu not ze wszystkich przedmiotów, prowadzonego przez cenzora klasowego. Uwagi o postępach. Pochwały, nagany.

Po okresie konferencyjnym i wykazach: uwagi opiekuna o postępie i karności.

Kontrola stancyj.

Po występach szkolnych i przedstawieniach szkolnych lub publicznych: omówienie ich i krytyka wartości.

Doraźnie: odpowiedzi na ankiety i omówienie ich z uczniami. Sprawa stancyj. Zdrowotność (referaty uczniów). Sprawy bibljoteczki klasowej. Sprawy ogólnych potrzeb zakładu i młodzieży. Kontrola zadawanego materjału nauki — przeciążenie lektury prywatnej.

Poza tem inne sprawy:

Oszczędność a kasa szkolna. Popieranie wytwórczości rodzimej. Popieranie sklepu i bufetu uczniowskiego. Poparcie składek na cele Państwa. Odczytywanie artykułów popularno-naukowych, będących na czasie. Wiadomości z prawa karnego i cywilnego.

(Dla podniesienia znaczenia nauki o wychowaniu dawaliśmy uczniom w świadectwie noty z niej i wyróżnialiśmy pochwałą w świadectwie uczniów zasłużonych w pracy dla dobra gminy szkolnej).

7. O ideał wychowawczy.

Czy szkoła średnia ma ideał wychowawczy?

Miała do niedawna tylko ideał naukowy (nauczaniowy), streszczający się w wyrobieniu z ucznia człowieka wykształconego, z patentem maturzysty.

Wobec tego, że zajmowała się wychowaniem mało i doraźnie, nie zdołała wytworzyć sobie ideału wychowawczego. Wychowywała coprawda poniekąd, wytwarzając przez naukę przedmiotów (jako produkt uboczny) pewne wartości wychowawcze. Odbywało się to jednak na podłożu umysłu; dziedzina uczuć, woli i życia młodzieży leżała odłogiem, wyjąwszy nieliczne poczynania pod tym względem niektórych postępowych zakładów.

Szkoła nie zajmowała się uczniem jako człowiekiem, mającym także inne potrzeby oprócz umysłowych, t. j. potrzeby życia, leżące w sferze czynu, działania i nie przygotowywała go do życia. A wychowanie do życia powinno właśnie zająć się tą sferą potrzeb i wyrabiać w uczniu człowieka, przyszłego członka społeczeństwa, dobrego obywatela.

Szkoła, w której uczeń przebywa prawie połowę życia, nie może być tylko zakładem kształcącym. Powinna zająć się jego zainteresowaniami życiowemi, wychowaniem cielesnem, obywatelskiem, społecznem, estetycznem i określić sposoby rozwijania tegoż.

Na podłożu tak pojętej pracy, na podstawie pragnień, potrzeb, zmagań się i doświadczeń, może dopiero powstać ideał wychowawczy szkoły, jako ideał młodzieży, łącznie z ideałem instytucji nauczająco-wychowującej.

Praca taka nie rozwinie się na podłożu bierności, receptywności i reproduktywności młodzieży. Młodzież musi brać w niej czynny udział: odkrywać swoje potrzeby, wydobywać siły potrzebne do ich zaspokojenia, musi chcieć samowychowywać się. Nauczyciel ma obudzać takie pragnienia, sam zaś będzie przy urabianiu się ich tylko pomocnikiem i kierownikiem. Z tych zmagań się młodzieży wytryśnie samorzutny czyn młodzieży, który będzie czynem wychowawczym szkoły.

Dać odpowiednio pokierowane i uregulowane zaspokojenie zainteresowaniom młodzieńca, poruszyć jego życie do gruntu, wyczerpać wszystkie możności rozwinięcia go, znaczy wychować go i przygotować do życia w społeczeństwie. Wyżycie się w szkole musi poprzedzić jego życie jako samodzielnego obywatela w państwie.

Ideał wychowawczy szkoły musi tedy pokrywać się (w znacznej części) z ideałem młodzieży, wzgl. uzupełniać go.

W poszukiwaniu swoich ideałów i realizowaniu ich, młodzież dotychczas wysuwała się poza ramy szkoły. Ideały wychowawcze tworzyły się dotychczas poza szkołą, a nawet w przeciwieństwie do niej. Stąd rozdźwięk pomiędzy dążeniami szkoły a młodzieży. Poza szkołą powstały: ideał pracy obywatelskiej młodzieży (Szczepanowskiego), ideał tajnych związków, ideały polityczne, ideał harcerski, ideał strzelecki, peowiacki, Orląt.

Należy wciągnąć młodzież pod względem wychowawczym w orbitę szkoły i dać jej możność realizowania swego ideału na terenie szkoły. Trzeba wydobyć ze szkoły, nauki i życia w szkole czyn młodzieży, czyn wychowawczy. I tak:

a) przetworzyć wiedzę martwą szkoły w wiedzę czynną przez zużytkowanie jej w kółkach naukowych,

b) wiadomości literacko - śpiewno - muzyczne przeobrażać stale w czynne występy i produkcje szkolno - publiczne,

c) umiejętność robót ręcznych zużytkować zapomocą kółek pracy ręcznej dla celów przedstawień i prac szkoły, samozadowolenia i wyżycia się młodzieży,

d) ćwiczenia cielesne zużytkować w kołach sportowych młodzieży,

e) wiadomości wojskowe zużytkować w szkolnem kole wojskowem, mającem wzmocnić siłę obrończą przyszłych obywateli - żołnierzy,

f) bierną receptywność w klasie i posłuch dla przepisów przeobrazić w czynne życie obywatelskie w gminie szkolnej (jednej dla całego zakładu),

g) popędy humanitarne ująć w łożysko czynnej pomocy koleżeńskiej i pozakoleżeńskiej,

h) wiadomości z życia szkolnego, miejskiego i państwowego zużytkować do tworzenia opinji szkolnej, a coraz to nowe potrzeby życia zaspakajać zapomocą czasopisma szkolnego,

i) potrzeby życia codziennego uczniów omawiać na osobnych lekcjach wychowania (część ustna i piśmienna), prowadzonych (o ile możności) przez samą młodzież.

Wszystko to ująć w system wychowawczy, a nie traktować jako przygodny wytrysk i upust sił młodzieży, lub wybujanie się temperamentu.

Należy pobudzić wszystkie siły młodzieży do swobodnego rozwoju w czyn młodzieży — wywołać w zakładzie stały ruch, życie — a z niem radość z życia. Wtedy wyłonią się potrzeby duszy młodzieży, rozegrają się ukryte siły, obudzi współzawodnictwo, wytrysną pomysły, wytworzą się wartości wychowawcze. Należy je zbierać, badać, szeregować, uszlachetniać i podnosić do wysokości ideału wychowawczego, który będzie tworzył się na ich podłożu.

Minęło 12 lat od czasu uzyskania niepodległości. Dwanaście roczników maturzystów poszło w świat, przysposobionych jako tako pod względem wiedzy, lecz nie wychowanych do życia i pracy dla rozbudowującego się Państwa. Zaniedbanie to należy naprawić co rychlej. Raczej mniej wiadomości książkowych, a więcej przygotowania do czynnego i owocnego życia w państwie!

Szkoła nie powinna być ogrodzonem więzieniem młodzieży, lecz wolnem boiskiem, na którem mogłyby się rozwijać swobodnie i zaspakajać godziwe potrzeby życia młodzieży, przyszłych obywateli. Młodzież chce żyć swojem życiem i zbliżać je do życia starszych. Należy dopomóc jej do wychowania siebie na ludzi nie papierowych, lecz żywych, państwowotwórczych.

Ideałem tedy wychowawczym będzie wychowanie młodzieńca państwowo-twórczego, członka pogotowia państwowego młodzieży.

Z takim ideałem można iść w młodzież. Przyjmie go ona za swój, bo daje jej możność wyżycia się i pracy twórczej w szkole i późniejszem życiu.

Terenem do zdobywania tego ideału będzie każda szkoła, która będzie rozwijać się samodzielnie i oryginalnie i uzupełniać swoją treść naukową treścią wychowawczą czynu młodzieży i nauczycieli. Szkoły powinny w tych zmaganiach współzawodniczyć o lepsze, a każda starać się o stanie się wzorową.

Jeżeli szkoła chce zbliżyć się do ideału, musi umieć żyć — pozbyć się kwietyzmu, literatyzowania, a odpowiedzieć potrzebom życia młodzieży. Taka szkoła nie będzie nudną i suchą, bo będzie rozbrzmiewała życiem, radością pracy wspólnej wychowanków i wychowawców i wytworzy żywe, radosne i ochocze do pracy państwowe pogotowie młodzieży.

Słyszymy wszędzie wołanie o silnego człowieka. Takiego silnego człowieka da nam właśnie szkoła. Nie będzie to człowiek reprodukcyjny, lecz oryginalny, rozumiejący potrzeby życia i drugich — nie odpoczywający na laurach niepodległości, lecz pragnący rozwijać państwo i utrwalać jego byt, jako były członek państwowego pogotowia młodzieży.

Ideał państwowego pogotowia młodzieży powinien połączyć wszystkie warstwy oświecone bez względu na zapatrywania dzielnicowe i polityczne. Może on pozyskać dla pracy obywatelskiej także młodzież innych narodowości w naszem państwie, bo zapewnia także im swobodny rozwój sił ich młodzieży, osobiste bezpieczeństwo i poszanowanie odrębności narodowej.

F. SZAJNER.

Rys historyczny 100-lecia Zakładu Głuchoniemych we Lwowie.

W zamierzchłej starożytności nie zajmowano się wcale głuchoniemymi, upatrując w nich objaw gniewu Bożego, odwracano się od nich ze wstrętem. Prawodawca spartański Likurg kazał nawet pozbawiać życia głuchoniemych, jako istoty dla społeczeństwa nieużyteczne. Mojżesz był daleki od takiego okrucieństwa — swoje dla głuchoniemych uczucia objawiał tem, że zakazał im złorzeczyć, z nich się naśmiewać, co więcej, zalecał miłosierdzie dla nich.

Dopiero, gdy dobroczynne światło nauki chrześcijańskiej, równając wobec P. Boga wszystkie ludy, stany i jednostki, rozniosło pokój i szczęście po wszystkiej ziemi, dola głuchoniemych polepszyła się znacznie. Nie usuwano już ich od korzystania z miłosierdzia.

Aż do drugiej połowy wieku XVIII musieli głuchoniemi czekać na możność korzystania z nauki. Wprawdzie historja przekazuje nam sporadyczne wypadki, że tu i ówdzie wybitni nauczyciele osiągali bardzo dobre rezultaty w nauczaniu głuchoniemych, jednak nie potrafili oni zorganizować dla nich szkoły i swego systemu nauczania przekazać następcom.

Pierwszym, który ten cel osiągnął był ks. Michał de l'Epée. Przy poparciu i pomocy ludzi dobrej woli mógł w roku 1760 otworzyć w Paryżu, na całym świecie wówczas jedyną, pierwszą szkołę dla głuchoniemych. Wyszedł on z zasady naturalnego sposobu porozumiewania się głuchoniemych z otoczeniem t. j. gestykulacji. Metoda jego uzasadniała się na umówionych znakach czyli migach, któremi oznaczał wszystkie składniki mowy i tym sposobem dostawał się do władz umysłowych głuchoniemych i dawał im możność wyuczenia się mowy piśmiennej. Metoda nauczania ks. de l'Epée ma nazwę metody mimicznej albo francuskiej.

Zupełnie inny system nauki głuchoniemych powstał w Niemczech. Wychodząc z założenia, że głuchoniemi mają, prócz słuchu, wszystkie inne zmysły i władze umysłowe, jak też organa mowne normalnie rozwinięte, a jedynie tylko brak słuchu pozbawia ich mowy, przez układanie tych organów sposobem sztucznym do każdej litery, uczyli wymawiania pojedynczych liter, każdej z osobna, następnie łączyli je w sylaby, słowa i całe zdania. Metoda ta nazywa się metodą ustną albo niemiecką. Pierwszy zakład głuchoniemych w Niemczech powstał w Lipsku w r. 1778, założony przez Samuela Heinickego. Metoda nauczania francuska miała tę niedogodność, że tylko ludzie znający znaczenie znaków mimicznych mogli się z głuchoniemym wprost porozumieć. Metoda niemiecka miała tę wyższość nad metodą francuską, że dawała

głuchoniememu możność porozumiewania się z otoczeniem wprost zapomocą mowy artykulacyjnej.

Z połączenia metod francuskiej i niemieckiej powstała metoda mieszana mimiczno - artykulacyjna. Metodą tą posługiwały się zakłady austrjackie i polskie. Nauczyciele szkół głuchoniemych są bezwzględnymi zwolennikami metody ustnej, sami głuchoniemi jednak wolą metodę mieszaną, bo ta daje im możność porozumiewania się między sobą ich mową naturalną t. j. mimiką, a z otoczeniem słyszącem mową ustną.

Możliwość uczenia głuchoniemych była uważana w początkach jako zdarzenie nadzwyczajne. Szkoła ks. de l'Epée nabrała takiego rozgłosu, że ze wszystkich krajów zjeżdżali się do Paryża uczeni, aby przekonać się naocznie o rezultatach osiągniętych w nauce głuchoniemych i poznać metodę ich nauczania. Cesarz austrjacki Józef II, będąc w Paryżu, po zwiedzeniu szkoły ks. de l'Epée wyraził się, że ze wszystkiego co widział, najgodniejszem podziwu i budzącem najwięcej zainteresowania była szkoła głuchoniemych.

W niedługim czasie za przykładem Paryża w stolicach państw niezależnych powstają zakłady dla głuchoniemych.

Jak wspomniałem w Niemczech, w Lipsku w r. 1778, we Wiedniu 1779, w Berlinie 1788, w Linzu 1812, w Polsce w Warszawie 1818.

Małopolska — kraj zubożały, nie mając samodzielnego bytu państwowego, będąc pod naporem cisnącego się ze wszystkich stron i do wszystkich dziedzin życia intelektualnego germanizmu, nie mogła zdobyć się na wysiłek powołania do życia własnej szkoły dla głuchoniemych.

W czasie, kiedy samodzielny wysiłek społeczeństwa na założenie własnej szkoły zdawał się być niemożliwy, znalazł się dobroczyńca obcej narodowości w osobie austr. biskupa polowego ks. Michała Leonharda, który pod pseudonimem Franciszka Holdheima dał inicjatywę założenia zakładu dla głuchoniemych w Małopolsce, ofiarowując w r. 1828 na rzecz powstać mającej fundacji znaczną na ówczesne czasy kwotę 18.000 fl. austr. Za przykładem szlachetnego ofiarodawcy poszło i społeczeństwo polskie, ofiarowując na założenie zakładu znaczne datki, tak, że już w r. 1830 z procentów zebranego funduszu można było wynająć na szkołę mieszkanie, przyjąć nauczyciela i zakupić najniezbędniejsze przybory szkolne. Uroczyste otwarcie szkoły nastąpiło 4 października 1830 r.

Fundacja opiera się na akcie fundacyjnym, który wyznacza na protektora każdoczesnego naczelnika kraju, nadzór powierza ks. arcybiskupowi obrz. łac., a zarząd majątkiem dyrektorjatowi złożonemu z przedstawicieli Kapituły Metropol. obrz. łac., Namiestnictwa, Wydziału Kraj., Magistratu m. Lwowa i 2 członków Rady gminy m. Lwowa. Przewodnictwo dyrektorjatu spoczywa w rękach członka kapituły.

Pierwszym nauczycielem był nauczyciel głuchoniemych w Pradze, Dominik Wichitil. Uczniów umieszczonych na koszt zakładu było 10, dochodzących 5. Wychowankowie zakładu umieszczeni byli początkowo na stancji u mieszczan rękodzielników, którzy sami się do tego dobrowolnie zgłosili. Mieli oni obowiązek dać im całe utrzymanie i odzież, posyłać do szkoły i uczyć rzemiosła, którym się sami trudnili.

Sprawozdanie z r. 1831 wymienia następujących rękodzielników, którzy dobrowolnie zgłosili się utrzymywać i kształcić głuchoniemych: Bonny — rękawicznik, Dembicki — ślusarz, Gaćkiewicz — grzebieniarz, Göbel — instrumenciarz, Gröschel — gwoździarz, Hennemann — cukiernik, Keller — piekarz, Kurzweil — szewc, Machniewski — szewc, Mayer — rękawicznik, Menczek — garncarz, Pohl — krawiec, Salzer — nożownik, Schumann — mechanik, Sidorowicz — mydlarz, Töpfer — rusznikarz, Stock — fryzjer, Weissberger — piekarz, Zabrodzki — stelmach.

Gotowość swoją leczyć bezpłatnie wychowanków instytutu ofiarowali: profesorowie: Dr. Med. Franciszek Babel de Frohnsberg, Ferdynand Stecher de Sebenitz, Wojciech Żerdziński, Antoni Sławikowski, fizyk miejski Józef Berbl. Gremjum aptekarzy lwowskich obowiązało się przez lat 10 dawać leki bezpłatnie chorym instytutu.

Jak ciężkie było życie dzieci głuchoniemych świadczy następujący ustęp wyjęty ze wspomnianego sprawozdania:

Powyżej wymienieni 10 nieszczęśliwych, są to dzieci ubogich rodziców, przybyli bez wszelkiej prawie odzieży, przez co dyrekcja zmuszona była dać im bieliznę i odzienie. Sześciu z tychże głuchoniemych przez słabość zdrowia, równie jak i zaniedbanie początkowe, nie mogli być oddanymi obywatelom miejscowym, a dyrekcja przymuszoną została mieć o nich staranie pod nadzorem nauczyciela Wichitila.

Plan nauki był następujący:

Głuchoniemi uczyć się mają nietylko czytać i pisać, ale także języka głosowego, jako nieodzownego środka do powiększenia poznań, jak i możności utwierdzenia w nich pamięci udzielanych im pojęć i wyobrażeń. Dalsze przedmioty tej mozolnej nauki, rozłożone na lat sześć, są następujące: Poznanie Boga, nauka wiary. nadzieja chrześcijanina, sakramenta święte wraz z głównemi rysami historji Starego i Nowego Testamentu, z wykładem obowiązków ku bliźniemu, jako chrześcijanina i obywatela, nauka rachunków, język niemiecki podług zasad gramatyki ogólnej, nauka nazwisk, stopniowanie i znamiona pojęć, sposoby mówienia w ich znaczeniu właściwem i przez przenośnie, czyli figury, historja naturalna i technologja, geografja państwa cesarskiego, język przez znaki, czyli na migi.

Tymczasowo dawane będą nauki w języku niemieckim, wszelako będzie staraniem, aby na przyszłość i w języku krajowym były udzielane.

Godziny do nauki są: rano od 9-tej do 11-tej, z południa od 2-giej do 4-tej. We czwartek popołudniu wolno jest obcym odwiedzać instytut.

Do nauki religijnej dla głuchoniemych byłby potrzebny osobny nauczyciel, na teraz jednakże ofiarował się dobrowolnie ks. Głuziński, katecheta w szkole płci żeńskiej sióstr miłosierdzia, tenże, i kandydaci do stanu nauczycielskiego tutejszej wzorowej szkoły głównej, Łukasz Prześlakiewicz i Mikołaj Ilnicki, bywają obecni nauce profesora Wichitila, dla nauczenia się metody i wspierania go w jego zawodzie.

W r. 1834 nabyto na zakład dom własny, a ponieważ ten okazał się do tego celu nieodpowiednim zamieniono go na parcelę przy ul. Łyczakowskiej, celem wybudowania budynku mogącego pomieścić 50 wychowanków. Budowę rozpoczęto w r. 1840, a w następnym oddano do użytku. Budynek ten kilkakrotnie dobudowywany i rozszerzany do dziś służy swemu celowi.

Słusznie trzeba przyznać, że ówcześni gubernatorzy Małopolski jako protektorzy zakładu gorliwie się nim zajmowali, przyczyniając się swoim wpływem i inicjatywą do powiększenia funduszów, co wpływało korzystnie na jego stały rozwój. Do rozwoju zakładu przyczyniła się też znacznie pomoc stanów krajowych a następnie Sejmu Małopolski, która od początkowej kwoty 1000 zł. w r. 1836 stopniowo wzrastała do 35.000 K. w r. 1914. Również i gmina m. Lwowa przyjęła na siebie znaczny ciężar ponoszenia kosztów utrzymania zakładu, wynoszący przed wojną 6.600 K. Nie opuściły go też i osoby z zamożniejszych sfer społeczeństwa, składając w darze niekiedy znaczne fundusze, np. Marja z Kołłątajów Sikorska 1/3 część swych dóbr rodzinnych Buków i Trześniów, wartości szacunkowej 99.360 K., duchowieństwo diecezji przemyskiej 5.671 K., hr. z Golejewskich Czarkowska 20.000 K., właściciel dóbr Walerjan Czajkowski 10.000 K., ks. Kucharski 9.448 K., Magdalena i Bonifacy Stillerowie 10.000 K. Bilans z 31 grudnia 1913 r. wykazuje w papierach wartościowych, w których były umieszczone fundusze fundacyjne kwotę 316.363.12 K. Dochód z subwencyj w tym roku wynosił 42.218.68 K.

W roku 1856 wprowadzony został język polski nauczania. Nauczycielem, który zaczął uczyć w języku polskim był Tadeusz Chocholausek. Wydał on pierwszy podręcznik do nauki języka p. t. „Obraz i słowo“. W latach 1875—1878 nastąpiła reforma zakładu na wzór wysoko wówczas stojącego pod względem nauczania instytutu warszawskiego. Stamtąd też sprowadzono 3 siły nauczycielskie. Od tego czasu następuje stały rozwój zakładu tak pod względem liczby wychowanków, jak też grona nauczycielskiego, oraz metody nauczania. Przyczyniła się do tego znacznie osoba kierownika ś. p. A. Mejbauma, który z prawdziwem poświęceniem i niezmordowaną pracą poświęcił cały swój trud i siły dla dobra zakładu. Jak zakład spełniał swoje posłannictwo może zaświadczyć fakt, że w latach 1918—1920 w obronie Lwowa stanęli z orężem w ręku głuchoniemi, byli wychowankowie zakładu.

Wojna i jej skutki zniszczyły cały dorobek wieloletniej pracy zakładu i poderwały zupełnie podstawę jego materjalnego bytu. W tem ciężkiem położeniu przyszło zakładowi z częściową pomocą Państwo Polskie, biorąc na siebie ciężar płac personelu nauczycielskiego przez przyjęcie grona nauczycielskiego na swój etat i udzielanie stałego subsydjum w kwocie 10.000 zł. rocznie.

Ujemną stroną zakładu jest jego prywatny charakter. Brak podstaw materjalnego bytu zmusza do szukania pomocy u społeczeństwa, a obecny kryzys gospodarczy ogranicza ją do minimum.

Obowiązujący statut zezwala na przyjmowanie dzieci religji katolickiej, a katolicy nie mają do niego przystępu. Mając do obsługi 5 województw, jest stale przepełniony, co nie wpływa korzystnie tak na higjenę jak też na naukę. Brak funduszów nie pozwala na dalszą rozbudowę.

Wyręczając przez wiek cały Państwo z obowiązku utrzymywania szkoły, zakład spełnił swe zadanie. Głuchoniemi, którzy z bronią w ręku stanęli w obronie Ojczyzny, dobitnie dowiedli, że są pełnowartościowymi obywatelami Państwa.

Obchód stulecia odbył się dnia 28 czerwca. Uroczyste nabożeństwo odprawił ks. biskup Lisowski, a następnie odsłonił i poświęcił tablicę pamiątkową, ufundowaną przez byłych wychowanków, zrzeszonych w towarzystwie „Nadzieja“ ku czci zmarłych: fundatora, kierowników i nauczycieli zakładu.

W uroczystej Akademji wzięli udział J. E. Ks. Arc. Twardowski, biskup Lisowski, reprezentanci Województwa, Kuratorjum Okr. Szk. Lw., Gminy m. Lwowa, Uniwersytetu, delegaci zakładów głuchoniemych z całej Polski. tow. nauczycielskich, oświatowych i społecznych i wiele osób z grona rodziców i przyjaciół głuchoniemych oraz liczna rzesza byłych wychowanków z całej Małopolski.

W przemówieniach poszczególni delegaci podnosili wielkie znaczenie zakładu jako placówki oświatowej dla głuchoniemych, w której w okresie 100-lecia otrzymało wykształcenie 2371 wychowanków, otrzymując możność samodzielnego bytu.

Pełny obraz działalności zakładu dała wystawa prac uczniów i byłych wychowanków zakładu, zaś pracy grona nauczycielskiego urządzenie wzorowe klasy szkolnej. Miało się namacalny dowód, że głuchoniemy wykształcony niczem nie ustępuje ludziom pełnozmysłowym, a nawet może dojść na bardzo znaczny stopień artyzmu. Prace rękodzielnicze głuch. wykazywały, że mogą oni zdobyć się na samoistny byt, jako pierwszorzędni majstrowie, rękodzielnicy.

W klasie szkolnej szczególniejszą uwagę zwracały pomoce naukowe wykonane przez nauczycieli, oraz wykresy z rocznego okresu wzrostu i wagi uczniów dwu klas. Do poszczególnych wykresów dołączone były portrety uczniów wykonane przez nauczycieli prowadzących klasy. Życie internatu przedstawione było w wykresie działalności gminy i sądu koleżeńskiego. Obraz wyników nauczania dawały wypracowania piśmienne uczniów oraz redagowana przez nich gazetka szkolna.

Wychowanie fizyczne.

Święta sportowe szkolne w lwowskich szkołach średnich żeńskich w roku szkolnym 1930/1931.

W czerwcu b. r. prócz ogólnego Święta Wychowania Fizycznego ogółu młodzieży szkół lwowskich odbyły się święta sportowe oddzielnie na terenie poszczególnych zakładów żeńskich średnich i były dalszym etapem ewolucji, jaką te święta od kilku lat przechodzą. Osiem szkół średnich lwowskich umieściło w programie swego święta szkolnego zawody zespołowe w biegu, w rzucie i skoku w dal. Zestawienie wyników wykazało, że minima, określone przez regulamin Państwowej Odznaki Sportowej, zostały przez ogół młodzieży szkół w tych 3 konkurencjach z łatwością osiągnięte. Wobec tego święto sportowe przez swój charakter było doskonałą próbą sił dla młodzieży przed poddaniem się próbom sprawności fizycznej dla zdobycia Państwowej Odznaki Sportowej, które organizować będą dyrekcje szkół średnich od b. roku szkolnego co roku dla młodzieży po ukończonym 16-tym roku życia.

W tym roku, jak zawsze dotychczas, otrzymają zespoły szkolne za swe wyniki nagrody wędrowne, ale po raz ostatni, gdyż następnym etapem ewolucji święta sportowego szkolnego będą próby sprawności, a jako nagrody, odznaki P. O. S.

Dla zorjentowania dyrekcyj i wychowawczyń fizycznych podaję liczbę punktów zdobytych przez poszczególne zespoły (po 10 uczennic) w biegu, rzucie i skoku w dal:

gimnazjum państwowe im. król. Jadwigi	10579.09	punktów
gimnazjum i seminarjum im. Strzałkowskiej	9914.97	„
gimnazjum im. Adama Mickiewicza	9760.89	„
seminarjum II. państwowe	9710.56	„
seminarjum I. państwowe	8927.88	„
seminarjum Rychnowskiej	7281.47	„
gimnazjum ewangelickie	4067.78	„
gimnazjum im. Słowackiego	3706.88	„

UWAGA: gimnazjum im. Słowackiego dało zespół tylko 5 uczennic, wszystkie inne zakłady 10 uczennic.

Do biegu rozstawnego 5 × 50 m stanęły zespoły tylko 2 zakładów: gimnazjum państwowe im. król. Jadwigi, osiągając czas 37 sekund i 38 sekund; gimnazjum im. A. Mickiewicza 38,1—5 sek. i 38,2—5 sek.

Czterotygodniowy wakacyjny kurs wychowania fizycznego w Rudniku n/S.

Kuratorjum O. S. Lw. zorganizowało w roku bieżącym ponownie kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli szkół powszechnych w czasie od 3—30 sierpnia 1931 r.

Zajęcia odbywały się w budynku i na boisku państw. seminarjum nauczycielskiego; tam również mieściły się kwatery oraz kuchnie dla uczestników kursu. Nauka pływania oraz kąpiele odbywały się w Sanie.

Serdeczną opiekę i troskliwość dla poczynań kursu wykazywał ks. dyr. Lasocki. Kierownictwo kursu spoczywało w ręku p. inspektora J. Wagnera, który nie szczędził żadnego trudu, celem stworzenia jak najlepszych warunków dla uczestników kursu.

Prelegenci na kursie: pp. Polasekowa Helena, Wasilewska Zofja, Sztaba Stanisław, Wojnarowski Apolinary.

Grupa „A“:

		K. O. S. — Lwów		Poza K. O. S. — Lwów	
kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	mężczyzn
31	6	19	4	12	2

Grupa „B“:

20	20	13	4	7	16

Wszystkich uczestników kursu — w liczbie 77 — podzielono na dwie grupy. Grupa „A“ dla uczestników przebywających po raz pierwszy na kursie wychowania fizycznego — grupa „B“ dla uczestników zaawansowanych. Zajęcia prowadzono od godziny 7 do 18 z przerwami 1 godz. na śniadanie, 3 godz. na obiad i odpoczynek.

Ponadto nadobowiązkowo dla obu grup łącznie prowadziły panie Polasekowa i Wasilewska tańce narodowe i pląsy w godz. 19,30 do 21, zaś panowie Sztaba S. i Wojnarowski w sobotnie popołudnia próby chóru zorganizowanego z pośród kursistów, przyczem pieśni kościelne śpiewał chór w niedziele na wspólnem nabożeństwie.

Materjał nauczania na kursie został skrupulatnie przez prelegentów przerobiony. Kursiści obu grup wykazali bardzo duże zainteresowanie i nader gorliwie wypełniali wszystkie obowiązki i prace na kursie. Dodatnie wyniki dały lekcje praktyczne prowadzone przez kursistów na miejscowej — zawsze do ćwiczeń i zabaw chętnej — młodzieży.

Z ramienia kuratorjum przebywała na kursie w dniach 9—12 sierpnia instruktorka wychowania fizycznego L. Tomkiewiczówna. Ponadto zaszczycił kurs swoją bytnością P. Kurator St. Świderski oraz pp. wiz. Dr. Pisch i Koziara.

O dużem znaczeniu wychowawczem była wycieczka 1-dniowa kursu śpiewackiego z Jarosławia, która przybyła pod kier. p. insp. Bema.

Korzyści kursu wychowania fizycznego w Rudniku są niewątpliwie duże, ponieważ dały: pogłębienie wiadomości z zakresu teorji wychowania fizycznego — duży zasób materjału ćwiczebnego, rozbudziły zamiłowanie i odczucie potrzeby ruchu i jego zbawiennych wpływów na młodociane organizmy.

Ponadto wspólne dole i ciężkie warunki pracy zespolą znowu garstkę wychowawców fizycznych, którzy po powrocie z kursu poczynią z pewnością wszelkie starania, by dziatwie — ich opiece oddanej — przysporzyć dużo zdrowego ruchu, radości i zabawy, oraz dać jej silny fundament dla przyszłej a koniecznej tężyzny ducha i ciała.

Krajoznawstwo i turystyka.

Regjonalne Muzeum Podolskie T. S. L. w Tarnopolu.

Tarnopolskie Koło T. S. L. przystąpiło w roku 1907 do założenia Regjonalnego Muzeum Podolskiego, jako najdzielniejszego środka, uzupełniającego ogólną działalność Towarzystwa w kierunku krzewienia i podniesienia oświaty w tej części kraju. Dzięki pierwszym wysiłkom i trudom ówczesnego zarządu koła, jak również dzięki ofiarności społeczeństwa, już w krótkim czasie powstała na terenie ziemi tarnopolskiej nowa placówka kultury polskiej, która stała się ostoją i strażnicą wielu cennych pamiątek przeszłości. Wojna światowa, która szczególnie w tej połaci kraju tak dotkliwe spustoszenia wyrządziła, nie oszczędziła również i owej skromnej świątyni wielkiej przeszłości narodu. Muzeum poniosło bardzo dotkliwe straty. Jednak w zrozumieniu szczytnego posłannictwa takiej instytucji, zaczęto pracować intensywnie nad odbudową Muzeum i udostępnieniem zbiorów dla ogółu. Uporządkowanie lokalu, odszukanie i zgromadzenie pozostałości dawnych zbiorów, sprawienie nowych gablot i szaf dla pomieszczenia nowych zbiorów wymagało niemałych trudów i kosztów, poniesionych dla dobra sprawy t. j. uratowania Muzeum od całkowitego upadku.

Ta żmudna praca, zapoczątkowana w roku 1925 wśród warunków niezwykle trudnych, prowadzona jednak wytrwale i systematycznie, osiągnęła w roku 1930 swój pierwszy cel, mianowicie otwarcie Muzeum Regjonalnego Podolskiego.

Z chwilą otwarcia tej ważnej placówki, powołanej do wypełnienia doniosłych zadań kulturalno - oświatowych i naukowych, musi praca muzealna podążyć szerszym torem i objąć całą połać województwa tarnopolskiego. Wielką usługę dla zgromadzenia cennych pamiątek przeszłości oraz przedmiotów o wartości naukowej i muzealnej może oddać nauczycielstwo, które przez swoją częstą styczność ze społeczeństwem i charakter swego posłannictwa może samo zdziałać wiele oraz zjednać do współpracy jednostki dzielne i ideowe. Nauczycielstwo, któremu niewątpliwie leży na sercu sprawa ratowania pamiątek naszej kultury, wykazującej tyle cech charakterystycznych, pośpieszy niezawodnie zarządowi muzeum z pomocą i w wielkiej swej liczbie przyłączy się do ratowania zabytków kultury i zasilenia zbiorów muzealnych. Z tego powodu zamieszczamy poniżej szczegółowe wskazania praktyczne, które ułatwią orjentację w zakresie zbierania przedmiotów, nadających się do przesłania.

Muzeum w ogólności ma odtworzyć przeszłość i teraźniejszość Ziemi Podolskiej w dziedzinie wszystkich działów przyrody, oraz życia i kultury jej mieszkańców od czasów przedhistorycznych do chwili obecnej — możliwie najwszechstronniej i najściślej. Stosownie do tego pożądane są okazy z następujących działów:

I. Geologja — Geografja: Próbki skał i minerałów, karty geologiczne, przekroje i modele formacyj geologicznych, karty geograficzne, grafikony, tabele, modele hypsometryczne, atlasy, tabele metereologiczne, statystyczne i t. p.

II. Fauna: Zwierzęta ssące, płazy, ryby, ptaki, owady i wogóle stworzenia żywe w okazach wypchanych spreparowanych lub podobiznach fotograficznych, rysunkowych i modelach, trofea myśliwskie, rogi, głowy, czaszki, skóry, tudzież okazy fauny kopalnej, lądowej i wodnej.

III. F l o r a: Próbki wszelkich na Podolu trafiających się gatunków drzew i krzewów tudzież okazy botaniczne, zestawione w zielnikach — flora kopalna i jej odciski w formacjach geologicznych.

IV. A n t r o p o l o g j a: Resztki szkieletowe człowieka od najdawniejszych czasów przedhistorycznych do XIX. wieku, wyłącznie z terytorjum Podola i jedynie ze znalezisk przypadkowych.

V. P r e h i s t o r j a (w y k o p a l i s k a p r z e d h i s t o r y c z n e): Wszelkie wyroby krzemienne i z innych kamieni, próbki kamieni, z których wyrabiano narzędzia, broń i ozdoby z miedzi, bronzu, żelaza, wyroby ozdobne z bursztynu, kości, gliny, szkła i barwne kamienie, naczynia i przedmioty gliniane i metalowe w całych lub w samych fragmentach — wyłącznie z terytorjum Podola i tylko ze znalezisk przypadkowych.

VI. W y k o p a l i s k a h i s t o r y c z n e: Monety, wykopywane w skarbach lub znajdowane pojedyńczo, naczynia gliniane, szklane, metalowe, wyroby metalowe, broń i jej fragmenty, stare kafle, cegły i dachówki, flaszki, dzbanki, misy, rzeźby kamienne, całe i w fragmentach, tablice marmurowe, alabastrowe, metalowe i p. t. z napisami i rzeźbami, stare okucia, podkowy, części uprzęży, sarkofagi kamienne, okucia metalowe trumien, medale, medaliki, krzyżyki, kamienie rznięte, tłoki pieczętne, pierścienie i tp.

VII. P r z e m y s ł a r t y s t y c z n y: Dawne meble, stoły, szafy, serwantki, sekretarzyki, skrzynki, klawikordy, tkaniny, dywany, pasy, szale, koronki, dawne części strojów, porcelana, zegary, stare ramy do obrazów, przedmioty do ozdoby mieszkań, przedmioty kultu religijnego, kadzielnice, dzwonki, kielichy, ornaty, obrusy, serwety, oprawy książek,dawne wyroby szklanne, metalowe, drewniane, kamienne figurki, rzeźby, stare lalki i zabawki dziecinne, łyżki, noże, widelczyki, kałamarze, okucia mebli i t. p.

VIII. E t n o g r a f j a (w y r o b y l u d o w e): Skrzynie, stoły, stołki, ławki, półki, kołyski, obrazy na szkle, drzewie i płótnie, zamki, kłódki, garnki, misy, dzbanki, cebrzyki, konewki, łyżki, noże, nożyczki, czerpaki, kaganki, lichtarze, świeczniki, kądziele, kołowrotki, międlice, cierlice, warstaty tkackie, garncarskie, kuśnierskie, pługi, żarna, biczyska, uprząż na konie, jarzma na woły, stępy, przyrządy do tłoczenia oliwy, stroje codzienne i świąteczne, letnie i zimowe, kobiece, męskie i dziecinne, pająki ze słomy i drewienek, ptaszki z jaj lub makówek, wycinanki, pierścienie, szpilki, szpinki, kolczyki, krzyżyki, medaliki, laski, tabakierki, fajki, bukiety, szopki, gwiazdy, wieńce dożynkowe, wiązki ziela święconego, palmy, różdżki weselne, kołacze, korowaje, pisanki, piszczałki, trąby i trębity, skrzypki wyrobu wiejskiego, liry, kobzy, rogi, gwizdawki, i wogóle wszelkie instrumenty, zabawki dziecinne jak: piłki, grzechotki, lalki, i wogóle czem posługuje się lud podolski w życiu codziennem i praktykach świątecznych.

Przy wszystkich tych przedmiotach podać zawsze miejscowość, z których pochodzą, sposób użycia, bliższe objaśnienia i nazwę, której lud używa na ich określenie w brzmieniu najdokładniej zanotowanem z ust ludu danej okolicy.

IX. P a m i ą t k i h i s t o r y c z n e: Medale, medaljony, monety metalowe i papierowe, odznaki honorowe, godła cechów, emblematy, znaki pańszczyźniane, krzyżyki historyczne i medaliki, dokumenty, dyplomy, pergaminy, autografy, portrety, rysunki, fotografje, sztychy, drzeworyty, litografje, sprzęt wojenny, mundury, odznaki wojskowe i t. p. odnoszące się wyłącznie do Podola lub tu zachowane.

X. Obrazy: Portrety osób historycznych, związanych z przeszłością Podola, typy ludowe, sceny historyczne, widoki miast, osad, dworów, zamków, kościołów, krajobrazy dawne i obecne — wyłącznie, odnoszące się do Podola.

XI. Archiwum muzealne: W tym dziale pożądane są wiadomości o wszelkich zabytkach Podola, nadsyłane do Zarządu Muzeum z podaniem miejscowości i powiatu oraz opisem danego zabytku z zaznaczeniem stanu, w jakim się w danym czasie znajduje, a więc: zamków, kościołów, cerkwi drewnianych i murowanych, bożnic drewnianych i murowanych, pałaców, dworów, starych budynków, pomników, figur przydrożnych, nagrobków cmentarnych i kościelnych, napisów i odcisków ze starych dzwonów i tablic napisowych. Uprasza się o nadsyłanie widokówek z podobiznami wszelkich zabytków na Podolu, widokami miast, wsi, rzek, gór, lasów, mostów, fabryk, zakładów przemysłowych i t. p. tudzież zdjęć fotograficznych z Podola, zawsze jednak dokładnie podpisanych na odwrocie. — Pożądane też są bardzo dawne ilustracje i rysunki z przeszłości Podola, tak liczne np. w dawnych rocznikach „Tygodnika Ilustrowanego", „Kłosów", „Wędrowca", „Przyjaciela Ludu" i t. p. w czasopismach ilustrowanych, które należy nadsyłać w całych tomach lub w poszczególnych zeszytach i częściach: Wogóle w tym dziale pożądane są wszelkie plany, karty, podobizny, ilustracje stare i najświeższe, obejmujące wszelkie działy, wchodzące w zakres zbiorów muzealnych, które postawiło sobie za zadanie zebranie całego materjału do inwentaryzacji zabytków Podola.

Należy donosić Zarządowi Muzeum o wszelkich dokonanych odkryciach, tudzież o istniejących na Podolu zbiorach po dworach, kościołach, cerkwiach, klasztorach i poszczególnych kolekcjonerów.

XII. Bibjoteka muzealna: Dzieła, druki, rękopisy, karty, plany, autografy, odnoszące się do dziejów Podola lub traktujące o powyżej wymienionych dziełach, wchodzących w zakres zbiorów Muzeum. Pożądane są zwłaszcza opracowania monograficzne powiatów i poszczególnych miejscowości podolskich, monografje historyczne, kulturalne, zabytkowe, przyrodnicze, etnologiczne, dzieła podstawowe, jak encyklopedje, słowniki, biografje, bibljografje i t. p. tudzież dzieła z zakresu muzeologji, katalogi zbiorów polskich i obcych, przewodniki muzealne, katalogi wystaw, zestawienia zbiorów polskich, statuty instytucyj muzealnych, bibljotecznych i archiwalnych tudzież ich katalogi drukowane.

Z przedmiotów wymienionych bardzo wiele tuła się zupełnie bezpożytecznie po kątach i strychach wielu domów na prowincji i bez żadnej szkody dla właścicieli mogą być ofiarowane zbiorom Muzeum, które w programie swym postanowiło nie rywalizować z muzeami wielkomiejskiemi, a zająć się wyłącznie gromadzeniem i ratowaniem od zniszczenia pamiątek Podola. Odnośnie do działu antropologji, prehistorji i wykopalisk historycznych zaznacza się, iż Zarząd Regjonalnego Muzeum Podolskiego uprasza o ofiarowywanie do jego zbiorów tylko znalezisk przypadkowych, przestrzegając przed samowolnem prowadzeniem rozkopów, które przeprowadzać można wyłącznie za wiedzą i zezwoleniem odnośnego konserwatora państwowego.

Koszta posyłek pod adresem Regjonalnego Muzeum Podolskiego (Tarnopol, ulica Kaczały l. 2) poniesie zawsze chętnie Zarząd Muzeum.

W razie żądania pokrycia innych wydatków, należy każdorazowo porozumieć się się listownie z Zarządem Muzeum w Tarnopolu.

Wykopaliska archeologiczne w Trójczycach.

Trójczyce leżą na granicy powiatu przemyskiego i jarosławskiego. Teren wsi jest pagórkowaty, dawniej — t. zn. przed wojną światową — był bardzo zalesiony. Obecnie na miejscach dawnych lasów osiedli koloniści, przybyli częściowo z Ameryki, a częściowo z powiatów łańcuckiego i rzeszowskiego.

W czerwcu b. r. gospodarz Wasyl Gałęzyka przystąpił do kopania stawu przy swoich zabudowaniach na mokrej łące. Pod 50 cm warstwą iłu i glinki posnej natrafiono na pokład gruby torfu. W głębokości 3 m znaleziono dwie czaszki ludzkie i kości oraz szczęki jakiegoś zwierzęcia. Robotnicy, którzy kopali staw, myśleli, że to może kości poległych w wojnie światowej. Gdy się o tem dowiedziałam, poszłam tam i zabrałam kości do siebie.

Z wyglądu czaszek, które są dziwnej budowy, bo kości czołowe są bardzo skośne o silnie wystających kościach policzkowych, osądziłam, że pochodzenie tych czaszek i kości jest dawne. Również dwie szczęki zwierzęce są duże, z zębami silnemi i kłami rozmiarów o wiele większych od zębów naszego dzika.

Tak czaszki jak i szczęki zwierzęce są bardzo twarde, zupełnie skamieniałe, a ponieważ znajdowały się w torfowisku, przeto sczerniały, jak węgiel kamienny.

Kości te zabrałam do siebie, a następnie zaniosłam je do muzeum przemyskiego. Inżynier Kazimierz Osiński, kustosz muzeum przemyskiego, oświadczył, że pochodzenie tych kości jest bardzo dawne.

Żywo interesuję się tem wszystkiem i sądzę, że w Trójczycach znajdują się jeszcze inne ciekawe dla nauki wykopaliska.

Iza Kudlanka
kier. 3-kl. szk. powsz. w Trójczycach.

Sprawozdanie z działalności Nauczycielskiego Powiatowego Komitetu Regjonalnego w Rohatynie.

Samo pojęcie regjonalizmu w tutejszym powiecie było wśród ogółu ludności mało znanem. Wiadomo, że tyczy się to pojęcie czegoś odnoszącego się do pewnej okolicy, ale nie zdawano sobie jasno sprawy, czem jest właściwie regjonalizm, jakie ma zadania i cele w kulturze ogólnej i jak należy zorganizować pracę na tem polu. Więcej o tem wiedziało nauczycielstwo szkół powszechnych. W „Głosie Nauczycielskim“ często wspominano o nim, ale nie było dokładnego opisu organizacji, zadań i celów regjonalizmu. Dlatego sam regjonalizm jako nowa gałąź kultury w naszym powiecie interesował małą garstkę osób, a nikt jeszcze o czynnej pracy nad regjonalizmem nie myślał. Dopiero w grudniu 1930 r. zwołał nowo mianowany inspektor szkolny p. Karol Dzieduszko do biura Rady Szkolnej Powiatowej w Rohatynie zebranie osób, które stworzyło Komitet Regjonalny. Okazało się, że najwięcej mogłoby pracować na polu regjonalizmu nauczycielstwo szkół powszechnych, które, przebywając w każdej miejscowości powiatu, może zbierać materjały do pracy i wiedzy regjonalnej. Dlatego na tem zebraniu postanowiono przedewszystkiem nauczycielstwo wciągnąć do tej pracy. Nie wykluczano pracy osób z poza nauczycielstwa, ale liczono

się z tem, że nauczycielstwo da najwięcej pracowników. Pewne prace regjonalne bywały już podejmowane w powiecie. Najbardziej zasłużonym pod tym względem jest p. Franciszek Prus Biesiadecki, ziemianin, wydający już czwarty rok „Kronikę Powiatu Rohatyńskiego“ i mający piękne zbiory, przeważnie z działu historji, literatury i sztuki. Rusini przed kilku laty wydawali miesięcznik „Rohatyneć“. Starostwo rohatyńskie przed kilku laty zebrało pewne dane statystyczne tyczące powiatu. Te dane miały służyć do monografji wszystkich powiatów, ale na tem dalsza praca utknęła. Celem spopularyzowania samego regjonalizmu postanowiono wydrukować i rozesłać wszystkim zainteresowanym osobom z pośród inteligencji w powiecie treściwy artykuł p. inspektora Karola Dzieduszki. Następne zebranie, które się odbyło 12 stycznia 1931 r., posunęło sprawę naprzód. Utworzono komitet pod nazwą Nauczycielski Powiatowy Komitet Regjonalny. Na czele komitetu stanął p. inspektor Karol Dzieduszko, a do komitetu weszły następujące osoby:

P. Juljusz Adamski, dyrektor gimnazjum, p. Franciszek Biesiadecki, właściciel dóbr, p. Stanisław Harmata, starosta rohatyński, p. Andrzej Grochal, nauczyciel szkoły powszechnej, p. Jan Kowal, nauczyciel szkoły powszechnej, p. Franciszek Kościówko, burmistrz Rohatyna.

Sekretarstwo powierzono p. Janowi Kowalowi. Zastanawiano się nad dalszą akcją. Uchwalono zwołać w czasie najbliższym zebranie liczniejsze inteligencji z całego powiatu. Na tem zebraniu wygłosił p. Andrzej Grochal referat o regjonaliźmie, o celach propagandowych. P. Franciszek Biesiadecki przyrzekł ofiarować komitetowi swoje zbiory regjonalne, o ile komitet postara się o odpowiedni, dobrze zabezpieczony lokal. Dlatego jednomyślnie uznano za rzecz konieczną postarać się o odpowiedni lokal, gdzieby można zbierać okazy muzealne i tworzyć zaczątek muzeum regjonalnego, około którego skupiłaby się cała praca regjonalna. P. Franciszek Kościówko, burmistrz miasta Rohatyna, przyrzekł pomoc i opiekę dla przyszłego muzeum imieniem miasta. Omawiano też w następnych zebraniach prawną organizację komitetu i przyszłego muzeum.

Praca dalsza potoczyła się w dwóch kierunkach: propagandowym i założenia muzeum, — właściwie zdobycia funduszów na jego założenie. W tym celu wydano drukowaną odezwę do całego społeczeństwa, napisaną przez p. inspektora Karola Dzieduszkę. Najwięcej starań poświęcono teraz muzeum. Akcja propagandowa wydała piękne wyniki. Różne instytucje nie szczędziły grosza, aby dać warunki rozwoju muzeum i wspartej na niem pracy regjonalnej. Na pomieszczenie muzeum i jego zbiorów wynajęto lokal niewykończony w budynku „Gwiazdy“ w Rohatynie. Lokal ten Komitet Regjonalny wykończył swoim kosztem za 1.220 zł. i zawarł umowę, że za tę kwotę używać będzie tego lokalu w ciągu 6 lat. Lokal to nieduży, ale widny, suchy i ogniotrwale zbudowany. Sprawiono dużą oszkloną szafę, sosnowe półki, stolik, krzesło, duży szyld i t. p. drobiazgi. Gdy zdobyto lokal, natychmiast zaczęły wpływać pierwsze zbiory. Najobficiej zaopatrzyło młode muzeum w zbiory — jak dotychczas — nauczycielstwo szkół powszechnych, które z okazji powiatowej wystawy szkolnej ofiarowało dużo cennych przedmiotów. W ten sposób w krótkim czasie założono trwałe podwaliny pod muzeum i dano zaczątek zbiorów. Obecnie zaczynamy akcję w kierunku zbierania zbiorów z najrozmaitszych działów. Dochody komitetu wynoszą z dniem 1 sierpnia 1931 r. — 1559 zł. 50 gr., a rozchody 1541 zł. 90 gr. Tu należy wyszczególnić ważniejsze pozycje przychodów,

aby oddać podziękowanie instytucjom, które przez swe ofiary umożliwiły całą pracę regjonalną pod względem materjalnym:

Ognisko Związku Polskiego Nauczycielstwa w Rohatynie	500 zł.	
Gmina miasta Rohatyna	200 „	
Tymczasowy Wydział Powiatowy . .	200 „	
T. S. L. w Rohatynie	100 „	
Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół“ . .	50 „	
Dom Handlowy w Rohatynie . . .	38 „	
Związek Ziemian	100 „	
Kasa Stefczyka w Rohatynie . . .	225 „	
Towarzystwo „Gwiazda“ w Rohatynie . .	25 „	
Kółko Rolnicze w Rohatynie . . .	50 „	
Nauczyciele i nauczycielki szkoły powszechnej męskiej i żeńskiej w Rohatynie	59 „	50 gr

Dzięki inicjatywie p. inspektora Karola Dzieduszki, pracy i ofiarności nauczycielstwa utworzono nową placówkę kulturalną, około której skupi się praca regjonalistyczna powiatu rohatyńskiego w najszerszym zakresie.

(—) *Jan Kowal*
nauczyciel publ. szkoły powsz. w Rohatynie.
Sekretarz Muzeum Regjonalnego.

Książki, czasopisma.

Czasopisma dla dzieci i młodzieży.

Dzisiejsza literatura piękna dla dzieci stara się dawać szeroką opowieść o życiu i człowieku, zbliżonym pd względem wieku, rozwoju i zainteresowań do małego czytelnika. Dzięki książce dziecko zaznajamia się stopniowo ze światem zjawisk, który występuje w jego przeżyciach nietylko jako przedmiot bacznej obserwacji, lecz także jako czynnik głęboko sięgający w sferę wzruszeniową. Zagadnienia współczesności, wśród której dziecko rozwija się i wzrasta, stają się w literaturze dziecięcej podstawą koncepcji artystycznej, która przez książkę działa pobudzająco na aktywność dziecka, nastawiając je czynnie do warunków bieżącego życia.

Z rosnącem coraz uznaniem dla wartości książki dziecięcej budzi się w dobie obecnej świadomość wartości czynnika, który poniekąd zastępuje książkę, poniekąd zaś ją uzupełnia, względnie wyprzedza. Tym czynnikiem jest czasopismo dziecięce.

Książka posiada pewną zwartość i stałość treści i jakkolwiek interesująca i odbijająca w sobie pierwiastki bieżącego życia, nie ma jednak możności utrzymywania trwałego kontaktu ze zjawiskami aktualnemi, które życie równie szybko przesuwa przed oczyma dziecka jak i dorosłego. Dynamika zainteresowań dziecięcych wymaga silnego zaczepienia o grunt nietylko trwały, lecz równocześnie dający gwarancję żywej wymiany wyobrażeń celem zaspokojenia budzącego się coraz intensywniej instynktu ciekawości. W szkołach zwłaszcza, w których przy wielkiej liczbie dziatwy ubóstwo ilościowo książek w bibljotece staje się czynnikiem hamującym naturalny rozpęd czytelnictwa, czasopismo spełnia rolę odbiorcy energji

zainteresowań dziecięcych, zastępując książkę lub uzupełniając treść lektury, nieco cofniętej poza współczesność.

Nie można jednak zaprzeczyć, że i w szkołach dość nawet bogato wyposażonych w książki dziecięce, czasopismo spełnia równie doniosłe zadanie. Treść jego — choćby częściowo tylko związana z wypadkami życia bieżącego — utrzymuje świadomość dziecka w ścisłej łączności z łańcuchem tych wydarzeń aktualnych, które sięgają w sferę zainteresowań dziecięcych, włączając dziecko jako składnik istotny w rytm pulsu życia ogólnego.

Zmiany pór roku i związane z tem obserwacje zmian otoczenia, lud i jego życie łącznie z pewnemi okresami lub momentami, ważne wydarzenia kulturalne, uroczystości państwowe i narodowe, wiadomości aktualne z zagranicy, przygody i przeżycia małych podróżników — wszystko to stanowi w czasopiśmie dziecięcem bogaty materjał przeżyciowy, dostarczający w stałych okresach coraz nowych wiadomości i wrażeń. Zarówno ujęcie literackie materjału jak i odtwarzająca charakterystyczne sytuacje i momenty ilustracja malarska i graficzna — składają się na całość, interesującą małego czytelnika i utrzymującą go zarazem w nastroju oczekiwania każdego następnego numeru ulubionego pisemka.

Celem zaznajomienia szerokich rzesz nauczycielstwa z pismami dla dzieci i młodzieży, istniejącemi na terenie Polski, zamierzam umieszczać w poszczególnych numerach Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lw. informacje o ukazujących się czasopismach.

Z nadesłanych pism wymieniam następujące:

Płomyk. Tygodnik ilustrowany dla dzieci i młodzieży. (Warszawa, Świętokrzyska 18).

Pisemko ma charakter beletrystyczny, uwzględnia wszechstronnie różnorodne działy zainteresowań dziecięcych. Powiastka realistyczna występuje obok baśni fantastycznej, dbałość zaś o piękno formy i dziecięcy koloryt stylu zaznacza się zarówno w prozie jak i w poezji. Wartość pisemka podnosi duża rozpiętość skali doboru tematów opracowanych: życie dziecięce, ograniczone w małym światku domu i szkoły — i życie pracy, tętniące dokoła dziecka (praca strażaka, szofera, listonosza i t. p.), motywy z życia ludu, próby popularyzowania folkloru wśród dziatwy, świat zwierząt dzikich i swojskich — nadto momenty z życia dzieci emigracji polskiej na obczyźnie, obrazki z przyrody i życia zwierząt egzotycznych — to wszystko stanowi bogaty i barwny skarbiec motywów i problemów. Dużą wartość posiada również dział praktyczny, informujący o szeregu poczynań i zajęć pożytecznych, np. o technice radja, o sporządzaniu przedmiotów codziennego użytku w mieszkaniu (np. półek na kwiaty, ramek do obrazów), zabawek, witraży ludowych i t. p.

Na szczególną uwagę zasługuje w „Płomyku" dział korespondencyj dziecięcych z redakcją, które są często bezpośrednią reakcją na artykuły i odezwy pisemka. Jeśli dodamy jeszcze dział rozrywek kształcących i umiejętnie dobranych, oraz trafny dobór ilustracyj, wykonanych pomysłowo i artystycznie, stwierdzić musimy, że „Płomyk" zajmuje najbardziej zaszczytne miejsce w czasopiśmiennictwie dziecięcem i spełnia swe zadanie wychowawcze i kulturalne.

Płomyczek, redagowany równocześnie z „Płomykiem", przedstawia te same wartości rzeczowe i artystyczne co „Płomyk". Pewne jednak odchylenia od założeń „Płomyka" zostały podyktowane koniecznością przystosowania pisemka do poziomu umysłowego dzieci młodszych. Punkt ciężkości zainteresowań, przeniesiony na powiastkę realistyczną, zakres doboru tematów bardziej ograniczony, wzbogacony natomiast materjał ilustracyjny oraz trafnie do umysłowości młodszej dziatwy dostosowany dział rozrywek umysłowych — winny pisemko uczynić źródłem ważnych momentów przeżyciowych nietylko dla dziatwy najniższych klas szkoły powszechnej, lecz i przedszkola.

Moje pisemko. Tygodnik obrazkowy dla dzieci. (Warszawa, Czerniakowska 225).

Pisemko o charakterze zasadniczo beletrystycznym — uwzględnia w dużej mierze aktualne momenty z życia oraz wiadomości przyrodnicze i krajoznawcze. Pisemko w tym samym egzemplarzu uwzględnia zarówno zainteresowania dzieci starszych jak i młodszych, włączając w środek tekstu „Moje pisemko" cztery stronice „Małego pisemka", obficiej ilustrowane, o druku grubszym. Dobór opowiadań jest urozmaicony, podobnie jak i dział rozrywek. Na szczególną uwagę zasługuje dział „Nasi ulubieńcy" w formie nadsyłanych przez dziecięcych czytelników komunikatów o ulubionych i własnoręcznie pielęgnowanych zwierzętach. Poszczególne jednak opowiadania wypełniają cały szereg numerów, osłabiając przez zbytnią rozciągliwość treści dynamikę zainteresowań dziecka, które w tempie zbyt powolnem ogarnia całość skomplikowanych często i wprawiających w stan naprężenia wypadków. Większem zwarciem wewnętrznem odznacza się całość „Małego pisemka", które w bardzo skromnych rozmiarach (4 stronice) daje wartościowy materjał opowiadaniowy i ilustracyjny.

„Orlątko". Gazetka dla młodzieży. (Wydawca: Drukarnia urzędnicza, Lwów, ul. Zielona 7). Tygodnik.

Gazetka — skromna w rozmiarach i formie zewnętrznej — nie posiada określonego charakteru, jest jakby zawiązkiem, z którego może się rozwinąć pismo celowe i pożyteczne. W poszczególnych ośmiostronicowych numerach naprzemian pojawia się przewaga powiastki z życia nad opowiadaniem przyrodniczem — i odwrotnie. Działy: „Rzeczy ciekawe", „Rozmaitości", „Złote myśli Mickiewicza" mają charakter przypadkowy; w zestawieniu materjału rzeczowego brak głębszej celowości — zaś informacje ze świata przedstawiają wprawdzie materjał pouczający, który jednak wskutek swej zwięzłości i przeglądowego charakteru nie spełnia zadania w całej rozciągłości założeń pisma. Urozmaicenie wprowadzają „Roboty ręczne", „Zagadki" i „Wesoły kącik" — kontakt bezpośredni z życiem bieżącem starają się podtrzymać notatki „Sport" oraz „Teatr i radjo".

„Nasza jutrzenka". Pismo polskie (ilustrowane) dla dzieci i młodzieży żydowskiej. (Lwów, ul. Janowska 26). Miesięcznik.

Pisemko to należy powitać z radością jako wyraz współżycia rasy żydowskiej ze społeczeństwem polskiem, opartego na dziejowem wspólnictwie wysiłku kulturalnego i współpracy dla Polski. Odpowiednio dobrane artykuliki i opowiadania ukazują młodzieży karty z przeszłości i kultury żydowskiej na tle jej stosunku do kultury światowej i polskiej, uwydatnia-

jąc rolę bohaterskich postaci żydowskich w dziale polskich walk o wolność (np. Berek Joselowicz). W całości jednak „Nasza jutrzenka" jako pismo, przeznaczone dla dzieci, posiada zbyt koturnowy zakrój z powodu braku artykułów i opowiadań, któreby potrącając o współczesność i przeszłość, wnosiły równocześnie radosny pierwiastek, urozmaicając i rozjaśniając poważny nastrój pisemka. Dział zagadek zaś, umieszczony na stronicy okładkowej, razi brakiem wyrazistości druku na tle ciemnej barwy okładki, zlewając się tem samem jakby w jedną całość z działem reklamowym, co oczywiście wpływa ujemnie na zainteresowanie się tą dziedziną, treści pisemka.

Dr. Janina Stankiewicz.

Dezydery Szymkiewicz: **„Badania ekologiczne wykonane na torfowisku Czemerne".**

Prace Biura Meljoracji Polesia, Tom I., zeszyt 4; część pierwsza. Brześć nad Bugiem, 1931. 39 stron 4°, 4 tablice i 9 tabel poza tekstem.

Praca powyższa obejmuje wyniki badań ekologicznych, prowadzonych w latach 1929 i 1930 na torfowisku Czemerne obok Sarn, celem poznania życia roślinnego na mokradłach tego kraju, oraz zmian, którym życie to ulegnie po osuszeniu. Wyniki tych badań mają być wzięte pod uwagę przy rolniczem zagospodarowaniu zmeljorowanych terenów.

Autor wykazuje zależność życia roślinnego od mikroklimatu t. j. całokształtu warunków klimatycznych w warstwie przyziemnej w pewnem miejscu o ograniczonym zasięgu poziomym, oraz od różnic mikroklimatycznych spowodowanych stopniem zachmurzenia, konfiguracją terenu, właściwością podłoża i charakterem roślin.

Obserwacje mikroklimatyczne były prowadzone w terenie zmeljorowanym w różnym stopniu osuszenia i odbywały się w czterech punktach: dwa na dzikiem torfowisku, jeden na kulturalnem i jeden na suchym gruncie piaszczystym w lesie, na poziomach 5, 50 i 200 cm.

Wyniki pomiarów dwóch głównych cech termicznych badanych mikroklimatów t. j. temperatury maksymalnej i minimalnej wykazały pewną różnicę w poszczególnych punktach obserwacyjnych, co najwidoczniej jest związane z szatą roślinną i stopniem osuszenia mokradeł. Różnice te jednak maleją ze zwiększeniem zachmurzenia i wzniesieniem nad poziom gruntu.

Wielkie znaczenie dla ekologji roślin ma zdolność ewaporacyjna powietrza, którą charakteryzuje wskaźnik parowania, zależny od temperatury. Pomiędzy poszczególnemi stanowiskami obserwacyjnemi zachodzą charakterystyczne różnice w wartościach wskaźnika parowania, a mianowicie: na dolnym poziomie (5 cm) parowanie na torfowisku kulturalnem jest o wiele silniejsze niż na łące torfowiska dzikiego, w lesie natomiast słabsze. Na górnym poziomie (200 cm), tak stanowisko kulturalne, jak i las wykazują parowanie słabsze od torfowiska dzikiego. Poziom środkowy (50 cm) zachowuje się chwiejnie. Zachmurzenie wyrównuje silnie te różnice.

Pomiary parowania terenu pokrytego roślinnością wykazują dla mokrego torfowiska dzikiego wartości znacznie większe, niż dla osuszanego kulturalnego.

W wyniku badań nad koncentracją dwutlenku węgla w powietrzu okazuje się, że w dzień zawartość CO_2 na Polesiu przedstawia się prawie normalnie ($^1/_2$ g na m^3). Widocznie substancja organiczna, zawarta w torfowiskach, nie wytwarza większej ilości tego gazu.

Pomiędzy torfowiskiem dzikiem a kulturalnem zachodzi pewna różnica w koncentracji CO_2 w powietrzu; na dzikiem tego gazu jest więcej. Przyczyną tego jest mniejsza siła wiatru na dzikiem torfowisku z powodu częściowego porośnięcia lasem, oraz oddychanie glebowe.

Zjawisko oddychania glebowego związane jest z wydzielaniem się z gleby dwutlenku węgla. Pomiary wykazały, że znowu największe wartości przedstawia torfowisko dzikie zapewne z powodu wzmożonej działalności mikroorganizmów.

Ze względu na cenne wyniki badań naukowych i aktualność zagadnienia, jakiem jest sprawa meljoracji Polesia, praca powyższa może być wydatną pomocą dla nauczyciela gografji, zwłaszcza w seminarjach nauczycielskich przy objaśnianiu znaczenia klimatu na kursie I. oraz na kursie III. przy opracowywaniu tak charakterystycznej krainy geograficznej, jaką jest Polesie.

Helena Ziemska — Przemyśl.

Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane.

Ukazał się rocznika 5, zeszyt 5 i 6 Czasopisma Przyrodniczego, wydawanego przez Towarzystwo Przyrodnicze im. Stanisława Staszica w Łodzi, pod redakcją E. M. Potęgi. Zeszyt obejmuje 80 stronic druku oraz wiele ilustracyj. — Na treść zeszytu składają się następujące artykuły: Prof. Oskar Kossmann, Łódź — Zabudowanie miasta Łodzi pod względem krajobrazowym; Prof. Dr. Tadeusz Wiśniowski, Warszawa — Kilka uwag w związku z artykułem „Język i terminologja"; Józef Eugenjusz Iwiński, Warszawa — Stalaktytowe jaskinie Demenowskie w Czechosłowacji; A. A. Waszek, Katowice — Przyczynki do znajomości owadów w okolicach Katowic—Ligoty; Stanisław Rumszewicz, Łódź — Godne ochrony drzewa w Widawie; Dr. Biszhoff, Grudziądz — Kształcenie oka jako środek wychowawczy; K. Hessówna, Łódź — Rysunek w nauczaniu przyrody żywej; Dr. Wadna Karpowiczówna ,Warszawa — Próba realizacji systemu Daltońskiego na lekcjach zoologji i botaniki; Prof. E. Dokowski, Łódź — Badanie środków pokarmowych w dostosowaniu do nauczania szkolnego; Emil Jarmulski, Przemyślany—Uszkowice — Artykuły przyrodnicze w czasopismach pedagogicznych; Sprawozdania i komunikaty; Książki i czasopisma nadesłane.

Adres Redakcji i Administracji: Towarzystwo Przyrodnicze im. St. Staszica, Łódź, Muzeum Przyrodnicze. Park Sienkiewicza.

Monografija o Ignacym Łukasiewiczu.

Jest to, niestety, prawdą niezaprzeczoną, że Polacy nigdy nie umieli się należycie reklamować i wskutek tego wiele nazwisk wybitnych naszych mężów ginie w pyle zapomnienia.

Jednem z takich wielkich a zapomnianych nazwisk to Ignacy Łukasiewicz, odkrywca nafty i twórca przemysłu naftowego. Odkrycie jego wywołało przewrót w wielu dziedzinach życia. Olbrzymi rozwój przemysłu, nowy niebywały rozwój środków lokomocji, jak automobilizm, lotnictwo, usprawnienie nawigacji i t. p. stały się możliwemi jedynie dzięki odkryciu nafty.

Każde dziecko już z czytanki szkolnej dowiaduje się, kto wynalazł proch, lecz nawet przeciętny inteligent nie wie, kto odkrył naftę.

Dla uczczenia pamięci Łukasiewicza w 75-tą rocznicę odkrycia nafty zawiązał się w Krośnie, gdzie powstała pierwsza kopalnia i rafinerja nafty, specjany komitet pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego. Komitet ze skromnych swych środków wydał monografję, poświęconą Ignacemu Łukasiewiczowi. Książka opracowana jest przystępnie i interesująco, niska zaś cena, mianowicie 3 zł. za jeden egzemplarz, pozwala przypuszczać, iż będzie ona nabytą przez każdą szkołę. Dochód ze sprzedaży poświęcony będzie na budowę pomnika w Krośnie, w którego okolicy żył i pracował Ignacy Łukasiewicz. Zamówienia zechcą Kierownictwa i Dyrekcje szkół nadsyłać do Komitetu Uczczenia Ignacego Łukasiewicza w Krośnie.

Kazimierz Missona: **Śpiewniczek studencki.**

Księgarnia Ch. Krautera w Brzesku wydała w r. 1926 „Śpiewniczek studencki", zawierający teksty (bez nut) 57 pieśni, zebranych przez p. Kazimierza Missonę. Są to pieśni religijne, narodowe, wojenne i studenckie, przeznaczone dla młodzieży szkół średnich, seminarjów nauczycielskich i wyższych klas szkół powszechnych. Autor, pragnąc zachęcić młodzież oraz nauczycielstwo do uprawiania śpiewu jednogłosowego w myśl okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 stycznia 1926 r. L. I. 22800/25, podaje w całości teksty pieśni ogólnie znanych i cenionych, umożliwiając tym sposobem uwzględnianie ich w całej pełni na lekcjach śpiewu, języka polskiego, historji i geografji, jak również na wycieczkach, podczas zbiórek rozmaitych i uroczystości szkolnych. Niejednokrotnie bowiem tak się dzieje, że pieśń po odśpiewaniu pierwszej jej zwrotki urywa się, ponieważ młodzież dalszego ciągu nie umie na pamięć, tekstu zaś pełnego pod ręką w danej chwili nie posiada. Takie właśnie zadanie ma spełnić wydana książeczka, poręczna w formacie i umiejętnie opracowana.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller - Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.